

Yeddinci çağırış

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİ İCLASLARININ

PROTOKOLLARI
VƏ
STENOQRAMLARI

Altıncı sessiya
Yaz

59-cu cild

10 fevral 2026-cı il

Milli Məclisin nəşri
Bakı – 2026

Milli Məclis Aparatının
Redaksiya və nəşr işləri şöbəsində
hazırlanmışdır

YEDDİNCİ ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
VI SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 60

Milli Məclisin iclas salonu.
10 fevral 2026-cı il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
***Sahibə Qafarova** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 110 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.02 dəq.)
İştirak edir	107
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Bahar Muradova, Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Taliyə İbrahimova, Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin Hüquqi təminat şöbəsinin müdiri.

Teymur Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin köməkçisi.

Fərid Cəfərov, Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin müavini.

Rəşad Əzizov, Azərbaycan Respublikası Kino Agentliyinin baş direktoru.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. “İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları sistemlərindən istifadə etməklə törədilən müəyyən cinayətlərlə mübarizədə və ağır cinayətlərə aid olan sübutların elektron formada mübadiləsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

2. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

3. “Patent haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

4. “Mülki dövriyyədə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

5. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

6. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, “Banklar haqqında” və “Gömrük tarifi haqqında” Azərbaycan

Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

7. “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” və “Onkoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

8. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

9. “Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

10. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, “Gənclər siyasəti haqqında”, “Uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə”, “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Sosial xidmət haqqında”, “Reklam haqqında”, “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında”, “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” və “Media haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

11. “Kinematoqrafiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

12. “Yol hərəkəti haqqında” və “Avtomobil yolları haqqında”

Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Kamran Bayramov, Razi Nurullayev, Vüqar Bayramov, Aydın Hüseynov, Nurlan Həsənov, Rizvan Nəbiyev, Qüdrət Həsənzadə, Fariz İsmayilzadə, Sahib Alıyev, Tural Gəncəliyev

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.02 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

1. “İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları sistemlərindən istifadə etməklə törədilən müəyyən cinayətlərlə mübarizədə və ağır cinayətlərə aid olan sübutların elektron formada mübadiləsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Arzu Nağıyev, Nigar Arpadarai, Vüqar Bayramov, Siyavuş Novruzov, Zahid Oruc, Tahir Rzayev, Bəhrüz Məhərrəmov, Hikmət Məmmədov, Nizami Səfərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.12 dəq.)

Lehinə	101
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

2. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Anar İsgəndərov, Ceyhun Məmmədov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.18 dəq.)

Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Patent haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Anar İsgəndərov, Azər Əmiraslanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.20 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

4. “Mülki dövriyyədə olmasına yol verilməyən (mülki dövriyyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.21 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

103

5. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Musa Quliyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.23 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.23 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.23 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 3-cü maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.24 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.24 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

6. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, “Banklar haqqında” və “Gömrük tarifi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Azər Əmiraslanov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.30 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.31 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.31 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 3-cü və 4-cü maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.32 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.32 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

7. “Əhəlinin sağlamlığının qorunması haqqında” və “Onkoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.34 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.34 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.35 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.35 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

8. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.40 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

9. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, “Gənclər siyasəti haqqında”, “Uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə”, “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Sosial xidmət haqqında”, “Reklam haqqında”, “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında”, “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” və “Media haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Kamal Cəfərov, Şahin İsmayılov, Musa Quliyev, Azər Əmiraslanov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.26 dəq.)

Lehinə 89

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 89

Nəticə: Qəbul edildi

10. “Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Hicran Hüseynova, Zəhid Oruc, Razi Nurullayev, Fəzıl Mustafə, Vüqar Bayramov, Qüdrət Həsənquliyev, Bəhrüz Məhərrəmov, Bahar Muradova

Təklif: Çıxışlar dayandırılınsın

Səsvermənin nəticələri (saat 13.25 dəq.)

Lehinə 84

Əleyhinə 3

Bitərəf 1

Səs vermədi 1

İştirak edir 89

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.26 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 92

Nəticə: Qəbul edildi

11. “Kinematoqrafiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Polad Bülbüloğlu, Hikmət Məmmədov, Fərid Cəfərov

Təklif: Çıxışlar dayandırılısın

Səsvermənin nəticələri (saat 13.40 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 5

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.40 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

12. “Yol hərəkəti haqqında” və “Avtomobil yolları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Kamal Cəfərov, Azər Əmiraslanov, Azər Badamov, Qüdrət Həsənpuliyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.48 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri**

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

10 fevral 2026-cı il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri.

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçin. Buyurun.

Qeydiyyat	(saat 11.02 dəq.)
İştirak edir	107
Yetərsay	83

İclasa başlaya bilərik, yetərsay var.

Xahiş edirəm, gündəliyə də münasibət bildirin. Gündəlik sizə paylanıb. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.02 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	1
Bitərəf	0

Səs vermədi

1

İştirak edir

104

Nəticə: Qəbul edildi

Gündəlik də qəbul olundu, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, 30 dəqiqəmiz var. Gündəmdə, gündəlikdə olan məsələlərlə bağlı çıxış etmək istəyən yazılsın. 10 nəfərin siyahısı qalsın. Buyurun.

Kamran Bayramov. Buyurun.

Kamran Bayramov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, dəyərli həmkarlar! Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidenti Ceyms Vensin Bakıya gözlənilən səfəri əlamətdar və tarixi bir hadisədir. Ənənəvi olaraq Ağ Evin yeni administrasiyası işə başlayanda onun səlahiyyət müddətinin ilk ayları xarici siyasət istiqamətlərinin formalaşması ilə bağlı olur. Ölkənin ikinci şəxsini Azərbaycana göndərmək qərarı isə Tramp komandasının Cənubi Qafqazla, xüsusən də Azərbaycanla bağlı nümayiş etdirdiyi prioritetlərdən xəbər verir.

Bu cür səfərlərin simvolizmi nadir hallarda təsadüfi olur. Ceyms Vens respublikaçıların Ağ Evə qayıtmasından sonra Azərbaycan–ABŞ münasibətlərində transformasiyanın baş verdiyi bir dövrdə Bakıya gəlir. Bu dəyişikliklərin dinamikası iki liderin avqust görüşündən əvvəl də telefon danışığı və məktub mübadiləsi yolu ilə yaranmağa başladı və bu təmaslar zamanı liderlərin global və regional məsələlər üzrə mövqeləri müəyyən edildi.

Qeyd etmək vacibdir ki, Bayden administrasiyası dövründə pisləşən Azərbaycan–ABŞ münasibətlərinin bərpasında Donald Trampın şəxsi rolu xüsusi diqqətəlayiqdir. Amerika Prezidenti beynəlxalq məsələlərə pragmatik yanaşması ilə tanınır və burada

digər ölkə liderləri ilə şəxsi münasibətlər mühüm rol oynayır. İlham Əliyevlə Donald Tramp arasında Vaşinqtonda, Misirdə və Davosda keçirilən görüşlər və təmaslar iki dövlət başçısı arasında maraqların uzlaşmasına əsaslanan işgüzar dialoqun qurulduğunu nümayiş etdirdi.

Ceyms Vensin ölkəmizə səfəri isə bu yüksək səviyyəli təmaslar ardıcılığına uyğun gəlir. Sırr deyil ki, ABŞ-nin vitse-prezidenti Donald Tramp tərəfindən ona verilmiş mandatla Bakıya gəlir, çünki Ceyms Vens Azərbaycanla münasibətlərin dərinləşməsinə dair xarici siyasət qərarlarını qəbul edən komandanın mövqeyini təmsil edir.

Bu gün Cənubi Qafqaz regionu dönüş dövrünü yaşayır. Qarabağ münaqişəsinə son qoyulması, regionda sülhün bərqərar olunması, güclər konfigurasiyasının dəyişilməsi və yeni nəqliyyat dəhlizlərinin açılması xarici oyunçuların regiona marağını əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Tramp administrasiyası isə abstrakt və ideoloji mövqelərə deyil, iqtisadi maraqlara və geosiyasi reallıqlara əsaslanan münasibətlər qurmağa hazır olduğunu nümayiş etdirir.

Beləliklə, ABŞ-nin vitse-prezidentinin Bakıya səfəri Tramp administrasiyasının sələflərindən miras qalmış xarici siyasət prioritetlərini fəal şəkildə yenidən nəzərdən keçirdiyi bir vaxta təsadüf edir. Bununla da Cənubi Qafqaz regionu əvvəlki illərdə toplanmış stereotiplər və qərəzli yanaşma yükündən azad olunaraq obyektiv və ədalətli qiymət almaq şansını əldə edir. Azərbaycan isə alternativ yanaşmaları dinləməyə və nəzərdən keçirməyə hazır olan bir administrasiyaya qlobal və regional məsələlərlə bağlı mövqeyini sərgiləmək və qəbul etdirmək imkanını qazanır.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Razi Nurullayev. Buyurun.

Razi Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar, media nümayəndələri. “Qaz təchizatı haqqında” Qanunda təcili dəyişiklik etməliyik ki, vətəndaşlar mülkiyyət sənədi tələb olunmadan evlərinə qaz çəkə bilsinlər. Bu, artıq texniki məsələ deyil. Bu, insanların qışda donması məsələsidir. Bir çox yerdə qaz borusu evin düz yanından keçsə də, qaz təminatı yoxdur. Evin sənədi tam olmadığı üçün qaz verilmir. Qaz göz qabağındadır, evin içi isə buz kimi. Bu, məntiqlə doğru gəlmir. Boru, qaz varsa, niyə evdə istilik yoxdur? Biz vətəndaşa deyirik, sənədin yoxdur, gözlə. Yaxşı, o adam bu halda necə yaşasın? Qışa deyək ki, bir az gözləsin? Uşağa deyək ki, üşüməsin, qocaya deyək ki, dözsün? Bu, real həyatdan qopmuş yanaşmadır. Alternativ də yoxdur. Yulğun kəsən, ağac kəsən cinayət məsuliyyətinə düşür. Həyatından yarım metr kənarda, pay torpağında bitən ağacı da kəsəndə üzərinə elə şığıyırlar ki, elə bil, adam öldürüb. Sonra da deyirlər ki, torpağın var, sənə sosial yardım da düşmür. Bu qədər də olmaz. Odun tədarükünə icazə yoxdur, kömür əl yandıracaq qədər bahadır, dövlət də münasib qiymətə alternativ yanacaq təşkil etmir. Yəni vətəndaş hər tərəfdən divara dirənmiş vəziyyətdə qalır.

Mən nə demək istəyirəm? İnsanı bu vəziyyətə salmaq islahat kimi görünür. Qadağa qoyuruqsa, çıxış yolu da qoymalıyıq. Qaz verilməyibsə, alternativ təqdim olunmalıdır. Yoxsa islahat deyil, bu, laqeydlik adlana bilər. 30-40 il ərzində dövlətin iştirakı və bəzi məmurların şirinlik müqabilində qanunsuzluqlara göz yumması nəticəsində yaranmış problemlərin yükünü bu gün vətəndaşın üzərinə qoyub, ondan bir-iki ayın içində həll etməsini tələb etmək nə realdır, nə də ədalətli. Bu, illərcə yığılıb qalmış sistemli problemləri qısa müddətdə sadə insanın boynuna

yükləmək deməkdir və mümkün olmayanı tələb etməkdir. Ona görə nə təklif edirəm?

Birinci, icra hakimiyyətinin arayışı qaz çəkilməsi üçün hüquqi əsas sayılsın. İnsan evində yaşayırsa, sənədinə görə onu soyuqda saxlamaq ədalətsizlikdir.

İkinci, qaz olmayan yerlərdə dövlət odun, kömür təminatını ya təşkil etsin, ya da nəzarətlə tədarükə icazə versin. Yəni ağacların qırılmasına, nəzarətli şəkildə tədarükünə icazə verilsin. İnsanları iki seçim arasında qoymaq olmaz. Ya don, ya da qanunu poz. Bu, nə dövlətə yaraşır, nə də sosiallığa. Bu baxımdan mən “Qaz təchizatı haqqında” Qanunda tezliklə dediyim təkliflər müstəvisində dəyişikliklərin edilməsini xahiş edirəm ki, insanlar evlərinə qaz təminatını təşkil edə bilsinlər.

Təşəkkür edirəm, xanım sədr.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Vüqar Bayramov. Buyurun.

Vüqar Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Üç gün öncə, fevralın 7-də Azərbaycanda növbədənəkar prezident seçkilərinin keçirilməsindən 2 il ötdü. “Zəfər seçkisi” kimi tarixə düşən bu seçkidən sonra biz cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə son iki ildə əvvəlki illərdə əldə edilmiş uğurların daha da dərinləşməsinə müşahidə etdik.

Son iki ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı 5 faiz böyüyüb. Son iki ildə Azərbaycan iqtisadiyyatında əlavə olaraq 6 milyard manatlıq dəyərin yaradılması və iqtisadiyyata qatılması müşahidə olundu. Eyni zamanda, ötən müddətdə ümumi daxili məhsulumuz 123 milyard manatdan 129,1 milyard manatadək artıb.

Son iki ildə biz cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə sosial

islahatların və eləcə də sosial təminat tədbirlərinin daha da dərinləşməsinə müşahidə etdik.

Belə ki, yalnız dövlət büdcəsindən son iki ildə sosial istiqamətə ayrılan vəsaitin həcmi 32,7 milyard manat olub. Bu ondan xəbər verir ki, bir tərəfdən, 2025-ci ildə beşinci sosial paketin reallaşması həyata keçirildi. Bu, 3 milyondan artıq vətəndaşımızı əhatə etdi. Eyni zamanda, dövlət büdcəsindən bu istiqamətə əlavə olaraq 1,4 milyard manat vəsaitin ayrılması reallaşdı. Eyni zamanda, təbii ki, sosial müdafiə tədbirləri 2026-cı ildə də davam edəcək. Çünki məhz bizim qəbul etdiyimiz dövlət büdcəsinə əsasən 2026-cı ildə sosial istiqamətə ayrılan vəsaitin həcmi 17,1 milyard manat olacaq.

Dünən cənab Prezident tərəfindən bütün növ əmək pensiyalarının indeksləşdirilərək artırılması ilə bağlı sərəncamın imzalanması da ondan xəbər verir ki, sosial islahatlar və eləcə də sosial müdafiə tədbirləri 2026-cı ildə də davam edəcək. Məhz cənab Prezidentin dünən imzaladığı sərəncam 1 milyon 100 minə yaxın vətəndaşımızın pensiya məbləğinin artmasına gətirib çıxaracaq. Bu, praktik olaraq əmək pensiyası alan bütün vətəndaşlarımızın pensiya məbləğlərində artımlarla müşahidə olunacaq.

Eyni zamanda, cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət Azərbaycanın regionda “orta güc” dövlətinə çevrilməsinə gətirib çıxarıb. Nəzərə alsaq, bir tərəfdən, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə münasibətlərin artıq stratejiləşməsi və eyni zamanda, Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidentinin Azərbaycana səfəri praktik olaraq Azərbaycana aparıcı ölkələrin münasibətini və dəyərini göstərib.

Son iki ildə cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin bərpası və yenidən qurulması prosesi də

sürətlə davam edib və yalnız həmin müddətdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasına 9,8 milyard manat vəsait ayrılıb. Zəfərdən sonra Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpasına ayrılan vəsaitin həcmi 22,1 milyard manatdır. Artıq həmin ərazilərimizdə 75 mindən çox vətəndaşımız məskunlaşıb. Bu da, təbii ki, məhz Azərbaycanın, Azərbaycanın liderinin mövqeyinin əsasında əldə edilən uğurlardır.

Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Aydın Hüseynov. Buyurun, Aydın müəllim.

Aydın Hüseynov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli media nümayəndələri. Məlumdur ki, cənab Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyətli siyasətinin nəticəsidir ki, bölgədə sülh təmin olunur. Bu sülhün dayanıqlı, davamlı olması üçün digər mühüm addımlarla, şərtlərlə yanaşı, ən birinci addımlardan biri də bu müharibəni alovlandıran cinayətkarların, qatillərin cəzalandırılmasıdır. Bu baxımdan, hesab edirəm ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinin bu canilər barədə çıxardığı hökm tamamilə ədalətlidir, Azərbaycan qanunlarına və beynəlxalq qanunlara uyğundur. Məhkəmənin hökmü hüquqi, tarixi, siyasi və mənəvi baxımdan ədalətin növbəti təntənəsidir.

Separatçı rejimin liderləri onilliklər boyu beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərini tapdalayıb, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinə qarşı silahlı qiyam həyata keçiriblər. Mülki əhaliyə qarşı ağır cinayətlər törədib, minlərcə insanın həyatına son qoyan, yüz minlərcə vətəndaşımızı doğma yurd-yuvasından didərgin salan bu cəlladlar illərdir, özlərini siyasi fiqur kimi təqdim edirlər. Əslində, beynəlxalq hüquq baxımından cinayətkar olaraq qalırdılar. Nəhayət, onlar yol

verdikləri insanlıq əleyhinə cinayətlərin hüquqi cəzasını aldılar.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasından sonra başlayan hüquqi proseslər göstərir ki, dövlət yalnız hərbi sahədə deyil, hüquq müstəvisində də prinsipial və qətiyyətlidir. Məhkəmə prosesi açıq, şəffaf və hüquqi prosedurlara uyğun aparılırdı. Bu da separatçı liderlərin və onların havadarlarının qisas, siyasi sifariş kimi iddialarını tam şəkildə puça çıxardı. Ömürlük həbs hökmü bir daha sübut etdi ki, ağır hərbi cinayətlər, insanlığa qarşı əməllər və dövlətə qarşı silahlı üsyan cəzasız qalmır. Bu qərar, eyni zamanda, gələcək üçün ciddi mesajdır. Azərbaycan Respublikasına qarşı istənilən separatçı cəhd hüquqi müstəvidə ciddi şəkildə cavablandırılacaq.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanın qətiyyəti, qatillərin törətdikləri əməllərə görə hökm çıxarması hazırda Ermənistanda azadlıqda gəzən Robert Köçəryan, Serj Sarkisyan, Seyran Ohanyan kimi əli Azərbaycan xalqının qanına bulaşmış müharibə cinayətkarlarına, eləcə də revanşizm hissi ilə yaşayanlara dərs olmalıdır. Fevralın 5-də Bakı Hərbi Məhkəməsinin çıxardığı hökm bunun bariz nümunəsidir.

Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Nurlan Həsənov. Buyurun.

Nurlan Həsənov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputat həmkarlar. Bu gün Azərbaycan və Cənubi Qafqaz dünyanın diqqət mərkəzindədir və Cənubi Qafqazın siyasi, strateji xəritəsi əvvəlkindən daha dinamik, rəqabətə daha açıqdır. Regionumuzda baş verən proseslər artıq lokal xarakter daşımır. Bu proseslər beynəlxalq təhlükəsizlik, enerji marşrutları və dünyada yeni geosiyasi balansların formalaşmasına birbaşa təsir göstərir. Məhz bu kontekstdən ABŞ-nin vitse-prezidenti Vensin

həm Ermənistana, həm də Azərbaycana diplomatik səfərləri regionda sülh və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə xidmət edir və Azərbaycanla ABŞ arasında münasibətlərin daha da inkişafına şərait yaradır.

Hörmətli xanım sədr, siyasətdə belə bir açıq və sərt həqiqət var. “Ya masadasan, ya da menyudasən”. Uzun illər Cənubi Qafqazla bağlı qərarlar başqaları tərəfindən verilirdi. Bu gün isə vəziyyət tamamilə dəyişib. Bu gün Azərbaycan menyuda deyil, masadadır. Bu masa arxasında Azərbaycan artıq obyekt deyil, subyektdir. Qərarların həm müəllifi, həm də icraçısıdır. Regional və beynəlxalq proseslərin kənar müşahidəçisi deyil, oyunun qaydalarını müəyyən edən tərəfdir. Bu mövqə təsadüfən əldə olunmayıb. Bu, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli, prinsipial və milli maraqlara söykənən siyasətinin nəticəsidir.

Hörmətli xanım sədr, bildiyimiz kimi, qısa müddət öncə separatçılarla bağlı məhkəmə qərarı oldu. Separatçılıq bu torpaqlara uzun illər ağrı, qan və ədalətsizlik gətirmiş bir cinayətdir və separatçıların həbs edilməsi ilə bağlı qərar qanunun aliliyinin bərpasıdır. Bu, hər bir suveren hüquqi dövlətin atmalı olduğu legitim addımdır.

Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasəti nəticəsində Azərbaycan bir daha açıq şəkildə bütün dünyaya göstərir ki, bu ölkədə nə paralel qurumlara, nə silahlı dəstələrə, nə xaricdən idarə olunan separatçı strukturlara, nə də xaricdən maliyyələşən “müxalifətə” yer yoxdur. Bu gün Azərbaycan sabitliyin pozulması üçün deyil, qanun, nizam və sülh üzərində qurulan gələcək üçün çalışır. Bu, Prezident İlham Əliyevin siyasətinin mahiyyəti, milli iradənin təzahürüdür və yeni dövrün Azərbaycandır.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Rizvan Nəbiyev. Buyurun.

Rizvan Nəbiyev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsi və strateji vizionu nəticəsində Cənubi Qafqazda sülh gündəliyi əsas prioritetə çevrilib. Azərbaycan və Ermənistan siyasi liderlərinin son 6 ay ərzində davamlı təmasları dövlətlərarası normallaşma prosesinin ardıcıl və prinsipial xarakter aldığını göstərir. Bu fəaliyyətlərin yalnız diplomatik təmaslarla məhdudlaşmaması və real iqtisadi əlaqələr üzərində qurulması bu prosesin geri dönməz olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Bu kontekstdə ABŞ-nin vitse-prezidenti Cey Di Vensin ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq layihələrinin yer aldığı geniş gündəliklə Bakıya gözlənilən səfəri yeni reallıqları təsdiqləyir. Xüsusi ilə nəzərə alsaq ki, sonuncu dəfə Birləşmiş Ştatlar vitse-prezident səviyyəsində ölkəmizə 18 il əvvəl səfər təşkil etmişdir.

Bu səfəri Prezident Əliyev və Prezident Tramp arasında ötən ilin avqustunda Vaşinqtonda, cari ilin yanvarında isə Davosda aparılan siyasi dialoqun indi regionda davamı kimi də qiymətləndirmək olar. Görüş sülhə və sabitliyə xidmət edən müxtəlif sahələrdə layihələrin praktik icrası üçün, mövcud çağırışlar və regional reallıqlar ətrafında müzakirələr üçün unikal imkandır.

Mühüm məqamlardan biri də odur ki, bu səfər Azərbaycan–ABŞ Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasının hazırlanması üçün nəzərdə tutulan 6 aylıq müddətin başa çatdığı dövrə təsadüf edir. Əsas məsələ hər iki dövlətin siyasi liderləri tərəfindən münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırılması istiqamətində həyata keçirilən prinsipial və ardıcıl siyasətdir.

Strateji tərəfdaşlıq Azərbaycan–ABŞ münasibətlərində praktiki əməkdaşlıq üçün institusional çərçivənin formalaşdırılması baxımından da xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Hörmətli həmkarlar, ABŞ-nin Cənubi Qafqazla yanaşı, Mərkəzi Asiya strategiyasında da Azərbaycan mərkəzi mövqedə dayanır. Xüsusi ilə Mərkəzi Asiyadan qiymətli metalların və faydalı qazıntıların Amerikaya tədarükündə Azərbaycanın strateji coğrafi mövqeyi və yaratdığı infrastruktur həlledici rol oynayır. Zəngəzur dəhlizi və TRIPP marşrutu Orta Dəhlizin əsas seqmentləri kimi bu prosesdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu günlər C5+1 siyasi dialoq formatının analoqu olan B5+1 biznes platformasının təsis edilməsi ABŞ–Mərkəzi Asiya əməkdaşlığının institutlaşdırılması planlarını göstərir. Azərbaycanın Mərkəzi Asiya Məşvərətçi Dialoq Platformasına qoşulması bu mexanizmlərin artıq altılıq formatında aparılmasını zəruri edir.

Prezident İlham Əliyevin Amerika Ticarət Palatasının üzvləri ilə keçirdiyi görüşdə verdiyi mesajlar da biznes layihələrinin ikitərəfli əlaqələrin davamlılığı üçün əsas yaratdığını bir daha göstərdi.

Beləliklə, vitse-prezident Vensin səfər gündəliyində Azərbaycanın yaratdığı yeni status-kvonun üstünlüklərinə əsaslanan, regionun sərhədlərini aşan bölgədə əməkdaşlıq məsələləri ön plandadır. Prezident Əliyevin sülh gündəliyinin Prezident Tramp tərəfindən müxtəlif beynəlxalq platformalarda yüksək qiymətləndirilməsi, eləcə də iki lider arasında mövcud olan etibarlı şəxsi münasibətlər də ikitərəfli siyasi əlaqələrin uğurunu şərtləndirən əsas amillərdəndir.

Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Qüdrət Həsənquliyev. Hörmətli sədr, həmkarlar, media nümayəndələri. Bu gün Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidenti Di Vensin Bakıya səfəri başlayır. Bütün xalqımız arzulayır və ümid bəsləyir ki, bu səfər uğurlu olacaq və Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan Respublikası arasındakı münasibətlər dünən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Amerika Ticarət Palatasının nümayəndələri ilə görüşündə dediyi kimi, fantastik bir dövrə qədəm qoyacaq.

2025-ci il aprelin 23-də biz Pekində Çinlə strateji tərəfdaşlıq haqqında saziş imzaladıq. O zaman da rəsmi təbliğatın təsiri altında insanlarımızda ümid yaranmışdı ki, Çin tərəfindən ölkəmizə böyük investisiya qoyulacaq. Çox təəssüf ki, bu ümidlər tam mənada özünü doğrultmadı. İndi hər halda ümid edək ki, Ermənistana 9 milyard dollar investisiya yatıran Amerika Birləşmiş Ştatları Azərbaycana da, heç olmasa, bir neçə milyardlıq investisiya yatıracaq.

Dünən Ticarət Palatasının nümayəndələri ilə görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti çox mühüm bir bəyanatla da çıxış etdi. Qeyd etdi ki, Azərbaycan qarşিদurma deyil, əməkdaşlıq məkanı olacaq. Ümid edirəm, Azərbaycanda bir çox sahələrə ciddi investisiya qoyuluşuna ehtiyac var. Bunlardan birincisi kənd təsərrüfatıdır. Baxmayaraq, biz işğala son qoymaqla təqribən 147-200 min hektar torpaq sahəsini yenidən vətəndaşlarımızın, fermerlərin istifadəsinə qaytarmışıq, amma 2023-cü ildə ölkədə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında artım 3,1 faiz olubsa, 2024-cü ildə bu, 1,5 faiz, 2025-ci ildə isə 0,9 faiz olub. Yəni bu azalma davam edir. Özü də əhəmiyyətli səviyyədə azalır. Ərzaq məhsullarının ölkəyə idxalı, ümumiyyətlə, idxalın həcmi isə ildən-ilə artır. Ona görə

də kənd təsərrüfatına investisiya qoymaq lazımdır. Yaxşı olar, biz ölkəmizə Amerika Birləşmiş Ştatlarından həm də bu sahəni idarə edə biləcək mütəxəssislər dəvət edək ki, onlar bu sahədə kök salmış korrupsiya və digər neqativ halları da aradan qaldırsınlar.

Ölkəmizdə yalnız energetika sektoruna deyil, maşınqayırmanın və yüngül sənayenin inkişafına da investisiya qoyulmalıdır. Ölkəmizdə yeni iş yerlərinin açılmasına çox böyük ehtiyac var. İnsanlarımız, xüsusi ilə də gənclər iş tapmaqda ciddi problemlərlə üz-üzədirlər. Hər halda, hesab edirəm ki, Vensin Azərbaycana səfəri ölkəmiz üçün uğurlu olacaq və ölkəmiz bundan faydalanacaq.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fariz İsmayılzadə. Buyurun.

Fariz İsmayılzadə. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Məlumat vermək istərdim ki, bir neçə gün öncə London şəhərində Britaniya–Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun iclasında iştirak etmişdim. Bildiyiniz kimi, Britaniya parlamentində müəyyən daxili prosedurlarla bağlı problemlər səbəbindən dostluq qruplarının fəaliyyəti və onların formalaşdırılma qaydaları bir müddət öncə dəyişdirilmiş və bir çox hallarda sərtləşdirilmişdir. Lakin səfirliyimizin, parlamentimizin və şəxsən Sizin, xanım sədr, apardığınız mütəmadi və ardıcıl təbliğat işi nəticəsində Azərbaycan–Britaniya dostluq qrupu yenidən formalaşdırılmışdır. Bu qrupun yaradılması üçün yeni qaydalara görə 4 müxtəlif partiyanın deputatları imza atmışdılar.

Görüşlərdə regionda aparılan sülh gündəliyi, Azərbaycan–Britaniya münasibətlərinin sürətlə inkişafı, Cənubi Qafqazda

yeni reallıqlar, o cümlədən Azərbaycanın parlaq qələbəsi və Avrasiya regionunda nəqliyyat qovşağına çevrilməsi, enerji siyasəti və global miqyasda vasitəçilik rolu xüsusi vurğulanmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Britaniya–Azərbaycan münasibətləri strateji səviyyəyə qalxmışdır.

Britaniyalı deputatlar Azərbaycan–Britaniya strateji münasibətləri çərçivəsində yeni sahələr, o cümlədən texnologiyalar, “yaşıl enerji”, süni intellekt, müdafiə sənayesi, logistika və təhlükəsizlik sahələri üzrə əməkdaşlığın dərinləşməsinə ümid ifadə etmişdilər.

Ölkələrimiz arasında münasibətlərin güclənməsinə Prezident İlham Əliyevin 2024-cü ildə Böyük Britaniyaya və Baş nazir Starmerin Bakıya səfərləri ciddi töhfə vermişdir.

Britaniyalı deputatlar Milli Məclisin parlament diplomatiyasında apardığı işləri də xüsusi qeyd etdilər. İkitərəfli qarşılıqlı səfərlər barədə razılıq əldə olundu.

Təbii, deputatlarımızın xarici səfərləri və görüşləri tez-tez olur. Lakin dostluq qrupunun yenidən yaradılması və Britaniya kimi aparıcı ölkənin parlamenti ilə münasibətlərin dərinləşməsi xüsusi ilə diqqətəlayiqdir. Bu səfərin reallaşmasında, xanım sədr, Sizə minnətdarlıq bildirmək istəyirəm.

Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sahib Alıyev. Buyurun.

Sahib Alıyev. Hörmətli xanım sədr, dəyərli həmkarlar. ABŞ-nin vitse-prezidenti Ceyms Devid Vensin bugünkü səfərinin ölkəmiz və bütövlükdə, region üçün sülhün möhkəmlənməsi, əməkdaşlıq, əmin-amanlıq baxımından böyük perspektivlər vəd etdiyi düşüncəsindəyəm və bu barədə daha bir

neçə kəlmə fikir bildirmək istəyirəm. Cənab Vensin səfəri rəmzilikdən uzaqdır, ABŞ-nin regionla bağlı yeni strategiyasının reallaşdırılması üçün konkret əməkdaşlıq təklifləri və razılaşmaları özündə cəmləşdirir. Bu o deməkdir ki, regionumuz geosiyasi qarşিদurma plasdarmından geoiqtisadi əməkdaşlıq platformasına çevrilir və Vaşinqton burada arbitr deyil, sponsor kimi çıxış etmək niyyətindədir və elə artıq edir də.

Amma orasını da deməliyik ki, həmin ABŞ-nin öncəki rəhbərliyinin də böyük maneçilik törətməsinə rəğmən, bu çevrilişin himini qoyan, onun baş tutması üçün reallıq yaradan məhz Azərbaycan dövləti, dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevdir. Regiona hay diasporuyla sıx əlaqəsi olmuş hansısa məmur deyil, ilk növbədə Amerikanın çıxarları üçün çalışan və oradakı hakimiyyət iyerarxiyasında ikinci adam sayılan vitse-prezidentin gəlməsi bizim üçün çox mühümdür.

Cənab Vensin İrəvandakı mətbuat konfransında dediyi “Sülh keçmiş üçün deyil, gələcək üçün yaradılır” sözləri elə, əslində, bu demək idi ki, miflərlə, uydurmalarla, nifrətlə dolu qaranlıq keçmişə dönüş yoxdur.

Burada mən bir məsələni özəlliklə vurğulamaq istəyirəm. ABŞ-dəki daşnak yığnağı və guya din təəssübü çəkən bəzi çevrələr səfər öncəsi böyük kampaniya başladaraq “miatsumçu” rejimin haqlarında artıq məhkəmə qərarı çıxarılmış təmsilçilərini həbsdən buraxdırmağa çalışırlar. Əminəm ki, cənab Vens burada qətiyyəən humanitar niyyət güdülmədiyinin, iki ölkə arasında növbəti qarşিদurma üçün hazırlıq görməyə çalışıldığının yaxşı fərqiindədir. Bu regionda sülhdə maraqlı olmayan dövlətlərin parlament və parlamentarilərinin də bizim üçün milçək vızıltısı təsiri bağışlayan oxşar tələblər

səsləndirməsi də məhz bunun təsdiqidir.

Sonda mən ümid etdiyimi bildirmək istəyirəm ki, bu səfər hər iki tərəf arasında əməkdaşlığın daha da dərinləşməsinə və genişlənməsinə yol açmaqla yanaşı, bu fonda qara ləkə təsiri bağışlayan 907-ci və SSRİ dağılandan üzü bəri heç bir anlam daşımayan Cekson-Venik düzəlişlərinin tam aradan qaldırılmasında oynadığı mühüm rolla yadda qalacaq. Qarşıda isə Vaşinqton danışıqları gözlənilir. Yenə də Əbu-Dabidəki həlledici məsləhətləşmələrdən sonra baş tutacaq Vaşinqton danışığı. Dövlətimiz üçün uğurlu, xeyirli olsun!

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tural Gəncəliyev. Buyurun.

Tural Gəncəliyev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. 2025-ci ilin avqust ayında ABŞ-də keçirilmiş üçtərəfli görüşdən sonra Azərbaycanın xüsusi ilə də sistemli sülh gündəliyini irəli sürməsi və buna uyğun öz siyasətini qurması artıq öz bəhrəsini verməkdədir. Tarixdə ilk dəfə biz Amerika Birləşmiş Ştatları ilə strateji münasibətlərimizi müzakirə edirik və artıq həmkarlarımlın qeyd etdiyi kimi, strateji xartiya üzrə işçi qrupları yaradılmışdır və ümidvarıq ki, bu yaxınlarda bu xartiya imzalanacaq.

Ümumiyyətlə, Vaşinqtonda keçirilən görüşün digər mühüm bir cəhəti ondan ibarətdir ki, tarixi Zəngəzur dəhlizi, TRIPP marşrutunun da artıq yaxın zamanlarda açılması ilə biz nəinki Naxçıvan bölgəmizlə, eyni zamanda, bütün türk dünyasının birləşməsinə görəcəyik. Təbii ki, son proseslər Bakıda keçirilən məhkəmə nəticəsində canilərin öz layiqli cəzalarına layiq görülməsi, eyni zamanda, münaqişənin post, belə deyək, qara mirasından da azad olaraq yeni bir səhifə açılması istiqamətində

atılmış bir addımdır. Nəhayət, Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidenti Cey Di Vensin səfərinin xüsusi önəmini burada vurğulamaq istəyirəm. Ceyms Di Vensin hazırda Amerikanın və dünyanın ən tanınmış fiqurlarından biri kimi məhz Cənubi Qafqazı və Azərbaycanı xüsusi ilə gündəmə gətirərək ölkəmizə səfər etməsi ölkəmizin regionda və qlobal səviyyədə nə qədər açar ölkə olduğunu bildirir. Sizin yadınıza salaraq xatırlatmaq istəyirdim ki, 2025-ci ilin fevral ayında Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidenti Vens Münxen Təhlükəsizlik Konfransında çıxış edərək yeni dünya düzəninə artıq ənənəvi transatlantik münasibətlər üzrə qurulmuş ittifaqa deyil, məhz yeni pragmatik xarici siyasətə üstünlük verdiyini xatırlatmışdı. Bu gün biz baxırıq ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının xarici siyasət konsepsiyasında, həmin 2025-ci il Münxen Təhlükəsizlik Konfransından sonra meydana çıxan Vens konsepsiyasında, məsələn, Avropa İttifaqı kimi önəmli bir region gündəmdə deyil, ancaq Cənubi Qafqaz, Azərbaycanla münasibətlər daha önəmlidir. Təbii ki, bu bizim həm ölkəmizin əhəmiyyətini, həm də sülh gündəminə layiq, sadıq olduğumuzu vurğulayır. Beləliklə, burada mən buna tarixi Amerika–Azərbaycan münasibətləri kontekstində yanaşanda da məhz daimi, əbədi sülhün regionumuza gəlməsi ilə, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə münasibətlərimizin daha da möhkəmlənməsi ilə yadda qalacağına əminəm.

Təbii ki, sonda həmkarımın qeyd etdiyi kimi, bu səfərin, eyni zamanda, kağız üzərində qalmış, mövcudluğunu formal olaraq davam elətdirən 907-ci düzəlişin və Cekson-Venik düzəlişinin də artıq birdəfəlik tarixin arxivinə göndərilməsi ilə yadda qalacağına ümidvar olmaq istəyirəm.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, mən hamıya təşəkkür edirəm və biz gündəliyin məsələlərinə keçirik. Bu gün biz 12 məsələni müzakirə etməliyik və gündəliyin ilk məsələsi beynəlxalq sənədin təsdiq edilməsi ilə bağlıdır. Odur ki, bu qanun layihəsi bir oxunuşda qəbul edilməlidir. Bildiyiniz kimi, bunu “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanunu tələb edir.

Beləliklə, 1-ci məsələ “İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları sistemlərindən istifadə etməklə törədilən müəyyən cinayətlərlə mübarizədə və ağır cinayətlərə aid olan sübutların elektron formada mübadiləsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası”nın təsdiq edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Layihəyə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində baxılmışdır. Mən indi komitənin sədri hörmətli Əli Hüseynliyə söz verirəm. Əli müəllim, buyurun, məlumat verin.

Əli Hüseynli, Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputat həmkarlar, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası bu sahədə cinayətkarlıqla mübarizədə global səviyyədə vahid, hüquqi cəhətdən isə məcbureddici beynəlxalq çərçivə formalaşdırır.

Vaxtı ilə 2001-ci ilin Budapeşt Konvensiyası da kibercinayətkarlığa qarşı mübarizəyə həsr edilmişdi. Amma yeni BMT Konvensiyası öz əhatə dairəsinə, öz təsir dairəsinə görə, əlbəttə, daha üstün və daha təsirlidir.

Azərbaycan Respublikası bu konvensiyanın hazırlanması və qəbul edilməsi prosesində aktiv iştirak etmişdir, çoxtərəfli

danışıqlarda konstruktiv və prinsipial mövqe nümayiş etdirmişdir. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin əməkdaşlarından ibarət nümayəndə heyəti vasitəsi ilə aparılan bu iştirak konvensiyanın mətninin formalaşdırılmasına substantiv töhfə vermişdir.

Konvensiya 2025-ci ildə Hanoy şəhərində imzalanmışdır və onun əsas məqsədi informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə törədilən cinayətlərlə mübarizədə dövlətlər arasında əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi, xüsusən də ağır cinayətlərə dair sübutların elektron formada toplanması, mübadiləsi və mühafizəsi üçün vahid hüquqi çərçivənin formalaşdırılmasıdır. Həmçinin kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində anlayışların da vahid şəkildə müəyyən edilməsidir.

Hörmətli sədr, onu da bildirmək istəyirəm ki, bugünkü iclasımızın gündəliyinin 8-ci məsələsindəki Cinayət Məcəlləsində və Cinayət-Prosessual Məcəlləsində ediləcək dəyişikliklərin bir hissəsi bizim milli qanunvericiliyin indi qəbul edəcəyimiz konvensiyaya uyğunlaşdırılması ilə bağlı olacaqdır.

Xüsusi qeyd etməliyəm ki, konvensiya dövlət suverenliyinə və insan hüquqlarına hörmət edilməsini təmin edən hüquqi balans mexanizmlərini də nəzərdə tutur. Cinayət təqibinin qanunçuluq, proporsionallıq və məhkəmə nəzarəti çərçivəsində həyata keçirilməsi konvensiyanın əsas tələblərindən biridir.

Konvensiya xarici rəqəmsal xidmət provayderləri və platformalarla əməkdaşlıq üçün hüquqi müəyyənlik yaradır ki, bu da məlumatların qanuni əldə edilməsi və istifadəsi prosesini daha səmərəli edir.

Hörmətli həmkarlar, gördüyünüz kimi, bu konvensiyaya biz bir sıra mühüm bəyanatlarla və qeyd-şərtlərlə qoşulmuşuq.

Bəyanatlarda səlahiyyətli mərkəzi orqanlar müəyyən edilmişdir, əsas etibarı ilə bir çox sahələrdə bu, məhz Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətidir, eyni zamanda, operativ əlaqə mexanizmləri də bu bəyanatlarla müəyyən edilmişdir. Qeyd-şərtlərdə isə bəzi cinayət tərkibləri üzrə cinayət məsuliyyətinin yaranma şərtləri, milli hüquq sisteminin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla, tətbiq dairəsi müəyyənləşdirilmişdir. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, mahiyyət etibarı ilə bu qeyd-şərtlər insan haqlarının qorunmasına xidmət edir.

Konvensiyanın ratifikasiyası Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, milli cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyinə tam uyğundur. Bu konvensiyanın ratifikasiyası Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq hüquq öhdəliklərinin icrasını daha da gücləndirəcək, ölkənin qlobal kibercinayətkarlıqla mübarizədə öz mövqeyini daha da aydın şəkildə nümayiş etdirəcəkdir.

Qeyd etmək istəyirəm ki, bizim birgə komitələrin də ayrılıqda bir müzakirəsi olmuşdur. Mən fürsətdən istifadə edərək digər komitələrin də üzvlərinin həm təhlükəsizlik, həm də beynəlxalq münasibətlər baxımından çox peşəkar yanaşmalarına, konvensiyanın ölkəmiz üçün nə dərəcədə töhfə verəcəyini vurğulamalarına görə təşəkkürümüzü bildirirəm.

Konvensiya bu gün Milli Məclis tərəfindən ratifikasiya edildiyi halda, Azərbaycan Respublikası bu beynəlxalq sənədi ratifikasiya edən ilk dövlətlər, potensial olaraq isə ilk dövlət kimi çıxış edə bilər. Bu hal Azərbaycanın beynəlxalq hüquqi nüfuzunu daha da gücləndirəcək, ölkəmizin kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində qabaqcıl və təşəbbüskar mövqeyini daha aydın şəkildə nümayiş etdirəcəkdir.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihəsinə daha iki komitədə baxılıb. Arzu müəllim, sizin komitənizdə baxılıb. Xahiş edirəm, komitənin rəyini bildirin. Buyurun.

Arzu Nağıyev, *Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri. Təqdim edilən layihə ilə bağlı bildirirəm ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası 2024-cü il 24 dekabr tarixində qəbul edilmiş və kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində ilk dəfə olaraq qlobal səviyyədə vahid, hüquqi cəhətdən məcburedici beynəlxalq çərçivə formalaşdırmışdır. Konvensiya informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə törədilən cinayətlərin qarşısının alınması, aşkar edilməsi, araşdırılması və tətbiqi ilə dövlətlər üçün ümumi hüquqi standartlar müəyyən edir.

Konvensiya Azərbaycan Respublikası adından, hörmətli Əli müəllimin də qeyd etdiyi kimi, 2025-ci il oktyabrın 25-də BMT çərçivəsində Hanoyda imzalanmışdır. İmzalanma Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 22 oktyabr tarixli sərəncamına əsasən həyata keçirilmiş və sənəd Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi tərəfindən imzalanmışdır.

Preambula, 9 fəsil və 68 maddədən ibarət olan konvensiya dövlət suverenliyinə, konstitusion prinsiplərə və insan hüquqlarına hörmət edilməsini təmin edən hüquqi balans mexanizmlərini nəzərdə tutur. Cinayət təcibi tədbirlərinin qanunçuluq, proporsionallıq və məhkəmə nəzarəti çərçivəsində həyata keçirilməsi konvensiyanın əsas tələblərindən biridir.

Konvensiya qarşılıqlı hüquqi yardım prosedurlarının sadələşdirilməsini və standartlaşdırılmasını təmin etməklə hüquq mühafizə orqanları arasında əməkdaşlığı sürətləndirir.

Konvensiya institusional potensialın gücləndirilməsi, ixtisasartırma və təcrübə mübadiləsini təşviq edən mexanizmləri nəzərdə tutur.

Bir daha qeyd etmək yerinə düşərdi ki, konvensiya Milli Məclis tərəfindən ratifikasiya edildiyi halda, Azərbaycan Respublikası bu beynəlxalq sənədi ratifikasiya edən ilk dövlətlərdən biri və ilk dövlət kimi çıxış edə bilər. Bu hal Azərbaycanın beynəlxalq hüquqi nüfuzunu gücləndirəcək və təşəbbüskar mövqeyini nümayiş etdirəcəkdir.

Hörmətli həmkarlar, konvensiyanın ratifikasiyası hüquq mühafizə orqanlarının fəaliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirir. Sənəd elektron sübutların əldə edilməsi, qorunması və elektron sübutlarla bağlı hüquqi qeyri-müəyyənlikləri aradan qaldırır və transmilli istintaqların effektivliyini artırır. Eləcə də təxirəsalınmaz beynəlxalq əməkdaşlıq mexanizmləri kibercinayət hadisələrinə operativ reaksiya verilməsinə imkan yaradır.

Konvensiyanın ratifikasiyası Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, hörmətli həmkarım Əli Hüseynlinin də qeyd etdiyi kimi, milli cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliyi ilə uzlaşır və milli hüquqi balanslara xələl gətirmir. Əksinə, mövcud hüquqi mexanizmlərin beynəlxalq standartlarla uyğunlaşmasını təmin edir.

Nəticə etibarı ilə, konvensiyanın ratifikasiyası Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq hüquqi öhdəliklərinin icrasını gücləndirəcək.

Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, konvensiya Milli

Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin videokonfrans formatında müzakirə edilib. Müzakirədə Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin, Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədrləri, eyni zamanda, parlament Aparatının Dövlət quruculuğu, inzibati və hərbi qanunvericilik şöbəsinin rəhbəri və əməkdaşları, konvensiyanın hazırlanmasında bilavasitə iştirak etmiş Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Kibertəhlükəsizlik əməliyyatları mərkəzinin (Milli Kibertəhlükəsizlik Mərkəzi) əməkdaşları da iştirak və çıxış etmiş, qanun layihəsi baxılmaq üçün komitəmiz tərəfindən Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunmuşdur. Səs verməyinizi xahiş edirəm.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, ikinci komitədə də baxılıb – Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsində. Bu gün Səməd müəllim yoxdur, ona görə komitənin rəyini komitə sədrinin müavini hörmətli Nigar xanım Arpadarai verəcək. Nigar xanım, buyurun.

Nigar Arpadarai, Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsi sədrinin müavini.

Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Hörmətli Əli müəllim və Arzu müəllim çox ətraflı məlumat verdilər. Çox qısa olaraq əlavə edərdim, biz elə bir zamanda yaşayırıq ki, informasiya texnologiyaları sürətlə inkişaf edərək bizim həyatımızın hər bir sahəsinə daxil olubdur. Bu da artıq bir faktdır ki, biz hamımız bir şəbəkənin parçasıyıq. Bu da o deməkdir ki, cinayətkarlıq da eyni şəbəkəyə köçübdür və artıq, demək olar, hər gün biz kibercinayətkarlığın müxtəlif formaları ilə üzləşən insanların o

hekayələrini eşidirik. Yəni bu o deməkdir ki, kibercinayətkarlığın sərhədləri yoxdur və bununla mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi çox önəmlidir və bu, bütün dünya ölkələri üçün mütləq və dəyişməz bir reallıqdır. Bu baxımdan Azərbaycanın hüquq mühafizə orqanlarının da kibercinayətkarlıqla mübarizə aparmağa imkan verən müxtəlif beynəlxalq mexanizmlərə qoşulması qaçılmazdır.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan Respublikası ilk dəfə deyil kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq mexanizmlərinə qoşulur. Belə ki, Azərbaycan 2010-cu ildən etibarən Avropa Şurasının “Kibercinayətkarlıq haqqında” Konvensiyasının da iştirakçısıdır. Təqdim olunan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının konvensiyası bu sahədə qlobal miqyasda universal hüquqi çərçivə yaradır və mövcud regional mexanizmləri tamamlayır.

Hörmətli həmkarlar, burada artıq dəyərli Əli müəllim də qeyd etdi ki, Azərbaycan həmin konvensiyaya qeyd-şərtlər və bəyanatlar irəli sürüb. Bu, mahiyyət etibarı ilə əməkdaşlıqda fayda əldə etməyə, milli maraqlarımızı qorumağa və suverenliyimizin heç bir hissəsinin verilməməsinə yönəlibdir. Yəni bu baxımdan da, təbii ki, bütün bu konvensiyalara qoşulan zaman bunlar nəzərə alınır. Ona görə hesab edirik ki, konvensiyanın ratifikasiyası Azərbaycan Respublikasının kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində beynəlxalq öhdəliklərinə sadıqlığını bir daha nümayiş etdirir və bu sahədə hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsinə mühüm töhfə verəcəkdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, müzakirəyə keçirik. Mənim təklifim var,

çıxışlar 5 dəqiqəyə qədər olsun. Hamı razıdır?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, onda rəqlamentə riayət edək.

Vüqar Bayramov.

Vüqar Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən də qanun layihəsini dəstəkləyirəm və qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Bir tərəfdən, informasiya və kommunikasiya sistemlərinin inkişaf etməsi, süni intellektin imkanlarının genişləndirilməsi qlobal inkişaf və eyni zamanda, iqtisadi inkişaf üçün yeni imkanlar yaratsa da, digər tərəfdən, biz kibercinayətlərin sayının artmasını müşahidə edirik. Praktik olaraq həm qlobal, həm də milli səviyyədə informasiya və kommunikasiya sistemlərindən istifadə etməklə kibercinayətlərin sayında artımlar müşahidə edilir. Bu baxımdan, təbii ki, konvensiyaya qoşulmaq, bir tərəfdən, Azərbaycanın suveren hüquqları çərçivəsində bu sahədə əməkdaşlığın qurulmasına və davam etdirilməsinə imkan yaradacaq, digər tərəfdən isə, vətəndaşlarımızın iqtisadi hüquqlarının qorunması baxımından vacibdir.

Aydınır ki, informasiya və kommunikasiya sistemlərindən istifadə etməklə kibercinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi qlobal əhəmiyyət daşıyır və bu istiqamətdə qlobal nəzarət mexanizminin yaradılması, yeni bir konvensiyanın hazırlanması və qəbuluna ehtiyac vardır. Eləcə də rəsmi statistika göstərir ki, son illər xüsusən vətəndaşlarımızın bank hesablarından qlobal səviyyədə, eləcə də informasiya və texnologiya sistemlərindən istifadə etməklə vəsaitlərin oğurlanması halları artıb. Rəsmi statistikaya əsasən 2024-cü ildə məhz kibermüdaxilə nəticəsində 16 min 804 fakt qeydə alınıb. Yəni bu o deməkdir ki, il ərzində vətəndaşlarımızın

bank hesablarından 22 milyon manatdan artıq vəsaitin oğurlanması həyata keçirilib.

Rəsmi araşdırmalar göstərir ki, bu vəsaitlərin oğurlanması, hesablardan çəkilməsi daha çox məhz xarici kibermüdaxilə nəticəsində mümkün olub. Praktiki olaraq, xüsusən də xaricdə naməlum şəxslər tərəfindən saxta profillərin yaradılması, saxta link keçidlərinin hazırlanması və ya saxta zənglərin həyata keçirilməsi vətəndaşlarımızın bank məlumatlarının bölüşdürülməsinə və bank hesablarından vəsaitin oğurlanmasına gətirib çıxarır. O baxımdan, təbii ki, Azərbaycan üçün, xüsusən bank sektoru üçün bank hesablarından vəsaitin oğurlanması hallarının qarşısının alınması və bu istiqamətdə həm qlobal səviyyədə əməkdaşlıq, həm də yerli səviyyədə texnologiyanın genişləndirilməsi çox vacibdir. Çünki məlumatların bank hesab sahibləri tərəfindən bölüşdürülməsi əksər hallarda həmin vəsaitlərin oğurlanmasına gətirib çıxarır. Biz praktiki olaraq, demək olar ki, hər həftə, bəzən hətta hər gün bank hesablarından vəsaitlərin oğurlanması ilə bağlı məlumatların yayılmasına rast gəlirik. Bu baxımdan, təbii ki, bu, həm də bir çağırış formalaşdırır. Çünki həm Mərkəzi Bank, həm də banklar tərəfindən bu istiqamətdə texnologiyanın təkmilləşdirilməsinə, eləcə də təhlükəsizlik mexanizmlərindən daha yaxından istifadə olunmasına, o cümlədən vətəndaşlarımız arasında məlumatlandırma səviyyəsinin artırılmasına ehtiyac var. Çünki xüsusən saxta linklər və ya saxta profillər vasitəsi ilə məlumatların təqdim edilməsi nəticədə bank hesablarından vəsaitin oğurlanmasına gətirib çıxarır. Bu da, təbii ki, onların iqtisadi hüquqlarının pozulması və bu istiqamətdə, eyni zamanda, konvensiya çərçivəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi baxımından vacibdir.

Nəzərə alsaq ki, rəsmi araşdırmalar da göstərir, oğurlanan vəsaitlər birbaşa xaricdə olan kibermüdaxilələr nəticəsində mümkün olur. Praktiki olaraq bu ondan xəbər verir ki, əslində, bu sahədə global əməkdaşlığın gücləndirilməsi aktual idi və bu kontekstdən Azərbaycanın sözügedən konvensiyaya qoşulması və konvensiya çərçivəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi olduqca vacibdir. Təbii ki, məhz bu konvensiya çərçivəsində əməkdaşlığın formalaşması suveren hüquqlarımız çərçivəsində məlumatların bölüşdürülməsi və ya məlumatların əldə edilməsi, həm də vətəndaşlarımızın iqtisadi hüquqlarının qorunması, xüsusən də qeyd etdiyimiz çağırış çərçivəsində bank hesablarından vəsaitlərin oğurlanması hallarının qarşısını ala bilər. O baxımdan mən konvensiyanı yüksək qiymətləndirirəm və düşünürəm ki, konvensiyaya qoşulmaq bu sahədə iqtisadi hüquqların daha yaxından qorunmasına imkan yaradacaq.

Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Buyurun.

Siyavuş Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Bu konvensiya çox vacib konvensiyadır və biz buna qoşulmalıyıq. Doğrudan da, biz görürük ki, informasiya texnologiyaları inkişaf etdikcə, həm şəxsiyyət əleyhinə olan, həm də insanların şərəf və ləyaqətinə qarşı olan cinayətlərin sayı artır. Eyni zamanda, burada qeyd olundu, bu vasitələrdən istifadə etməklə iqtisadi cinayətkarlıq başlanıbdır. Mülkiyyət əleyhinə cinayətlər formalaşıbdır.

Birincisi, konvensiyanın əsas və ürəkaçan cəhətlərindən biri burada operativliyin təmin olunmasıdır. Mütləq burada operativlik təmin olunmalıdır ki, bu, operativ şəkildə həyata keçsin. Biz müxtəlif qərarların qəbul olunmasını gözlədikdə bu

cinayətkarlıq artıq baş tutur və cinayətkarlığın qarşısının alınması üçün lazımi tədbirlərin həyata keçirilməsi gecikir.

İkincisi, mən şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətləri qeyd etmək istərdim, yəni bu informasiya texnologiyaları yaranır ki, bundan ölkə, vətən, dövlət, kənd təsərrüfatı, iqtisadiyyat, sosial siyasət üçün istifadə olunsun, yeniliklər olsun. Lakin əfsuslar olsun ki, bundan bu və ya digər şəkildə istifadə edənlər var və bundan istifadə etdikdə digərinin şəxsi həyatına, şərəf və ləyaqətinə qarşı, o cümlədən ölkə əleyhinə böhtan kampaniyasının aparılmasının şahidi oluruq. Dövlətin, ordunun əleyhinə böhtanların artmasının şahidi oluruq. Mən hesab edirəm ki, qarşılıqlı əməkdaşlıq bu məsələlərin qarşısının alınmasına köməklik edəcəkdir. Bizim müxtəlif ölkələrdən cinayətkarların ekstradisiyası ilə bağlı qanunlarımız var, təbii ki, hansı ölkələrlə saziş bağlamışıq, bundan istifadə olunurdu. Lakin bu konvensiyaya qoşulmaqla və konvensiyaya qoşulan dövlətlərin qarşılıqlı yardımını nəticəsində qeyd etdiyim məsələlərin qarşısı alınacaqdır.

İkinci məsələ. Burada qeyd olundu, bundan ən çox əziyyət çəkən bizim təqaüdçülərdir. Təqaüdçünün son ümidini də əllərindən alırlar, onların kart kodlarını öyrənmək vasitəsi ilə başqa-başqa ölkələrin ərazisində oturaraq təqaüdçülərin pensiyalarını mənimsəyirlər, müxtəlif banklara, müxtəlif yerlərə köçürürlər, parçalayırlar və sonradan bunun hesabına gəlirlər əldə edirlər. Hesab edirəm ki, bu konvensiya bu məsələlərin qarşısının alınmasında yardımçı olacaqdır.

Həmçinin vətəndaşların adına şirkətlərin açılması. Görürsən ki, vətəndaşın xəbəri yoxdur, bunun adına şirkətlər açılır və kifayət qədər vergi borcları yaranır, onun ölkədən çıxışına da qadağalar qoyulur və digər məsələlər. Vətəndaşın hüquqlarının

qorunması, yəni sənədlərin saxtalaşdırılmasının qarşısı alınacaqdır ki, mən hesab edirəm, bu da vacib məsələdir. Son vaxtlar informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə saxta sənədlərin hazırlanması mülkiyyət hüquqlarına da artıq inteqrasiya olunubdur. Biz hətta bələdiyyələrin adından saxta sənədlərin, torpaq, mülkiyyət sənədlərinin hazırlanması, verilməsi, alqı-satqıya çevrilməsi və vətəndaşın aldadılması proseslərinin şahidiyik. Dünən o haqda biz komitədə də geniş müzakirə apardıq, bu məsələlərə baxıldı. Hesab edirəm ki, biz bu beynəlxalq konvensiyaya qoşulmaqla həm də daxili qanunlarımızda, indi burada Cinayət Məcəlləsində, ayrı-ayrı məəcəllələrdə dəyişikliklər ilə bu cinayətkarlığın qarşısının alınmasına öz töhfəmizi verəcəyik.

Qanun layihəsi vacibdir, zəruridir, mən səs verəcəyəm, həmkarlarımı da səs verməyə çağırıram ki, vətəndaşlarımızın bu səpkidə pozulan hüquqlarını müdafiə edə bilək.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Zahid Oruc. Buyurun.

Zahid Oruc. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, dəyərli millət vəkilləri. Qeyd olunduğu kimi, silah, narkotika, insan alveri, terror bilavasitə transmilli cinayətlər sırasındadır və onlara əlavə olaraq kibercinayətkarlıq da bunların ən təhlükəli növlərindən biridir. Həyatımız, bütövlükdə, nə qədər rəqəmsallaşacaqsa, o əsnada, o platformalarda, o məkanda belə xarakterli təhlükələr də artmış olacaq. Ona görə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarının beynəlxalq əməkdaşlığını gücləndirən, ona geniş hüquqi imkanlar açan bu konvensiyanın ratifikasiya edilməsini parlament alqışlayır və bütövlükdə, millətimizin təhlükəsizliyinin qorunması hadisəsi kimi dəyərləndirir.

Yeri gəlmişkən, bizim dövlət təhlükəsizliyi orqanları həm Vətən müharibəsində, həm də ondan sonrakı dövrdə gözəgörünməz cəbhədə Azərbaycan xalqının təhlükəsizliyini qoruyurlar, məhz ona görə də müxtəlif informasiya platformalarında, xüsusən də süni zəka məhsulları ilə o amansız savaqlara dövlətin qoruyucu zirehlərindən biri kimi ən çox məruz qalan həmin qurumlardır.

İkinci, burada söyləndi, ənənəvi olaraq dövlət saytlarına, xüsusi ilə müdafiə və xarici siyasət sferasına edilən hücumlar, rəsmi portalların sındırılması və siyasi mesajların verilməsi yönündə atılan addımlar, məlumat oğurluğu, kiberpsixoloji hücumlar, – bank sferasına, burada hörmətli Vüqar müəllim hətta rəqəm də səsləndirdi, bu, 22 milyon manatdan artıq bir vəsaiti əhatə edir, – qeyd olunan fişinq hücumlar və digər növ əməliyyatlardır ki, bu da dövlətin müvafiq qurumlarından daha mühüm addımlar atmağı tələb edir.

Hesab edirik, Azərbaycanın ötən illər ərzində təcrübəsi ona imkan verir ki, bu beynəlxalq əməkdaşlığı xüsusi ilə də türk dövlətləri ilə, digər aparıcı ölkələrlə elə yüksək bir səviyyədə həyata keçirsin, qabaqcıl proqramlar vasitəsi ilə bu prosesi təmin etsin. Ona görə də, hörmətli sədr, biz konvensiyanı rəqəmsal suverenliyimizin qorunması kimi müdafiə edirik.

Hörmətli sədr, əgər izn versəniz, cəmi iki dəqiqə çərçivəsində İnsan hüquqları komitəsi olduğumuz üçün məhkəmənin qərarı ilə bağlı qısa fikirlərimizi bölüşərdik.

Bakı Hərbi Məhkəməsində müharibə cinayətlərində təqsirləndirilən 15 nəfər barəsində hökmün elan olunması xalqımıza qarşı törədilən ədalətsizliklərə verilən qəti və tarixi cavab, Azərbaycan Ordusunun döyüş meydanlarında qazandığı qələbənin məhkəmə salonlarında da hüquqi təsdiqidir.

Bütün hakimiyyət institutları, mediamız, yüz minlərcə vətəndaşın qanuni təmsilçiləri heç bir nifrət nitqinə və “samosud”a yol vermədilər. Təhlükəsizlik qüvvələrimiz döyüş meydanlarındakı xüsusi təyinatlılar kimi peşəkar davrandılar, heç bir qeyri-insani rəftar baş vermədi və dövlətimizin iradəsi ortaya qoyuldu.

Bəli, qurulan sülh məhkəməsi düşmənçiliyə deyil, müharibə dövrünün qapanmasına xidmət edir, qisas deyil, gələcək nəsillərin təhlükəsizliyi üçündür.

Məhkəmədən bir gün öncə Əbu-Dabidə iki dövlət rəhbərinin ərəb dünyasının Nobeli sayılan Sülh mükafatına layiq görülməsi, Prezident İlham Əliyevin çoxəsrlilik silahlı münaqişədən sonra regiona və dünyaya barış gətirməsi işğalçılara, onların ideoloqlarına və himayədarlarına verilən ən böyük cəzadır. 5 fevral tarixli hökm bütün şəhidlərimizin, bir milyona yaxın məcburi köçkünün və bütöv bir millətin bərpa olunan hüquqi iradəsidir.

Bəli, separatçıları öz paytaxtlarında diplomatik protokolla qəbul edənlər Qarabağ işğalçıları üzərində heç vaxt Ruanda, Haaqa tribunalı qurmayacaqdılar. Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanması yaxınlaşdıqca gizli qəsdçiləri açıq görürük. Fransa Milli Assambleyasının qətnaməsini təqdim edən Loran Vokye deyir ki, Azərbaycan guya Ermənistanı yox etmək, erməniləri silmək istəyir. İndi bütün dünya görür, Fransa parlamentariləri sülhə necə zərbə vurur və erməni xalqını hansı təhlükəyə atmaq istəyirlər. Assambleyanın qərarı müharibəyə çağırışdır, ABŞ-nin sülh missiyasına zərbədir, düşmənçilik üçün 1987-ci ilin “Humanite” jurnalındakı çağırışın təkrarıdır.

2020-ci ildə Vətən müharibəsindən cəmi 10 gün sonra Fransa parlamenti Qarabağın müstəqilliyini tanımışdı. Absurda baxın.

İrəvan qalib kənarda, onun adından Yelisey çıxış edir. Bu, artıq diplomatiya və qardaşlıq deyil, siyasi riyakarlıqdır.

5 fevral məhkəmə qərarından sonra İrəvan meydanlarında 1990-cı illərdən fərqli olaraq, kimsə separatizmin müdafiəsi üçün kütləvi aksiyalara əl atmadı. Deməli, Bakıda verilən qərarın sülhə xidmət etdiyini erməni xalqı da yaxşı başa düşür.

Nəhayət, sonda Prezident İlham Əliyevin nəinki Qafqaza, bütövlükdə, dünyaya barış və təhlükəsizlik gətirdiyi alqışlanır. Proqnozlaşdırmaq çətin deyil ki, sülhə qarşı...

Sədrlik edən. Zahid müəllim, Siz çox dəyərli fikirlər söylədiniz və xüsusi ilə komitənin adından dediyinizə görə mən Sizə imkan yaratdım. Amma xahiş edirəm, jurnalistlər oradadırlar, bəlkə gedib elə müsahibə verəsiniz. Xüsusi ilə komitənin adından. Buyurun.

Fərid müəllim, xahiş edirəm, deyin, Mehman müəllim təşkil etsin.

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, çıxışçılar ancaq qanun layihəsi haqqında danışsınlar.

Tahir Rzayev. Buyurun.

Tahir Rzayev. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli sədr, hörmətli deputat həmkarlar. İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları sistemlərindən istifadə edilməsi yolu ilə cinayətkarlıq hallarının artması dövlətləri əsaslı tədbirlər görməyə vadar edir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyasında əksini tapan müddəalar xüsusi müvafiq qanunvericiliyin qəbulunu, milli, regional və beynəlxalq səviyyədə belə fəaliyyətlərin məhdudlaşdırılmasını, cinayət hallarının qarşısının alınması məqsədi ilə beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsini zərurətə çevirir.

Kibercinayətkarlıqla mübarizə bütün dövlətlərin, müvafiq beynəlxalq və regional təşkilatların, qeyri-hökumət təşkilatlarının, vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının, elmi dairələrin, demək olar ki, hər bir kəsin üzərinə vəzifə qoyur və qarşılıqlı əməkdaşlığa böyük önəm verir.

Milli təhlükəsizliyimizin qorunması və insanların mənafeələrinin müdafiə edilməsi baxımından bu konvensiyaya qoşulmağımız böyük əhəmiyyət kəsb edir. Kibercinayətkarlığın qurbanlarının sayının artması, bir çox hallarda cinayətlərin vaxtında açılmaması, cinayətkarların vaxtında cəzalandırılmaması daha ağır nəticələrə səbəb olur ki, bu da dövlətlər arasında koordinasiyanın və əməkdaşlığın gücləndirilməsini qaçılmaz edir. Sənəddə dövlətlərin səlahiyyətli orqanları arasında birbaşa və operativ əməkdaşlığa, qarşılıqlı hüquqi yardım mexanizmlərinin sadələşdirilməsinə və fasiləsiz fəaliyyət göstərən əlaqə mexanizmlərinin yaradılmasına xüsusi əhəmiyyət verilir ki, bu da baş verə biləcək hər hansı bir hadisənin vaxt itirmədən, təhqiqat və araşdırma aparmadan qarşısının alınmasına imkan yaradacaqdır.

Kibercinayətkarlar bir çox hallarda saxta məlumatlar yaymaqla insanları təşvişə, qorxuya salmaq yolunu da tuturlar. Filan metroda partlayış olacaq, filan obyektə mina qoyulub. Bu, əlbəttə ki, insanlarda çox böyük qorxu və təlaş yaradır. Sözsüz, belə halların aradan qaldırılması üçün heç bir araşdırma aparılmadan, məhkəmə qərarı olmadan, həmin tədbirlərin operativ həlli çox vacibdir.

Bu konvensiya informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadənin məhdudlaşdırılması anlamı yaratmağa heç bir əsas vermir. Azad sözün, fikrin qarşısının alınması kimi qiymətləndirilməməlidir.

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin ikinci bəndində aydın yazılır: “Bu Konvensiyanın heç bir müddəası qüvvədə olan beynəlxalq insan hüquqları hüququna uyğun və ona müvafiq olaraq ifadə, vicdan, fikir, din və əqidə azadlıqları, dinc toplaşmaq və birləşmək hüquqları daxil olmaqla insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasına icazə verilməsi kimi şərh edilmir”.

Bu, bir həqiqətdir və biz bu konvensiyaya qoşulmaqla, əlbəttə ki, milli təhlükəsizliyin qorunmasına çox böyük önəm vermiş olarıq.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim.

Bəhruz Məhərrəmov. Buyurun.

Bəhruz Məhərrəmov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, əziz həmkarlar. BMT-nin Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyasının təsdiq edilməsi yalnız hüquqi deyil, həm də ciddi siyasi əhəmiyyətə malik hadisə kimi ölkəmizin yeni reallıqda əsas global aktorlardan biri kimi çıxış etməyə başladığını göstərir.

Məlumdur ki, konvensiyanın məqsədi informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sistemləri vasitəsi ilə törədilən cinayətlərlə mübarizədə dövlətlər arasında əməkdaşlığı hədəfləyir. Həmçinin sənəddə aidiyyəti səlahiyyətli orqanlar tərəfindən birbaşa və operativ əməkdaşlıq, qarşılıqlı hüquqi yardım mexanizmlərinin sadələşdirilməsi və fasiləsiz fəaliyyət mexanizmlərinin yaradılması nəzərdə tutulur.

Düzdür, müasir mənada əməkdaşlıq məsələsinin mahiyyəti xeyli dərəcədə dəyişib. Əgər dövlət güclü deyilsə, əməkdaşlıqla bağlı imzalanan heç bir beynəlxalq mexanizm səmərəli ola bilmir. Ən azından ötən dövrün təcrübəsində biz bunu öz nümunəmizdə görə bilmişik.

Məsələn, sirr deyil ki, cəmi üç il əvvələ qədər Amerika Birləşmiş Ştatlarının Azərbaycan siyasəti daha çox insan haqları pərdəsi altında rəngli inqilabların dəstəklənməsi, Ermənistanla münaqişənin yenidən alovlanması, separatizmin ömrünün uzadılması kimi məsələləri əhatələyirdi. Amma cənab İlham Əliyevin bu rıçaqları tam mənada aradan qaldırması yeni bir dövrü başlatdı. Xüsusən ötən ilin avqustunda cənab İlham Əliyevin Vaşinqtona tarixi səfərinin ardınca ABŞ–Azərbaycan münasibətləri öz tarixinin ən uğurlu mərhələsinə qədəm qoydu.

Yəni dövlət başçımız elə bir konfigurasiya formalaşdırıb ki, bu gün artıq dünyanın heç bir yerindən, o cümlədən də okeanın o tayından hansı isə yad ideologiya, “soros ideologiyası”, Azərbaycan cəmiyyətini zəhərləməyi hədəfləyən missionerlər artıq bura ayaq açə bilmir. Müxtəlif sahələri təmsil edən böyük investorlar artıq bu bölgəni hədəfləyir. Bu mənada cənab İlham Əliyevin dəyişdirməyə, yaxud daha doğru desək, yenidən yaratmağa nail olduğu konfigurasiyada, təbii ki, bütün sahələrdə qanunvericiliyə yeni baxış və yeni konvensiyaların, yeni beynəlxalq normaların qəbulu və qoşulmağımız bu istiqamətdə çox vacibdir.

Yəni proseslərin gedişatında bir daha da şahidlik etdik ki, əhali sayı və ərazi ölçüsü ilə dünyada xüsusi bir göstəriciyə malik olmayan Azərbaycanın ən böyük üstünlüyü məhz onun liderinin vizyonudur. Bu gün təsdiq edəcəyimiz konvensiyanın da bizim üçün effektivliyinin yeganə qaranı məhz bu vizyondur.

Hazırda xüsusən cinayətlərin statistikasında kibermühitin artması, o cümlədən milli mənafe və ölkənin maraqlarının kibermühitdə hücumlara məruz qaldığı cari şəraitdə cari sənədin qəbulu və effektivliyinə təminat verən elementlərin mövcudluğu çox mühümdür.

Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hikmət Məmmədov. Buyurun.

Hikmət Məmmədov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Hər şeydən öncə, qəbul edəcəyimiz konvensiya ölkəmizdə hər gün bir qədər daha çoxalan kibercinayətkarlığa qarşı mübarizəni daha səmərəli şəkildə təşkil etmək üçün hüquqi şərtlər yaradacaqdır. Ona görə də mən bu konvensiyaya səs verəcəyəm.

Konvensiyada bir sıra məsələlər var ki, mənə elə gəlir, biz bu konvensiyaya qoşulduqdan sonra o şərtlərə uyğun olaraq, kibercinayətkarlığa, belə cinayətkarlığa qarşı daha səmərəli, daha effektiv mübarizə aparmaq üçün yerli qanunvericiliyimizi də təzələyə bilərik. Onlardan biri konvensiyanın 5-ci maddəsində qeyd edilən suverenliyin qorunması məsələsidir. Hazırda məhz kibercinayətkarlığa qarşı istər beynəlxalq təcrübə, istərsə də milli qanunvericiliyimizdə tam əhatəli qanunlar olmadığına görə bəzən görürsünüz ki, biz mübarizəni arzu olunan səviyyədə qura bilmirik. Məsələn, suverenliyin pozulması, sadəcə, bir ölkənin fiziki sərhədlərinin pozulması və yaxud onun dövlət olaraq suverenliyinin ölkə ərazisində məhdudlaşdırılması anlamına gəlmir. Suverenlik, hər şeydən öncə, insan təfəkküründə və xalqın ictimai təfəkküründə formalaşan bir hadisədir. Amma biz nəyi görürük? Məhz kibervasitələr üzərindən ölkəmizdəki milli düşüncəyə təsir edən və ümumi düşüncədə suverenliyi məhdudlaşdıran hallar baş verir. Mən bir misal çəkəcəyəm.

Tutaq ki, gəlin biz “Google” axtarış sistemində 20 Yanvar hadisələri ilə bağlı axtarış verək, görün, qabağımıza nə çıxacaq. Qabağımıza çıxacaq ki, sən demə, SSRİ Ali Soveti Bakıda

fövqəladə hal vəziyyətinin elan olunması ilə bağlı qərar qəbul edibdir, ancaq biz ona tabe olmamışıq. Sən demə, Bakıda ekstremistlər var imiş, dövlət əmlakı dağıdılmış, ona görə də SSRİ bu addımı məcburən atıbdir. Bu, “Google”-un Azərbaycan segmentindədir. Bu gün də hər kəs, bax, bu dəqiqə açıb oxuya bilər. Bu, suveren düşüncənin məhdudlaşdırılmasıdır. “Google” kimi, “Facebook” kimi, “Yandex” kimi və digər bu cür resurslar var ki, onlar kibercinayətkarlığa həm şərait yaradırlar, həm də onu təşviq edirlər. Onlara qarşı həmin şirkətlərin fəaliyyətinin Azərbaycanda tənzimlənməsi ilə bağlı qanun qəbul edə bilərik. Nəyə görə müdaxilə olunur? Vikipediyanın Azərbaycan segmentini yaradan dostlarımızla mən həmişə ünsiyyətdə oluram. Onlar çox böyük fədakarlıq göstərilir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bu, təmənnasız bir xidmətdir. Ancaq nə isə baş verir və birdən-birə bəlli olur ki, onların qoyduğu mətn çıxarılıb, yerinə başqa mətn salınıbdır. Bu, məsələnin bir tərəfi.

İkincisi, bax, bu müasir informasiya texnologiyaları üzərindən bizə hücumlar intensiv şəkildə davam edir. Məsələn, əyani təcrübədən danışaq. Azərbaycana sağdan, soldan, cənubdan, bilmirəm, haradan narkotik axını gəlir və bizim hüquq mühafizə orqanlarımız sağ olsun, onları ifşa edir. Bəlli olur ki, əlaqə necə qurulubdur. Tanımadığım İran vətəndaşı ilə sosial şəbəkə üzərindən əlaqə saxladım, o mənə yer göstərdi, getdim, aldım. Gördünüzmü, bax, burada bu konvensiyada göstərilən informasiya və telekommunikasiya texnologiyaları sistemlərindən istifadə edildi və demək, Azərbaycanda bir gəncin taleyi həll olundu. O, narkotik aludəçisinə çevrildi. Ona görə mənə elə gəlir ki, bax, bu məsələləri də tənzimləmək üçün biz qanunvericilik məsələsinə yenidən baxmalıyıq. Əlbəttə ki, bu proses gedir, amma gələcəkdə bu konvensiyadan doğan

tələbləri də yerinə yetirə bilərik.

Konvensiyada xidmət provayderləri haqqında ayrıca danışılır. Bax, bu xidmət provayderləri kimlərdir? Bizim bu kiberməkanı, bu informasiya məkanımızı dediyimiz informasiyalar, bu resurslarla dolduranlardır, xidmət göstərənlərdir. Mənə elə gəlir ki, onların da hüquqi statusu, Azərbaycanda fəaliyyət göstərmək imkanları dəqiqləşsin, – bizim hüquqşünaslar daha yaxşı bilər, Milli Məclisdə çox yaxşı hüquqşünaslarımız var, – yəni bunu biz nəzərdən keçirib bəlkə onlarla da bir müqavilə öhdəliyi yaradaq ki, bu provayderlər də bu cür cinayətkarlığın Azərbaycanda törədilməsi üçün məsuliyyət daşıсынlar.

Bütövlükdə, mənə elə gəlir ki, möhtəşəm bir konvensiyadır, qoşulmaqla, dediyimiz kimi, o cinayətkarlığa qarşı daha səmərəli mübarizə aparacağıq.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bu məsələ ilə bağlı son çıxışdır. Nizami Səfərov. Buyurun.

Nizami Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. BMT-nin universal səviyyədə, 195 dövlətin konsensusu əsasında Kibercinayətkarlığa qarşı beynəlxalq Konvensiyasının qəbul edilməsi global miqyasda mövcud olan ciddi hüquqi boşluğun aradan qaldırılması istiqamətində atılan fundamental addım kimi qiymətləndirilməlidir. 20 ildən artıq bir müddətdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində kibertəhlükəsizlik problematikası üzrə davam edən və müxtəlif mövqeləri əks etdirən diskussiyaların sona çatması irimiqyaslı hüquqi sənədin qəbul edilməsinə zəmin yaratmışdır. Eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, qeyd edilən konvensiya kiburfəzada təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün mahiyyətə hüquqi

çərçivəni nəzərdə tutur və işlək beynəlxalq hüquqi sənəd rolunu oynaması üçün konvensiya müddəalarının milli qanunvericiliyə implementasiyası həlledici əhəmiyyətə malikdir. Burada əsas məsələlərdən birini konvensiyanın maddi-hüquqi implementasiyası təşkil edir. Əgər hazırlıq mərhələsində bir sıra dövlətlər 24 cinayət əməlinin kriminallaşdırılmasını təklif edirdisə, yekun variantda 11 cinayətin hər bir iştirakçı dövlət tərəfindən öz daxili qanunvericiliyində təsbit edilməsi nəzərdə tutuldu. BMT Konvensiyasını Avropa Şurasının 2001-ci il 23 noyabr tarixli “Kibercinayətkarlıq haqqında” Konvensiyası ilə müqayisə etdikdə müəyyən olunur ki, müəlliflik hüquqları ilə bağlı cinayətlər istisna olmaqla 2024-cü ildə qəbul edilən konvensiyada Budapeşt konvensiyasında yer alan bütün cinayətlər öz əksini tapıb.

Hörmətli deputatlar, nəzərə almaq lazımdır ki, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində sürətlə çox sayda dəyişikliklər baş verir, kibershücum vektorları çoxalır, kibercinayətlərin törədilmə üsul və vasitələri sürətli diversifikasiyaya uğrayır, kriptovalyutalar və digər rəqəmsal aktivlər geniş vüsət alır və müxtəlif cinayətkar məqsədlər üçün istifadə edilir. Ancaq müqavilə-hüquq qaydasında belə dəyişikliklərin konvensiyada əks olunması mürəkkəb bir məsələdir. Konvensiyanın 66-cı maddəsinə əsasən düzəlişlər yalnız bu hüquqi sənədin qüvvəyə minməsindən 5 il sonra iştirakçı dövlət tərəfindən irəli sürülə bilər. Həmçinin dəyişikliklər barədə protokolun qəbul edilməsi 60-dan az olmayan sayda iştirakçı dövlətin razılığını tələb edir. Bu mənada dövlət başçımızın 2023-cü il 28 avqust tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının informasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizliyə dair 2023–

2027-ci illər üçün Strategiyası”nın 6.7-ci bəndində nəzərdə tutulan informasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizliyə dair normativ bazanın müasir çağırışlara uyğun olaraq təkmilləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Beynəlxalq müqavilələrin müddəalarının daxili qanunvericiliyə implementasiyası milli hüquq təcrübəsinin də model olaraq istifadəsini istisna etmir və bu mənada kibercinayətkarlıqla mübarizəni tənzimləyən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi digər ölkələr üçün səmərəli model rolunu oynaya bilər.

Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz qanun layihəsini kifayət qədər müzakirə etdik. İndi isə mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.12 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti məsələyə keçirik. Bu, “Təhsil haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, layihə dəqiqləşdirmə xarakteri daşıyır, odur ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiya Qanununa uyğun olaraq, bir oxunuşda qəbul

ediləcək. Qanun layihəsinə Elm və təhsil komitəsində baxılıb. Komitənin sədri hörmətli Anar müəllim İsgəndərova söz verirəm. Anar müəllim, buyurun, məlumat verin.

Anar İsgəndərov, *Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri*.

Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən Milli Məclisə “Təhsil haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi daxil olmuşdur.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 6 sentyabr tarixli 163 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Əlavə təhsilin məzmunu, təşkili və əlavə təhsilin hər hansı istiqaməti üzrə təhsil almış şəxslərə müvafiq sənədin verilməsi” Qaydasının 8.2-ci bəndinə əsasən yenidən hazırlanma təhsili, təkrar ali, orta ixtisas və yüksək texniki peşə təhsili, dərəcələrin yüksəldilməsi, yaşlıların təhsili yalnız ödənişli əsaslarla həyata keçirilir və müvafiq maliyyə xərcləri kadrın çalışdığı təşkilat və yaxud kadrın özü tərəfindən ödənilir. Belə ki, sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan şəxslər üçün də əlavə təhsil ödənişlidir və onların təhsilinə dövlət büdcəsindən vəsait ayrılır.

Bu xüsusda sözügedən məsələ ilə bağlı yuxarıda qeyd olunan normativ hüquqi aktlar arasında ziddiyyətin aradan qaldırılması məqsədi ilə “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14.8-1-ci maddəsində dəqiqləşdirmə xarakterli aşağıdakı dəyişikliklərin təsbit olunması təklif edilir:

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 14.8-1-ci maddəsinə əsasən “sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan aşağıdakı şəxslərin Azərbaycan Respublikasının təhsil müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil (əlavə təhsil istisna

olmaqla) aldıqları müddətdə təhsil haqqı dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir”.

Hörmətli xanım sədr, qanun layihəsi Elm və təhsil komitəsində müzakirə olunmuş və plenar iclasa tövsiyə olunmuşdur. Qanun layihəsinin səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Anar müəllim.

Çıxış etmək istəyən var. Ceyhun Məmmədov. Buyurun.

Ceyhun Məmmədov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar, hörmətli media mənsubları. Öncə onu qeyd edirəm ki, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilən dəyişikliyə səs verəcəyəm. Bu, sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan şəxslərə cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə dövlətimizin növbəti qayğısıdır. Bu onu göstərir ki, ölkəmiz sosial dövlət missiyasını uğurla yerinə yetirir, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanları daim diqqətdə saxlayır.

Çıxışında son günlər Bakıda məktəblərin birində baş verən xoşagəlməz hadisəyə toxunmaq istəyirəm. Bu gün xüsusi ilə ağıllı telefonların, sosial medianın, internet oyunlarının uşaq və yeniyetmələrin tərbiyəsinə mənfi təsiri günü-gündən daha da artmaqdadır. Artıq dünyanın bir sıra ölkələrində həyəcan təbili çalınmaqdadır. Düşünürəm ki, uşaq və yeniyetmələrin bu zərərli təsirlərdən qorunması məqsədi ilə tənzimləyici mexanizmlər barədə düşünməyə ehtiyac var. Xüsusi ilə bir sıra internet oyunları var ki, ölkədə onlardan sərbəst istifadənin qarşısının alınması barədə düşünməliyik. Təəssüf ki, bu gün istənilən yeniyetmənin bu oyunlara sərbəst çıxmaq imkanı var. Bu imkanın məhdudlaşdırılmasına ciddi ehtiyac var.

Onu da qeyd edirəm ki, artıq dünyanın bir sıra ölkələrində 16 yaşa qədər uşaqlara internetdən sərbəst istifadəyə

məhdudiyyətlərin tətbiqi barədə müzakirələr aparılır, qərarlar qəbul edilir. Artıq bir sıra Avropa ölkələrində, o cümlədən İtaliya və İspaniyada bir sıra qərar və qanunların qəbul olunmasına başlanılıb. Düşünürəm ki, artıq ölkəmizdə də bu istiqamətdə işlərə başlanılmasına ehtiyac var. Əks halda, bu cür halların sayı daha da artacaq, proseslərin qarşısını almaq daha da çətinləşəcək. Heç şübhəsiz ki, bu məsələdə həm məktəblərimizin, həm də ailələrimizin üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Ailələrimiz övladlarına daha çox vaxt ayırmalı, tərbiyə işinə daha çox diqqət yetirməli, onlarla daha çox ünsiyyətdə olmalıdırlar.

Diqqətiniz üçün təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, mən sizdən çox xahiş edirəm, sizin hər birinizə böyük hörmətlə yanaşıram. Mən bundan əvvəl Zahid müəllimə dedim ki, qanun layihəsi haqqında danışsın. Bəli, Ceyhun müəllim, Sizin dediyiniz məsələ çox vacibdir, çox həssasdır, çox ağırlıdır. Qanun layihəsi haqqında danışmaq lazımdır. Mən birinə deyəndə, o birinə deməyəndə anlaşılmazlıq baş verir. Başa düşürsünüz? Məni də pis vəziyyətdə qoyursunuz. Bax, bu dəqiqə jurnalistlər də bunu eşidirlər. Təbii ki, Sizin qaldırdığınız məsələ çox həssas və vacib məsələdir. Xahiş edirəm, Anar müəllim, komitəinizdə bir iclas keçirin, bununla bağlı çıxış edin, brifinq keçirin. Mən birinə deyəndə, o birinə deməyəndə pis vəziyyətdə qalıram. Məni də başa düşün.

Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.18 dəq.)

Lehinə

101

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz 3-cü məsələyə keçirik. “Patent haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bu layihəyə də Elm və təhsil komitəsində baxılıb. Bu, üçüncü oxunuşdur. Anar müəllim, buyurun, məlumat verin.

Anar İsgəndərov. Hörmətli xanım sədr, “Patent haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi üçüncü oxunuşdadır. Birinci oxunuşda qanun layihəsi haqqında ətraflı məlumat vermişdim. Onu da qeyd etmişdim ki, qanun layihəsinin bütün maddələrinə əlavə və düzəlişlər edilmiş və yeni anlayışlar gətirilmişdir. Bu gün üçüncü oxunuşdur. Üçüncü oxunuşa qədər heç bir əlavə fikir yoxdur. Yəni komitəyə heç bir təklif daxil olmamışdır. Ona görə də qanun layihəsinin səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Azər müəllim, sizin komitənizdə də baxılıb. Buyurun, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin rəyini də dinləyək. Söz hörmətli Azər Əmiraslanova verilir. Buyurun.

Azər Əmiraslanov, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.

Hörmətli xanım sədr, təqdim edilmiş qanun layihəsi ilə bağlı komitəmizin geniş rəyi birinci oxunuşda təqdim olunmuşdur. Üçüncü oxunuşda da komitəmizin rəyi müsbətdir. Nəzərə alınmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.20 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

4-cü məsələ “Mülki dövryyədə olmasına yol verilməyən (mülki dövryyədən çıxarılmış) əşyaların siyahısı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bu qanun layihəsi də üçüncü oxunuşdadır. Qanun layihəsinə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində baxılıb. Məlumatı bizə komitənin üzvü hörmətli Nurlan Həsənov verəcək. Nurlan müəllim, buyurun.

Nurlan Həsənov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Hər iki oxunuş zamanı layihə barədə geniş məlumat verilmişdir. Layihənin mətnində heç bir dəyişiklik yoxdur. Olduğu kimi səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qanun layihəsinə üçüncü oxunuşda münasibət bildirəsiniz. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.21 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim növbəti 3 məsələmiz gündəliyimizdə ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir. İndi 5-ci məsələyə keçirik və bu məsələ Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Layihəyə Əmək və sosial siyasət komitəsində baxılmışdır. Komitənin sədri hörmətli Musa müəllim Quliyevə söz verirəm. Musa müəllim, buyurun, məlumat verin.

Musa Quliyev, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Əmək Məcəlləsində təklif olunan dəyişikliklərin konsepsiyası barədə birinci oxunuşda Məclisə ətraflı məlumat verilmişdir. İkinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, söyləmək istəyirəm ki, Əmək Məcəlləsinin 155-ci maddəsinə minimum əməkhaqqının müəyyən edilməsinin dövriliyi ilə əlaqədar yeni bir müddəə əlavə olunmuşdur. Eyni zamanda, məcəllənin 36-cı maddəsində və 261-ci maddəsində redaktə xarakterli dəyişiklik təklif edilir.

İkinci oxunuş zamanı komitəyə əlavə və təkliflər daxil olmamışdır. Qanun layihəsinin mətnində dəyişiklik yoxdur, olduğu kimi səsə qoyulmasını və ikinci oxunuşda qəbul

edilməsini xahiş edirik.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim.

Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşdur. Qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirəsiniz. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.23 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun. Qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

Müzakirəyə heç kim yazılmayıb. Ona görə səsverməyə keçirik. Birinci, maddələr üzrə səs verəcəyik. Bu qanun layihəsində 3 maddə var. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirəsiniz. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.23 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu maddə qəbul edildi.

İndi isə 2-ci maddəyə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm.
Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.23 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu maddə də qəbul edildi.
Nəhayət, 3-cü maddəyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.24 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu axıncı maddə də qəbul edildi.
İndi isə qanun layihəsini mən bütövlükdə səsə qoyuram.
Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.24 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi

1

İştirak edir

102

Nəticə: Qəbul edildi

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti, yəni 6-cı məsələyə keçirik. Vergi Məcəlləsində, “Banklar haqqında” və “Gömrük tarifi haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Layihəyə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində baxılıb. Azər müəllim, xahiş edirəm, bununla bağlı ümumi bir məlumat verin. Buyurun.

Azər Əmiraslanov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Qanun layihəsi barədə birinci oxunuşda geniş məlumat verilmişdir. Layihə Vergi Məcəlləsində, “Banklar haqqında” və “Gömrük tarifi haqqında” qanunlarda bir sıra dəyişiklikləri nəzərdə tutur. Bu dəyişikliklər elektron ticarət sahəsində vergi nəzarətinin gücləndirilməsini, ölkəmizdə keçiriləcək beynəlxalq tədbir çərçivəsində vergi və gömrük güzəştlərinin tətbiqinin, dövlət sektorunda mərkəzləşdirilmiş nəzarət mexanizminin və uçot sisteminin təkmilləşdirilməsini əhatə edir.

Birinci oxunuşda müzakirələr zamanı hörmətli həmkarımız Qüdrət Həsənzadə tərəfindən qanun layihəsinə dair İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinə bəzi suallar ünvanlanmışdı. Qaldırılan məsələləri də nəzərə almaqla bir daha qanun layihəsi, xüsusi ilə də nəzərdə tutulan vergi güzəştləri barədə vacib məqamları qeyd etmək istərdim.

Layihədə əksini tapan vergi güzəştləri ölkəmizdə keçirilməsi nəzərdə tutulan Ümumdünya Şəhərsalma Forumu çərçivəsində tətbiq olunan müddətli mexanizmdir və Azərbaycan

hökumətinin BMT ilə imzaladığı sazişin müddəalarından irəli gəlir. Ev sahibi dövlət olaraq imzalanmış beynəlxalq sazişlə öhdəliklərimizi yerinə yetirmək ölkəmizin reputasiyasını müəyyən edir.

Ümumdünya Şəhərsalma Forumu sıradan bir tədbir deyil. Bu, qlobal səviyyəli platformadır. Buna görə də COP29 yüksək səviyyədə təşkil olunduğu kimi, forum çərçivəsində də ev sahibi ölkə kimi logistika, hüquqi rejim, fiskal mexanizm, inzibati prosedurlar və sair bu kimi məsələlər öz həllini tapmalıdır. Yeri gəlmişkən, vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycanda keçirilən bütün qlobal tədbirlərdə müvafiq güzəşt mexanizmi tövsiyə olunan beynəlxalq təcrübə və standart kimi tətbiq edilmişdir.

Fikrimizcə, ölkəmizin maliyyə vəsaitlərinə ehtiyacı vergidən azadolmanı istisna etmir. İnkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq, istənilən bir ölkə hər zaman maliyyə resurslarına ehtiyac hiss edir. Bununla belə, vergi, gömrük güzəştlərinin tətbiqi öz aktuallığını saxlayır.

Digər tərəfdən, iqtisadi fəaliyyətlə bağlı vergi güzəştləri heç də büdcə üçün itki kimi qəbul edilməməlidir. Yalnız sosial baxımdan həssas əhali qrupu üçün tətbiq olunan vergi güzəştləri büdcə itkilərinə səbəb olur. Ən əsası isə gözlənilən forum dövlət tədbiridir və o, büdcə vəsaiti hesabına təşkil olunur. Əgər qeyri-rezidentlərə tədbirlə bağlı gördükləri iş və xidmətlər üzrə vergi tətbiq edilərsə, nəticədə dövlət daha çox vəsait ödəyəcəkdir. Başqa sözlə, vergi tutulması dövlət xərclərini artırdığı halda, vergi güzəşti büdcə vəsaitinə qənaət etməyə imkan yaradır. Bu baxımdan təklif olunan mexanizm xərclərin optimallaşmasına xidmət edir.

On minlərcə xarici iştirakçının qatıldığı beynəlxalq tədbir ölkəmizdə turizm, xidmət, nəqliyyat, ictimai iaşə sektorunu

canlandırmaqla iqtisadi dövriyyəni artıracaqdır. Güzəştlər qeyri-rezidentə verilsə də, amma fiskal effektdən rezident, yəni yerli iqtisadiyyat faydalanacaqdır. Yerli sahibkarların gəlirinin yüksəlməsi dövlət büdcəsi üçün də vergi bazası yaradacaqdır. Bu tətbiq olunan güzəştlər multiplikativ effekt olaraq dəyərləndirilməlidir.

Vergi, gömrük güzəştləri çərçivəsində hansı malların idxal ediləcəyi və nəzarətin necə olacağı məsələsinə gəldikdə, bildirmək istərdim ki, azadolma yalnız müvafiq dövlət orqanının təsdiqedicisi sənədi əsasında tətbiq olunacaqdır. Bu o deməkdir ki, güzəştlər təsdiqedicisi sənədlərə əsaslanan konkret siyahı üzrə, müəyyən edilmiş zaman çərçivəsində tədbirlə birbaşa əlaqəli mallara şamil ediləcəkdir. Başqa sözlə, normativ hüquqi mexanizm və prosedurlar sui-istifadə riskini aradan qaldırır.

Nəzarət məsələlərinə gəldikdə isə, bu, çoxpilləli və çoxşaxəli xarakter daşıyır. Tədbirin təşkili və icrasına müvafiq icra hakimiyyəti tərəfindən nəzarət olunur və həmin qurum tərəfindən də bu proses koordinasiya edilir.

Forumun keçirilməsi üzrə əməliyyat şirkətinin bütün əməliyyatları dövlət xəzinədarlığı vasitəsi ilə aparılır. Bu, prosesə dövlət tərəfindən cari maliyyə nəzarətinin həyata keçirildiyini göstərir. Tədbirdən sonrakı mərhələdə isə əməliyyat şirkəti tərəfindən BMT-yə müvafiq hesabatların verilməsi, ali maliyyə nəzarəti orqanı tərəfindən audit tədbirləri də nəzərdə tutulur. Odur ki, nəzarətlə bağlı narahatlıq üçün əsaslar görmürük.

Hörmətli həmkarlar, müvafiq qanunlarda edilən dəyişikliklərin hüquqi və iqtisadi baxımdan əsaslı olmasını, beynəlxalq təcrübəyə uyğunluğunu, dövlət maraqlarına cavab verdiyini nəzərə alaraq, qanun layihəsinin ikinci oxunuşda da

qəbul edilməsini məqsəduyğun hesab edirik.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Azər müəllim.

Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşdur, qanun layihəsini biz əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.30 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Azər müəllim, lazım olsa, sonra hörmətli Qüdrət müəllimlə işçi qaydada da danışarsınız. Yaxşı?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, çıxışa heç kim yazılmayıb. Biz səsverməyə keçəcəyik. Birinci, maddələr üzrə. Qanun layihəsi 4 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.31 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu maddə qəbul edildi.

İndi isə xahiş edirəm, 2-ci maddəyə münasibət bildirin.
Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.31 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu maddə də qəbul edildi.

3-cü və 4-cü maddələri birlikdə səsə qoyuram. Buyurun,
münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.32 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu maddələr də qəbul edildi. İndi isə mən qanun layihəsini
ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.32 dəq.)

Lehinə	103
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Biz növbəti məsələyə keçirik. “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” və “Onkoloji yardım haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Bu layihəyə Səhiyyə komitəsində baxılmışdır. Komitə sədri hörmətli Əhliman müəllim Əmiraslanova söz vermək istəyirəm. Əhliman müəllim, buyurun, bununla bağlı məlumat verin.

Əhliman Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri*.

Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar, media mənsuqları. Xatırlatmaq istərdim ki, “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” və “Onkoloji yardım haqqında” qanunlara təklif edilən dəyişikliklərin əsas məqsədi onkoloji xəstələrə göstərilən tibbi yardımın özəl tibb müəssisələrində də həyata keçirilməsidir.

Qanun layihəsinin birinci oxunuşda müzakirəsi zamanı millət vəkili həmkarlarımdan Hicran xanım Hüseynova, Razi Nurullayev, Elçin Mirzəbəyli çıxış edərək qanun layihəsini dəstəkləmişlər. Müzakirələrdə iştirak edən millət vəkili həmkarlarıma təşəkkürümü bildirirəm.

Qanun layihəsi birinci oxunuşda müzakirə edilərək qəbul edildikdən sonra Səhiyyə komitəsinə əlavə rəy və təkliflər daxil

olmamışdır. Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iclasında qanun layihəsi ikinci oxunuşda da geniş müzakirə olunaraq plenar iclasa tövsiyə edilmişdir. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsini ikinci oxunuşda da dəstəkləməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Xahiş edirəm, hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirəsiniz. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.34 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Biz indi maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.34 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Maddə qəbul edildi.

İndi isə 2-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.35 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu maddə də qəbul edildi.

İndi isə qanun layihəsini mən bütövlükdə səsə qoyuram.
Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.35 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti məsələyə keçməzdən əvvəl bunu qeyd edirəm ki, bizim gündəliyimizdə 5 məsələ qalır və bu məsələlərin hamısı birinci oxunuşda olan qanun layihələridir. Ona görə də mən xahiş edirəm, birinci oxunuşun tələblərinə riayət edəsiniz.

8-ci məsələ Cinayət Məcəlləsində və Cinayət-Prosessual Məcəllədə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir.

Layihəyə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində baxılmışdır. Əli müəllim birinci məsələ ilə bağlı demişdi ki, bu qanun layihəsi birinci məsələ ilə bağlıdır. Əli müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Əli Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputat həmkarlar. Həqiqətən də, biz konvensiyanı müzakirə edərkən onu söylədik ki, konvensiyanın implementasiyası ilə bağlı bizim qanunvericilikdə dəyişiklik nəzərdə tutulacaq. Onu elə birbaşa olduğu kimi oxumaq istəyirəm. Konvensiyanın 59-cu maddəsində qeyd edilir ki: “Hər bir iştirakçı dövlət bu Konvensiyaya əsasən öz üzərinə götürdüyü öhdəliklərin həyata keçirilməsini təmin etmək üçün daxili qanunvericiliyinin əsas prinsiplərinə uyğun olaraq zəruri tədbirlər, o cümlədən qanunvericilik tədbirləri görür”. Bax, indi hörmətli sədr, biz həmin müddəaya uyğun olaraq, Cinayət Məcəlləsinə və Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə əlavələri və dəyişiklikləri təqdim edəcəyik. Hörmətli sədr, eyni zamanda, bu konvensiyanın müzakirəsi zamanı çıxış etmiş hörmətli həmkarlara bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Çünki onlar, həqiqətən, çox aktual məsələlər qaldırdılar və faktiki olaraq onların çıxışları həm də indi təqdim edəcəyimiz o qanunla da üzvi surətdə bağlıdır.

Beləliklə, konvensiyanın tələblərinə uyğun olaraq, Cinayət Məcəlləsində, cinayət qanunvericiliyində “kompüter sistemi” ifadəsi “informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sistemi” ilə, “kompüter məlumatları” isə “elektron verilənlər” terminləri ilə əvəz edilir. Bu, birbaşa artıq ratifikasiya etdiyimiz konvensiyanın 2-ci maddəsinin tələbidir. Eyni zamanda, bundan sonra bizim Cinayət Məcəlləmizdə, milli qanunvericilikdə konvensiyada olduğu kimi, “trafik verilənləri”, “abunəçi məlumatları”, “məzmun verilənləri” və “xidmət provayderi”

kimi yeni anlayışlar təsbit olunacaqdır.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsində edilən əlavələr isə elektron sübutların toplanması prosesini tam hüquqi çərçivəyə salır. Çünki indiyə qədər bu, yox idi, konvensiyanın tələbidir. Orada bu proses mövcuddur, artıq orqanlar da müəyyənləşdirilib, amma bizim cinayət-prosessual qanunvericilikdə də bundan sonra öz əksini tapacaqdır.

Hörmətli həmkarlar, cinayət-prosessual qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərin bir hissəsi isə məhkəməyədək icraatın elektron qaydada aparılması məsələlərini özündə ehtiva edir. Məhkəmə icraatının elektron qaydada aparılması kimi yeni maddələr əlavə olunur.

Hörmətli həmkarlar, onu da söyləmək istəyirəm ki, ölkəmizdə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində artıq bir neçə ildir, bu məsələlər müzakirə olunub və Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi, Baş Prokurorluğu, Ədliyyə Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi, yəni məhkəmə və istintaqı həyata keçirən bütün orqanlar bütün icraatın, yəni cinayət mühakimə icraatının əvvəldən axıra qədər sənəd dövriyyəsinin elektron qaydada aparılması ilə bağlı müzakirələr ediblər, çox effektiv çalışıblar, həm də işçi qrupu yaradılıb və nəticə etibarı ilə Cinayət-Prosessual Məcəlləsində bu dəyişikliklər təqdim olunub.

Onu qısaca söyləyə bilərəm ki, bu dəyişikliklərin qüvvəyə minməsi cinayət mühakimə icraatını həm sürətləndirəcək, həm də onu daha da şəffaf edəcək. Xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, baxmayaraq, bütün bu proses elektron qaydada olacaq, qanunvericilikdə insan hüquqlarının qorunması müddəaları da tam əksini tapmışdır. Hörmətli həmkarlar, bu baxımdan həm konvensiyanın implementasiyası, həm də cinayət

qanunvericiliyimizin mükəmməlləşməsi məqsədi ilə bu layihələrə səs verməyinizi xahiş edirik.

Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim, ətraflı məlumat verdiniz.

Müzakirəyə yazılanlar yoxdur. Ona görə də qanun layihəsini mən səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.40 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti iki məsələ möhtərəm cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətə də bir-birinə yaxındır. 9-cu məsələ Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsidir, 10-cu məsələ isə Mülki Prosessual Məcəllədə və digər iki məəcəllədə, “Gənclər siyasəti haqqında” Qanunda və daha 8 qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir.

Qeyd edirəm ki, 9-cu məsələ ilə əlaqədar dəvət edilən şəxslər var. Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri hörmətli Bahar xanım Muradova, – Bahar xanım, xoş gəlmisiniz, – komitənin Hüquqi təminat şöbəsinin müdiri hörmətli Taliyə xanım İbrahimova və komitə sədrinin köməkçisi hörmətli Teymur

Məmmədov bizim iclasımızda iştirak edirlər. Mən qonaqlarımızı salamlayıram.

Hörmətli həmkarlar, mən təklif edirəm ki, biz əvvəlcə qanun layihələrinin təqdimatına qulaq asaq, daha sonra bu iki məsələni birlikdə müzakirə edək. Bilirsiniz, həmişə biz hər bir qanun layihəsini ayrılıqda səsə qoyuruq.

Qeyd edim ki, hər iki layihəyə Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsində baxılmışdır. Mən indi xahiş edəcəyəm, hörmətli Hicran xanım Hüseynova məsələlərə dair məlumat versin. Hicran xanım, xahiş edirəm, iki layihə haqqında birgə məlumat verin. Ancaq çıxışınızda bilinəcək ki, Sizin məlumatınız hansı qanun layihəsinə aiddir. Buyurun.

Hicran Hüseynova, *Milli Məclisin Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədri.*

Sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli Bahar xanım, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Uşaq hüquqlarının təmin edilməsi və müdafiə olunması Azərbaycanda dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edir. Əsas Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət uşaq siyasəti dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın xüsusi qayğısı və diqqəti nəticəsində daha da gücləndirilib. Ölkəmiz uşaq hüquqları ilə bağlı bir sıra beynəlxalq sənədlərə qoşulub. Uşaq hüquqlarının müxtəlif aspektlərini özündə əks etdirən qanunlar qəbul edilib, həmçinin milli qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülüb.

Bütün bu proseslərin fonunda 28 il bundan əvvəl qəbul olunan “Uşaq hüquqları haqqında” Qanun məntiqi olaraq yenidən nəzərdən keçirilməli idi. Bildiyimiz kimi, 2023-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən uşaqların

hüquqlarının daha effektiv müdafiəsi və müasir tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədi ilə Uşaq hüquqları haqqında yeni qanun layihəsinin hazırlanması ilə bağlı Sərəncam imzalanmışdır. Bu sənəd “Uşaqlara dair Strategiyanın həyata keçirilməsi üzrə 2020–2025-ci illər üçün Fəaliyyət Planı” çərçivəsində reallaşdırılır. Yeni qanun layihəsinin hazırlanmasında əsas məqsəd mövcud qanunvericiliyin müasir çağırışları nəzərə alınmaqla, təkmilləşdirilməsi, uşaqların üstün mənafelərinin qorunması, sosial təminat və beynəlxalq konvensiyalara uyğunlaşdırılmasıdır.

Biz bunu qanun layihəsinin həcmindən də müəyyən edə bilərik. Belə ki, mövcud qanun 5 fəsil və 45 maddədən ibarətdir. Yeni layihədə isə uşaq hüquqları 8 fəsil və 63 maddə ilə təsbit olunub. Mövcud qanundan fərqli olaraq, təqdim olunan layihə yalnız hüquqları bəyan etmir, onların reallaşdırılması, müdafiəsi, monitorinqi və bərpası mexanizmlərini ətraflı tənzimləyir. Bu baxımdan yeni layihə funksional və icraedici normativ akt xarakteri daşıyır. O cümlədən, yeni layihədə ilk dəfə anlayışlar sistemi formalaşdırılır. 11 əsas anlayış ayrıca maddədə hüquqi təriflərlə təsbit edilib. Bu, hüquq tətbiqetmə zamanı boşluqların aradan qaldırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Təqdim olunan qanun layihəsində uşağın üstün mənafeləri prinsipi hüquqi mexanizmə çevrilir. Belə ki, hazırkı qanunda bu prinsip mövcud olsa da, onun tətbiqi qaydaları müəyyən edilməmişdir. Yeni layihədə isə uşağın üstün mənafeləri ayrıca maddədə konkret təminatlarla müəyyən edilir. Uşağa aid qərar qəbul edilməzdən əvvəl araşdırmanın aparılması, uşağın fikrinin öyrənilməsi, mümkün mənfi təsirlərin əvvəlcədən qiymətləndirilməsi məcburi hüquqi öhdəlik kimi təsbit olunur.

Bu, beynəlxalq hüquqda qəbul edilmiş “uşağın üstün marağı” prinsipinin milli qanunvericilikdə tam tətbiqini təmin edir.

Xüsusi olaraq qeyd edim ki, yeni qanun layihəsində zorakılıq formalar üzrə təsnif edilir (fiziki, psixoloji, cinsi, cismani cəza, etinasızlıq, internet zorakılığı və sair). Zorakılıq əlamətlərinin aşkar edilməsi zamanı müəllimlərin, tibb işçilərinin, sosial xidmət əməkdaşlarının məlumat vermə öhdəliyi təsbit olunur. Zorakılığa məruz qalmış uşağın tibbi, psixoloji, sosial reabilitasiyası dövlətin birbaşa öhdəliyi kimi müəyyən edilir. Mövcud qanundan fərqli olaraq, yeni qanun layihəsində “erkən evlilik” ayrıca anlayış kimi verilir, konkret hüquqi məsuliyyət yaradır. Çətin həyat şəraitində olan uşaqlarla bağlı aşkarlanma mexanizmi, təcili tədbirlər, ilkin tibbi-psixoloji yardım və repatriasiya qaydası təsbit olunur. Bu da çox vacib yenilikdir. Eyni zamanda, təqdim olunan yeni layihədə hər bir uşağın fikir, söz və məlumat almaq azadlığı haqqında ayrıca maddələr vardır. Yəni uşağın bu azadlıqları var. Ancaq bununla yanaşı, bütün bunlar qanunvericiliyə uyğun olmalı, uşaqların təhlükəsizliyi əsas götürülməlidir.

Uşaq və ailə münasibətlərinə gəldikdə isə, yeni qanun layihəsinə görə, valideyn hüquqları uşağın mənafeyi ilə məhdudlaşdırılır. Dövlət yalnız lazım olduqda müdaxilə edir. Zorakılıq tam qadağan olunur. Xüsusi ilə vacib məqam uşağın subyekt kimi tanınması və iştirakı məsələsidir.

Hazırkı qanunda uşaq, əsasən, hüquqi müdafiə obyektı kimi təqdim edilir. Yeni layihədə isə uşaq inzibati və məhkəmə icraatında birbaşa iştirak hüququna malik subyekt kimi tanınır. Uşaqyönlü prosedurlar, yaşa uyğun izahat, hüquqi yardım, nümayəndə ilə təminat ayrıca maddələrlə tənzimlənir. Bu yanaşma uşaq ədalət sistemi konsepsiyasına tam uyğundur.

Mövcud qanunda dövlət nəzarəti ümumi qeyd olunur, lakin təqdim olunan qanun layihəsində praktiki icra üçün real alətlər də müəyyən edilir. Məlumat bankı, göstəricilər, monitoring meyarları, ombudsman üçün müstəqil mexanizm təsbit edilir. Beləliklə, bu sənəd beynəlxalq hüquqi öhdəliklərə tam uyğundur. Uşaq hüquqları sahəsində sistemli, mexanizm əsaslı və icraedici normativ hüquqi baza yaradır.

Hörmətli xanım sədr, komitə iclasında müvafiq qurumların və vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı ilə bu qanun layihəsinin birinci oxunuş üzrə müzakirəsi keçirilmişdir. Çox ətraflı müzakirələr aparıldı, həm dövlət qurumlarının nümayəndələri, həm də millət vəkilləri öz rəylərini bildirdilər. Mən fürsətdən istifadə edərək istəyərdim ki, qanun layihəsinin hazırlanmasında əməyi olan bütün qurumlara bir daha təşəkkür edim. Ümumilikdə, qanun layihəsi birinci oxunuşda Milli Məclisin müzakirəsinə tövsiyə olundu.

İkinci məsələ ilə bağlı layihədə 3 məcəllə və 9 qanunda dəyişikliklərin edilməsi nəzərdə tutulur. İkinci qanun layihəsi də tam birinci məsələ ilə bağlıdır.

Uşaq hüquqları haqqında yeni qanun layihəsi, paralel olaraq, uşaq hüquqları ilə bağlı digər mövcud qanunvericilik aktlarında da dəyişikliklərin edilməsi zərurətini yaradır. Təqdim olunan bu sənəd də Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsindən irəli gələrək uşaqların hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, uşaq hüquqlarının təminatının hüquqi əsaslarının formalaşdırılması, digər qanunvericilik aktlarına uyğunlaşdırılması məqsədi ilə hazırlanmışdır. Layihədə nəzərdə tutulan dəyişikliklər uşaqlarla bağlı ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı onların üstün mənafelərinin nəzərə alınması, fərdi məlumatlarının qorunması,

çətin həyat şəraitində olan uşaqların aşkar edilməsi, uşaqların zorakılıqdan qorunması ilə bağlı qanunvericilikdə yeni təminatların müəyyən edilməsinə imkan verəcəkdir.

Bu qanun layihəsinə də komitə iclasında baxılmış və birinci oxunuşda Milli Məclisin müzakirəsinə tövsiyə edilmişdir.

Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hicran xanım.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihələrinə İnsan hüquqları komitəsində də baxılmışdır. Mən indi Zahid müəllimə söz verəcəyəm. Zahid müəllim, xahiş edirəm, hər iki qanun layihəsi haqqında rəyinizi bildirin. Buyurun.

Zahid Oruc, *Milli Məclisin İnsan hüquqları komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, dəyərli millət vəkilləri, hörmətli Bahar xanım. Hörmətli Hicran xanım layihənin hüquqi aspektlərini geniş təqdim etdi. Onların üzərində dayanmayacağam. 5 dəqiqə çərçivəsində, qısa olaraq həm komitədə gedən müzakirələrin əsas elementlərini, həm də, hörmətli sədr, ikinci layihə haqqında da fikrimizi bölüşməyə çalışacağım.

Öncə qeyd edək ki, hörmətli Bahar xanım uzun illər parlament üzvü, kifayət qədər aktiv bir insan olubdur. Dövlətin əsas siyasi kursu hüquqi, parlamentar müstəvidə necə həyata keçirilir, bu layihənin hazırlanmasında o, geniş şəkildə əksini tapıb. Yəni layihə kifayət qədər təkmil hazırlanıb. Amma, təbii, əminəm, yazılanlardan da görünür ki, müxtəlif təkliflər, ideyalar, baxışlar olacaqdır.

İkinci məsələ, ailə strategiyası və uşaq strategiyası ilə bağlı görülən işlər də təqdirəlayiqdir. Artıq dövlətimiz yeni dövrdə özünün fundamental baxışlarını ortaya qoyubdur. Komitə bu istiqamətdə aktiv işlər həyata keçirir. Bütün dövlət, hakimiyyət

orqanları ilə kommunikasiya qurulub. İlin sonunda o məlumatı dinləyərkən o, faktiki olaraq hesabatə, görölən işlərin dəyərləndirilməsinə çevrilir.

Ona görə də hazırda qüvvədə olan hüquqi aktın 1998-ci ildə qəbul olunduğunu nəzərə aldıqda, Uşaq hüquqları haqqında yeni qanun layihəsi Vətən müharibəsində qələbəmizdən sonra uşaqlara, ailəyə və gələcəyimizə yönələn yeni dövlət siyasətidir. Birinci oxunuş konseptual xarakter daşdığı üçün bir neçə tarixi, demoqrafik və sosioloji məqamları layihənin müzakirəsinə fayda verəcəyi üçün vurğulamaq yerinə düşər.

Hər bir millətin saf və müdafiəyə ehtiyacı olan təbəqəsi məhz uşaqlardır. Dövlətin və xalqın gələcəyi təbii sərvətlərindən daha qiymətli olan uşaqları necə yetişdirməsindən, onları sağlam və savadlı böyütməsindən, şəxsiyyət kimi formalaşdırmasından asılıdır. 1990-cı illərdə Azərbaycanın məruz qaldığı Birinci Qarabağ müharibəsinin ağır nəticələrini xalqımızla birlikdə milyonlarca azərbaycanlı uşaq çadır şəhərcikləri və çiy kərpiclərdə on illərcə yaşamağı oldular. “Məcburi köçkün uşaqlar” məfhumu o vaxt meydana gəldi. Düşmənlə təmas xəttində daimi atəş altında yaşayan uşaqların fiziki və mənəvi müdafiəsi dövlətimiz tərəfindən təmin olunurdu.

Vətən müharibəsində qələbəmiz ilk növbədə millətimizin gələcəyi olan uşaqların, arzularını özləri həyata keçirməyi bacaran nəslin zəfəridir. Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə “məcburi köçkün ailələr” məfhumuna son qoyuldu, Böyük Qayıdışla minlərcə keçmiş məcburi köçkün uşaqlar indi doğma torpaqlarına qayıdırlar. Təqdim olunan qanun layihəsi yeni dövrün hüquqi, mənəvi və mədəni çağırışlarını özündə ehtiva edir. Dövlət, əslində, ailəni əvəz etmir, onu gücləndirən qüvvə kimi çıxış edir.

Ölkə əhalisinin yaşa görə statistikasını Azərbaycan əhalisinin cavan olduğunu göstərir. 2026-cı ildə 18 yaşadək olan uşaqların sayı 2 milyon 730 min nəfər təşkil edir. Rəqəmlər təkcə demografik deyil, həm də təhlükəsizlik mənası daşıyır. Dövlətimizin uzunmüddətli perspektivdə insan potensialı güclüdür. Müqayisə üçün, Ermənistan əhalisi təxminən 2,9 milyon nəfərdir. 2025-ci ildə orada doğulan uşaqların sayı 23 min nəfər olub ki, bu, 2024-cü illə müqayisədə azalma deməkdir. Gürcüstanda oxşar rəqəmlər 39 min təşkil edir. Yəni əhalinin 100 min nəfərinə düşən uşaqlar, – 0–18 yaş ki qəbul olunur, – bu göstəriciyə görə Azərbaycanda nisbət 27, Ermənistanda 19, Gürcüstanda isə 20,2 faizdir.

Təmsil etdiyimiz mərkəzin komitə ilə birlikdə keçirdiyi tədqiqatların bir neçə qısa nəticələrini burada bölüşməyin layihənin faydasına olacağını düşünürük. Sorğuların nəticələri göstərir ki, uşaqların asudə vaxtının təşkili nə qədər önəm daşıyır. Yeniyetmələrin 34,9 faizi qeyd edir ki, onların dərsləndən fəaliyyətləri mövcuddur. Demək olar, təqribən hər 3 respondentdən, uşaqlardan biri əlavə fəaliyyətlə məşğul olur. Məktəbli respondentlərin müntəzəm qaydada istifadə etdikləri fəaliyyət sahələri – 14 faiz dil kurslarıdır, olimpiya və digər idman mərkəzlərinə gediş 12 faiz təşkil edir, kitabxanalarda olmalar isə 11 faizdir. İnternet və sosial media asılılığı ki daim parlament tribunasından vurğulanır, – valideynlərin, əlbəttə, əhəmiyyətli hissəsi sosial medianı uşaqlar üçün zərərli hesab edirlər, – amma bununla bərabər, uşaqların istifadə faizi 63-dür. 36 faiz deyir ki, mən onlardan istifadə etmirəm, söhbət sosial mediadan gedir. Sorğunun nəticələrinə görə məktəbli uşaqların ən çox istifadə etdiyi platforma “YouTube” kanalları, “WhatsApp”dır. “YouTube” kanalı 69 faiz, “WhatsApp”

47 faiz təşkil edir. “TikTok” isə 33 faizlik yerə malikdir. Uşaqların 18 faizi sosial mediada gündəlik təqribən 5 saat və daha çox vaxt keçirir. Onların 24,5 faizi deyir ki, orada günün 4 saata qədərini, yəni vaxtını keçirir.

Yeri gəlmişkən, süni zəka texnologiyalarından yayılan qısa videoçarxlar, “reels”, “shorts” və sair uşaqlara zorakılığı, əslində, təlqin edir. Silah və kriminal, submədəniyyətlər aşılایır, aqressivliyi normallaşdırır. “Qanuni oğrular” və avtoritetlər Vətən müharibəsi qəhrəmanlarından daha çox təbliğ olunur. Halbuki minlərcə istedadlı uşağın uğur hekayələrini tirajlamaq Zəfərimizi təhsildə davam etdirmək demək olar.

Başqa məlumatları artıq səsləndirmək istəmirəm. Zaman kifayət qədər sürətlə gedir. Beləliklə, hüquqi, təhsil və psixoloji-sosial məqamları özündə əks etdirən layihəni uğurlu hesab edirik. Əminəm ki, parlament də ona səs verəcək.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, 10-cu məsələyə daha 4 komitə baxmışdır. Mən indi bu komitələrin sədrlərinə üzümü tuturam. Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsi, Əli müəllim. Əli müəllimin yerinə kim çıxış edəcək? Əli müəllim indi yoxdur.

Yerdən. *(Əşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun, sizin komitədə baxılıb. Kamal müəllim, bununla bağlı Siz məlumat verin.

Kamal Cəfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsinin tamamilə yeni redaksiyada hazırlanması, birincisi, Azərbaycan dövlətinin ailə dəyərlərinə və uşaq hüquqlarının qorunmasına verdiyi prioritet və strateji

yanaşmanı göstərir.

İkinci mühüm yenilik ondan ibarətdir ki, yeni layihə konkret hüquqi tənzimləmələri və dövlət təminatlarını özündə əks etdirən kompleks yanaşmaya malik bir sənəddir.

Qanun layihəsində rəqəmsal mühitdə, o cümlədən sosial şəbəkələrdə uşaqların qorunması ilə bağlı mühüm müddəalar yer alıb. Kiberbullinq qadağan edilir. Uşaqların psixologiyasına və inkişafına mənfi təsir edən məzmunların yayılması məhdudlaşdırılır. Ümumilikdə, sosial şəbəkələrdə uşaqların görüntülərinin icazəsiz yayılmasının qarşısı alınır.

Komitədə layihəyə baxılıb. Komitə layihənin lehinədir və səsə qoyulmasını xahiş edirik.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Gənclər və idman komitəsində də baxılıb. Şahin müəllim, xahiş edirəm, komitənin rəyini bildirin.

Şahin İsmayilov, *Milli Məclisin Gənclər və idman komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Həqiqətən də, çox vacib qanun layihəsidir. Komitədə müzakirə olunan məsələ uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Nəzərə almağınızı xahiş edirik.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əmək və sosial siyasət komitəsində də baxılıb. Musa müəllim, buyurun, Siz də komitənin rəyini bildirin.

Musa Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkili. Bizim komitənin profilinə uyğun olaraq, məlumat verim ki, 10-cu məsələdə 2 qanunda dəyişiklik edilir. Bu, “Sosial xidmət haqqında” və “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında” qanunlardır. “Sosial xidmət haqqında” Qanuna Uşaq hüquqları haqqında yeni qanuna uyğun olaraq, yeni bir müddəa

əlavə olunur – “çətin həyat şəraitində olan uşaqların aşkarlanması” müddəası.

“Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında” Qanunda isə uşaqlar üçün keçirilən tədbirlərdə tütün məmulatlarının reklam, təbliğ olunması və satışı qadağan olunur.

Komitədə ətraflı müzakirə olunub və birinci oxunuş üçün Milli Məclisə tövsiyə edilmişdir. Komitəmiz birinci oxunuşda qanun layihələrini dəstəkləyir və millət vəkllərindən dəstəkləməyi xahiş edirəm.

Eyni zamanda, hörmətli xanım sədr, mən təklif edirəm ki, fasiləsiz işləyək. Artıq fasilə zamanıdır, məsləhətdirsə, fasiləsiz işləyək.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Fasilə məsələsini mən soruşacağam. Qanun layihəsinə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində də baxılıb. Azər müəllim, bununla bağlı komitənin rəyini bildirin.

Azər Əmiraslanov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Gündəliyin 10-cu məsələsi ilə bağlı komitəmizin rəyini bildirmək istərdim.

Qanun layihəsi barədə hörmətli həmkarımız Hicran xanım Hüseynova ətraflı məlumat verdi. Komitəmizin profili üzrə “Reklam haqqında” Qanunda edilən dəyişiklik uyğunlaşdırma xarakterlidir. Belə ki, “Reklam haqqında” Qanunun 12-ci maddəsinə yeni hissə əlavə edilir və müəyyən olunur ki, “reklamda uşağın görüntüsü əks olunan materiallardan yalnız onun valideynlərinin (onları əvəz edən şəxslərin) razılığı ilə istifadə edilə bilər”.

İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin qanun

layihəsinə dair rəyi müsbətdir və onun birinci oxunuşda qəbul edilməsini məqsəduyğun hesab edirik.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azər müəllim.

Komitələrin rəylərini biz dinlədik. Hörmətli həmkarlar, təklif var idi ki, fasiləsiz işləyək. Fikriniz nədir? Hamı razıdır?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Deməli, fasiləsiz.

Hörmətli həmkarlar, birinci oxunuşdur, mən yenə də xatırladıram ki, birinci oxunuşun tələblərinə riayət edin, xahiş edirəm. 12 nəfər yazılıb. Hörmətli həmkarlar, Hicran xanım çox ətraflı məlumat verdi. Zahid müəllim və digər komitə sədrləri də öz rəylərini ətraflı bildirdilər. Təkrarçılığa yol verilməsin. Birinci oxunuşdur, xahiş edirəm, çıxışlarınıza konseptual baxımdan fikir verin.

Razi Nurullayev. Buyurun.

Razi Nurullayev. Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Müzakirə etdiyimiz Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsi dövlətin uşağa münasibətini hüquqi norma səviyyəsinə qaldırır və uşağı artıq sosial obyekt deyil, hüquqi subyekt kimi tanıyır.

Hesab edirəm ki, bu qanuna tək ayrıca sənəd kimi deyil, bütün qanunvericilik sistemini hərəkətə gətirən çərçivə qanun kimi baxmalıyıq. Çünki burada təsbit olunan prinsiplər – təhlükəsizlik, zorakılıqdan qorunma, sağlam mühitdə inkişaf, zərərli təsirlərdən müdafiə yalnız bu qanunun müddəaları ilə təmin oluna bilmir. Bu prinsiplər digər sahə qanunlarında da əksini tapmalıdır. Bu məsələyə məhz ona görə geniş baxmalıyıq ki, uşaq hüquqları yalnız sosial siyasətin mövzusu deyil, birbaşa təhlükəsizlik məsələsidir. Ona görə də dəyişikliklər tək bir qanunla məhdudlaşmamalı, informasiya, media və reklam

sahəsini tənzimləyən normaları, İnzibati Xətlər və Cinayət məəcəllələrini, təhsil və sosial müdafiə ilə bağlı qanunvericiliyi, eləcə də rəqəmsal mühiti əhatə edən normativ aktları paralel şəkildə daha yaxşı əhatə etməlidir. Yalnız bu halda biz uşağı həm hüquqi, həm sosial, həm də deformasiya mühitində real şəkildə qoruya bilərik.

Bu gün uşaqlar üçün ən böyük risklərdən biri fiziki və rəqəmsal mühitdir. Sosial şəbəkələrdən nəzarətsiz istifadə, yaş məhdudiyyətlərinin faktiki işləməməsi, zərərli çağırışlar, psixoloji manipulyasiya, onlayn zorakılıq – bunlar real təhlükədir.

Ona görə də təklif edirəm ki, bu qanundan irəli gələrək digər qanunvericilik aktlarında aşağıdakı məsələlərə baxaq.

Birincisi, sosial şəbəkələrdə yaş məhdudiyyətinin hüquqi mexanizmlə tətbiq edilməsi.

Beynəlxalq təcrübə ilə bağlı mən xeyli təkliflər hazırlamışam. Bunları burada səsləndirməklə vaxt almaq istəmirəm.

Bizim qanunda uşağın zərərli informasiyadan qorunması prinsipi var. Amma platformaların birbaşa hüquqi məsuliyyəti, yaş verifikasiyası mexanizmi və icra nəzarəti ayrıca normativ səviyyədə gücləndirilməlidir.

İkincisi, zərərli vərdişlərin təşviqinə qarşı sərt mexanizmlərin tətbiqi vacibdir. Alkoqol, tütün, qumar, aqressiv məzmun, uşaqlara yönəlmiş və ya uşaqlar tərəfindən əlçatan formada yayım və reklam məsələsinə daha sərt yanaşmalıyıq. Bir çox Avropa ölkələrində uşaqlara yönəlmiş reklam və kontent üzrə ciddi məhdudiyyətlər mövcuddur. Bizdə isə norma var, amma tətbiq mexanizmi zəifdir.

Üçüncüsü, onlayn zorakılıq və psixoloji təsir. Beynəlxalq praktikada say və bullinq ayrıca hüquqi anlayış kimi tanınır. Bu

istiqamətdə inzibati və hüquqi məsuliyyət mexanizmlərini daha aydın görməliyik.

Bu qanun çox düzgün başlanğıcdır, amma son nöqtə deyil. Bunu qanunvericilik sistemində domino effekti yaratmalı olan bir sənəd kimi görürəm. Uşağı qorumaq üçün tək-cə sosial siyasət kifayət etmir. İnformasiya siyasəti və rəqəmsal təhlükəsizlik, reklam qaydaları, hətta biznes mühiti ilə bağlı normalar da bu prinsipə uyğunlaşdırılmalıdır.

Hörmətli xanım sədr, bu qanuna səs verməklə yanaşı, təklif edirəm ki, uşaq hüquqları ilə əlaqədar digər qanunlarda dəyişiklik paketi hazırlanması üçün də müəyyən bir göstəriş verəsiniz.

Təşəkkür edirəm, xanım sədr.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

Fazil Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri və nümayəndələri. Hesab edirəm ki, bu qanunun hazırlanmasında çox ciddi zəhmət çəkilib və çox mükəmməl bir qanun hazırlanıb. Təbii ki, bir neçə texniki məqam istisna olmaqla bu qanun qəbul oluna bilər. Texniki məsələləri də mən ayrılıqda aparıcı komitənin rəhbəri Hicran xanıma təqdim edəcəyəm. Amma bu qanun layihəsini hazırlayan, ortaya qoyan şəxsləri təbrik etməklə yanaşı, onun qəbulu ilə həm də bir sual qoymalıyıq ki, biz uşaqları da təbrik edə bilirikmi? Mövcud qanunda çox ciddi dəyişikliklər və müəyyən yeniliklər var. Bu, müsbət bir haldır.

Amma uşaqları da təbrik etmək üçün bu qanunun icra mexanizminə bir də diqqət etməliyik. Məsələn, bir uşaq sahibsizdir, kimsəsizdir. Uşaq internat məktəbləri yetərli

səviyyədədirmi? Biz ora o uşağı yollaya bilmək imkanına sahibikmi? Uşaq bağçaya getməlidir və bağçada yer yoxdur. Minlərcə uşaq bu hüquqdan məhrumdur. Bunu təmin etmək imkanını necə əldə edəcəyik? Uşaq idmana getməlidir. İdman komplekslərinin ya qapısı bağlıdır, ya yaşadığı regionda idman kompleksi yoxdur. Onu ora daşıyacaq valideyninin imkanı da yoxdur. Uşağın hansısa şəkildə bir yaradıcılıq potensialı, qabiliyyəti var, yaradıcılıq evinə getməlidir. Yaşadığı evdən uzaqdadır. Avtobus uşaq üçün pulsuz deyil, yəni xüsusi ilə də 5 yaşından yuxarı uşaq üçün pulsuz deyil. Valideynin də imkanı olmadıqda bir istedad haradasa oləcəkdir, bir istedad parlamaq bilməyəcəkdir. Əvvəllər olimpiya kompleksləri, uşaq olimpiya mərkəzləri olurdu. Orada uşaqlar həm idmançı kimi yetişirdi, həm də təhsil alırdılar. İndi mənim yaşadığım Bakıxanov qəsəbəsində əvvəlki potensiala sahib olimpiya mərkəzindən artıq əsər-ələmət qalmayıb. Yəni uşaq məktəbdə təkcə təhsil deyil, fiziki imkanlarını da inkişaf etdirməlidir. Məktəbdə idman zallarının vəziyyəti standartlara o qədər də uyğun olmayanda uşaqlar orada yetişə bilmir. Məktəblərdə üzgüçülük hovuzu yoxdur. Pulsuz üzgüçülük hovuzu tapmaq olduqca çətindir.

Mən ona görə bunları sadalayıram ki, biz bunun mexanizmini necə tapa bilərik. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, təbii ki, bu sahədə böyük işlər görür, konfranslar, tədbirlər keçirir, monitorinqlər aparır. Amma imkanlar məhduddur. Burada qeyd olundu, 2 milyon 730 min bir kontingentdən söhbət gedir. Buna ayrıca bir nazirliyin bütün imkanlarını səfərbər etmək üçün böyük bir büdcəyə sahib olmaq lazımdır. Bəlkə də ailənin içində daxil olmaq olmur, onun problemlərini oxumaq olmur. Amma Azərbaycanda hər bir

uşağın monitorinqi aparılmalıdır. Gecəqonduda yaşayan uşaqların vəziyyətini mütləq araşdırmalıyıq. Çünki hər uşaq ölkə üçün bir tapıntıdır və sabah bir uşağın doğru yetişməsi, onun ölkəni təmsil etməsi, ölkənin adını qaldırması baxımından böyük bir potensial ortaya qoyması proqnozlaşdırıla bilər. O baxımdan da mən hesab edirəm ki, bu komitənin müvafiq bir nümayəndəsi olmalıdır və böyük bir büdcə ayrılmalıdır və hər bir “sahibsiz uşaq”, “dılənən uşaq”, “narkotikə qurşanmış uşaq”, “insan alverinə qurban gedən uşaq” məfhumları Azərbaycanın gündəliyindən çıxmalıdır. Yəni biz bu potensialın, demək olar ki, böyük bir hissəsini laqeydlikdən, yaxud imkansızlıqdan boşuna, taleyin ümidinə buraxırıq. Bu baxımdan da bu qanunun icrası ilə bağlı da mütləq təkliflər ortaya qoyulmalıdır.

Dövlət başçısı bu istiqamətdə böyük işlər görür. Mehriban xanım reabilitasiya mərkəzlərinin salınmasına, müxtəlif müəyyən məhdudiyyəti olan uşaqların müəyyən reabilitasiya prosesindən keçməsinə böyük diqqət ayırır. Biz bunu dəfələrlə mediada və başqa platformalarda müşahidə edirik.

Amma bütün uşaqların əli çata bildiyi bu mexanizmləri yaratmalıyıq ki, bunlar hərtərəfli inkişaf edə bilsinlər. Ona görə də qanun layihəsi ilə yanaşı, biz bu icra məsələsini, onun həyata keçirilmə mexanizmlərini də düşünməliyik və bunun havada qalan bir qanun olmasına imkan verməməliyik.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Vüqar Bayramov. Buyurun.

Vüqar Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli qonaqlar. Müzakirəyə təqdim olunan qanun layihəsi beynəlxalq prinsiplərə və eyni

zamanda, milli çağırışlara uyğun olaraq hazırlanmışdır. Kifayət qədər vacib qanun layihəsidir və qanun layihəsi ilə tanışlıq bir daha təsdiq edir ki, peşəkar hazırlanmış bir sənəddir. O baxımdan, təbii ki, mən qanun layihəsini dəstəkləyirəm və səs verəcəyəm.

Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsi uşaqların hüquqlarının qorunması sahəsində qanunvericiliyin daha da təkmilləşdirilməsinə imkan verəcək. O baxımdan mən birinci oxunuşun tələblərinə uyğun, konseptual olaraq bir neçə məqama diqqət çəkmək istərdim.

Əvvəla, qanun layihəsində də qeyd olunduğu kimi, uşaqların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və onların sosial hüquqlarının daha yaxından qorunması prioritet məsələlərdən biridir. Bütövlükdə, bu, Azərbaycanda həyata keçirilən siyasətin əsas istiqamətlərindəndir. Hazırda Azərbaycanda 600 minə yaxın uşaq aylıq sosial ödənişlə təmin edilir. Nəzərə alsaq ki, bura müxtəlif kateqoriya üzrə, o cümlədən əlillik, ailə başçısını itirmə, aztəminatlı, hərbi qulluqçu və sair kateqoriya üzrə aylıq sosial ödənişlər daxildir. Əslində, bu rəqəm bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycanda uşaqların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi sahəsində tədbirlərin genişləndirilməsi və eyni zamanda, sosial müdafiə tədbirlərinə cəlb edilən uşaqların sayında artımlar var. Müqayisə üçün qeyd etmək istərdim ki, 2019-cu ildə aylıq sosial yardım alan uşaqların sayı 565 min nəfər idi. Bu isə ondan xəbər verir ki, aylıq sosial yardım alan uşaqların sayında son illər artımlar müşahidə olunub. Bu da, təbii ki, məhz uşaqların sosial hüquqlarının daha yaxından qorunması baxımından vacibdir.

Digər konseptual məsələ məhz inklüzivliyin gücləndirilməsidir. Çünki nəzərə alsaq ki, həm qanun layihəsində, həm də beynəlxalq prinsiplərdə uşaq hüquqlarının

qorunması, uşaqların, xüsusən inklüziv uşaqların cəmiyyətə integrasiyasında inklüzivliyin dəstəklənməsi vacib istiqamətlərdən biridir. Rəsmi statistikaya əsasən hazırda 4282 məktəbin yalnız 1346-sında ümumi təyinatlı və integrasiya təlimli təhsil müəssisələri təşkil edilmiş siniflər fəaliyyət göstərir. Təhsilin inklüzivliyi, eyni zamanda, ümumi təhsil müəssisələrində inklüziv, yəni xüsusən də əlilliyi olan uşaqların daha yaxından cəlb edilməsi anlamına gəlir. Xüsusən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, xüsusi məktəblərdən daha çox inklüziv olaraq əlilliyi olan uşaqların ümumi təhsil məktəblərində təhsil alması, onlar üçün infrastrukturun formalaşdırılması və birgə təhsil siniflərinin yaradılmasına ehtiyac var. Əminəm ki, qanun layihəsi bu istiqamətdə inklüzivliyin daha yaxından dəstəklənməsinə və xüsusən də inklüziv olaraq əlilliyi olan uşaqların integrasiyasına imkan yaradacaq.

Digər konseptual məsələ məhz hüquqi yardımlarla bağlıdır. Xüsusən də uşaqların hüquqlarının qorunması və cəmiyyətin inkişafında rolunun gücləndirilməsi üçün həm ailə daxilində, həm də təhsil aldıkları müəssisələrdə onlarla davamlı iş aparılmasına ehtiyac var. Rəsmi statistikaya görə 2024-cü ildə 14–17 yaş arasında olan 472 uşaq tərəfindən cinayət törədilib. Törədilən cinayətin sayı 2023-cü illə müqayisədə azalsa da, amma xüsusi ilə qeyd etmək lazımdır ki, 5 il öncə ilə müqayisədə artımlar var. Çünki 2020-ci ildə bu rəqəm 388 idi. O baxımdan, təbii, hüquqi yardımın genişləndirilməsi və bu istiqamətdə həm məlumatlandırma, həm də maarifləndirmə tədbirlərinin aparılmasına ehtiyac var ki, məhz bu istiqamətdə statistikanın azalması müşahidə olunsun. Eyni zamanda, həm çətin şəraitdə yaşayan, həm də sosial təminata daha çox ehtiyacı

olan uşaqların hüquqlarının qorunması vacib məqamlardandır. 2024-cü ildə 21384 boşanma halı qeydə alınıb. Təxminən 11 mindən artıq boşanan ailələrdə uşaqlar var. Bu ondan xəbər verir ki, həmin kateqoriya insanların da həm hüquqi baxımdan dəstəklənməsi, həm də sosial təminat tədbirlərinə cəlb edilməsi vacibdir. Təbii, qanun layihəsi bu istiqamətdə hüquqi bazanın möhkəmləndirilməsinə imkan verəcək.

Bütövlükdə, qanun layihəsini dəstəkləyirəm və hörmətli həmkarlarımdan səs vermələrini xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Qüdrət Həsənpuliyev. Buyurun.

Qüdrət Həsənpuliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli qonaqlar, həmkarlar. Əlbəttə, qanun layihəsi üzərində böyük iş aparılıb. Mən işçi qrupunun üzvlərinə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, qanun daha çox deklarativ xarakter daşıyır. Bir çox maddələrdə konkretləşməyə çox böyük ehtiyac var. Məsələn üçün, qanunda bir çox hallarda, xüsusi ilə dövlətin vəzifələri qeyd olunanda deyilir ki, təhlükəsizliklə bağlı tədbirlər görür, sağlamlıqla bağlı müvafiq proqramlar həyata keçirir. Amma istirahətlə, o cümlədən digər məsələlərlə bağlı burada konkretliyə çox böyük ehtiyac var.

Mənim, sadəcə, birinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq qeyd etmək istədiyim ondan ibarətdir ki, – əvvəllər də bu məsələni Milli Məclisin iclaslarında qaldırmışam, – Azərbaycanda uşaqların boyu orta Avropa göstəricilərindən aşağıdır. Çox təəssüf ki, bu tendensiya davam edir. Əlbəttə, burada genetica çox mühüm rol oynayır, səhiyyə xidməti, o cümlədən fiziki aktivlik. Amma bunlarla yanaşı, ən mühüm qidalanmadır. Ölkədə uşaqların lazım olan vitaminlərlə, yüksək

kalorili yeməklərlə təmin olunmasında ciddi problemlər var. Ona görə də bizdə məktəblərdə uşaqlara keyfiyyətli yemək verilməsinə ehtiyac var. Əlbəttə, indi ailələrə müəyyən yardımlar edilir. Amma valideynlər onu uşaqların qidalanmasına sərf etməyə də bilirlər. Mən əvvəllər də demişəm, bir çox hallarda valideynlər uşaqların qidalanmasından vəsaiti kəsib, gələcəkdə onlar hansısa peşəyə yiyələnsinlər deyə onu repetitorlara verirlər ki, uşaqları universitetlərə hazırlasınlar. Baxmayaraq ki, Azərbaycanda orta təhsil pulsuzdur, amma repetitorsuz universitetlərə daxil olmaq mümkün deyil.

Toxunmaq istədiyim digər bir məsələ uşaqların sağlamlığı və təhlükəsizliyi ilə bağlıdır. Dəfələrlə parlamentdə məsələ qaldırmışam ki, məktəblərin ətrafında, əslində, qəzet köşkü adlansa da, siqaretlər satılır, məktəblərin ətrafındakı kafelərdə, çayxanalarda uşaqlara spirtli içkilər satılır və spirtli içki xidmətləri göstərilir, qəlyan satılır. Çox təəssüf ki, müvafiq dövlət orqanları tərəfindən bu istiqamətdə heç bir tədbir görülmür. Baxmayaraq ki, bu, “Reklam haqqında” Qanunla və digər qanunlarla qadağandır. O cümlədən təhsil müəssisələri də bunun qarşısının alınması istiqamətində addımlar atmırlar.

Toxunmaq istədiyim digər məsələ təhlükəsizliklə bağlı məsələdir. Bu yaxınlarda “İdrak” liseyində bir hadisənin, ağır cinayətin şahidi olduq. Əlbəttə, mən mətbuatdan oxudum. Deyə bilmərəm, bu, nə qədər doğrudur. Məktəbin rəhbərliyi bilirmiş ki, bu uşaq zorakılığa meyilli uşaqdır və zorakılığı təbliğ edən materialları internet üzərindən digər uşaqlara da yayır. Məktəbin rəhbərliyi məlumat verib ki, biz bu barədə uşağın valideynlərinə məlumat vermişdik. Amma niyə, – aşağıda videolentlərdə də göstərilir, – təhlükəsizlik xidmətinin əməkdaşlarına bu barədə məlumat verilməyib ki, bu uşağı

xüsusi ilə yoxlayın. O, silahla məktəbə daxil olanda o uşağın çiyində məktəbli çantası deyil. Amma 2 nəfər təhlükəsizlik xidməti əməkdaşı heç əhəmiyyət də vermirlər. Dayanıblar, başqa istiqamətə baxıb, söhbət edirlər. Sonra polisə bu barədə məlumat verilməyib. “Bulling” deyilir, artıq ingilis dilində beynəlxalq terminə çevrilib. Bəzən məktəblərdə o xuliqan uşaqlar psixoloji baxımdan zəif, fiziki imkanları məhdud uşaqları incidirlər, gələcəkdə bir çox hallarda bu uşaqlar potensial cinayətkar olurlar. Ona görə də əgər ilk növbədə valideynə məlumat verilsə və tədbir görülmürsə, bu barədə mütləq polisə məlumat verilməlidir və onların xüsusi siyahısı tutulmalıdır və nəzarət altında saxlanılmalıdırlar.

Başqa bir məsələ. Biz burada qeyd edirik ki, 15 yaşına qədər uşaqlar ağır işlərə cəlb oluna bilməz. Amma tutaq ki, 15 yaşına çatmış uşaq işləmək istəyirsə, o, necə iş tapsın? Onun üçün də xüsusi bir portal yaradılmalıdır. Məşğulluq idarələri bununla xüsusi qaydada məşğul olmalıdırlar, dövlət orqanları bu istiqamətdə onlara kömək etməlidirlər.

Bir də Bakıda çoxlu yollar çəkildi – velosiped yolları. Digər avtomobillərin hərəkəti də məhdudlaşdı, çətinləşdi. Mən bunu alqışladım və hesab edirəm ki, buna çox böyük ehtiyac var. Amma uşaqlara balaca vaxtlarından velosiped sürmək öyrədilməlidir. O istiqamətdə, hesab edirəm ki, qanunda müvafiq qeydiyyatlar aparmaq olar.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Bəhrüz Məhərrəmov. Buyurun.

Bəhrüz Məhərrəmov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, əziz həmkarlar. Əvvəlcə qeyd edirəm ki, kifayət qədər uğurlu hazırlanmış layihədir, əhatələnməsi zəruri bütün istiqamətləri

əhatələyir. Layihənin hazırlanmasında əməyi keçən hər kəsə təşəkkür edirəm.

Bu gün tam səmimiyyətlə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikası uşaq hüquqlarından danışmağa haqqı çatan çox azsaylı beynəlxalq subyektlərdən biridir. Uşaq hüquqları barədə fəaliyyəti bəyanat və populist ritorikadan kənara çıxmayan çoxsaylı qlobal və regional mexanizmlərdən, bu mövzunu istismar edənlərdən fərqli olaraq Azərbaycan cənab İlham Əliyevin qətiyyəti və bu məsələyə həssas və prinsipial münasibəti sayəsində yarım milyona yaxın uşağı çadır şəhərciklərindən, məcburi köçkün düşərgələrindən xilas edib. Çox hörmətli Zahid müəllimin təbirincə desək, onları Zəfərə aparıb.

Eyni zamanda, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyətinin çox mühüm istiqamətlərindən biri məhz uşaq siyasətinin realizəsini əhatələyir. Bildiyiniz kimi, Konstitusiyamızın 17-ci maddəsinin III hissəsində ifadə olunur ki, “valideynləri və ya qəyyumları olmayan, valideyn qayğısından məhrum olan uşaqlar dövlətin himayəsindədirlər”. Çoxşaxəli fəaliyyətinə diqqət etdikdə hörmətli Mehriban xanımın aidiyyəti istiqamətdə söyləri məhz bu konstitusion müddəanın praktik inikasına çevrilib.

Yəni bizim söz haqqımız var. Bütün bu amillər bizə, eyni zamanda, hüquq verir ki, dünyada uşaqlara münasibətdə baş alıb gedən bir sıra zərərli, amma nədənsə siyasi dəb alətinə çevrilmiş tendensiyalara son qoyaq. Əlbəttə, uşaq müstəqil fərddir, hüquqları heç bir formada istisna edilə bilməz, amma eyni zamanda, vəzifələri də istisna edilməməlidir.

Möhtərəm Prezident dəfələrlə bəyan edib ki, biz milli kimliyimizi, dəyərlərimizi yad meyllərə qurban verə bilmərik,

qorunmalıyıq. Azərbaycanın dəyərlər sistemində tarixən uğurlu müəllim – ailə münasibətləri modeli olub və uşağın tərbiyəsində təməl rollardan birini oynayıb. Həmin sistem minlərcə ziyalımızı yetişdirib.

Amma sosial medianın imkanlarının genişlənməsi fonunda o sistem ciddi formada zədələnməkdədir. Məsələn, Azərbaycanda hər hansı müəllimin şagirdə irad tutması sosial mediada həmin müəllimin linç edilməsi üçün kifayətdir və bunun da təməlində o hüquq adı altında dəbə çevrilmiş zərərli tendensiya dayanır. Nəticə etibarilə ilə tərbiyə və təhsil arasında uçurum yaranır. Əslində, uşaq hüquqları, daha dəqiq desək, uşağın mənafeələrini təhdid edən əsas amillərdən biri məhz elə budur. Guya əvvəllər işini bilməyən müəllim olmayıb? Məsələn, DTK generalı olan, SSRİ kimi bir nəhəng dövlətin rəhbərlərindən birinə çevrilmiş Ulu Öndər Heydər Əliyev mənfəə obrazına malik müəllim tanımırdı? Amma kimsə Ulu Öndərin dilindən pis müəllim obrazına dair bir cümlə eşidib? Ümummilli Lider deyirdi ki, “müəllim adından yüksək ad tanımır”. Bu, əslində, yol xəritəsidir və biz cəmiyyət olaraq niyə təhsilə münasibətimizi bu nümunə üzərində qurmayaq?

Bu mənada Azərbaycan mediasının uşaqların təhsili məsələsində xüsusi “obyektiv” olmasına ehtiyac yoxdur. Hansısa müəllimin nöqsanı varsa, belə müəllimin adını, o cümlədən nüfuzunu qorumaq, bütövlükdə, təhsilin nüfuzunu qorumaq naminə nöqsanları işıqlandırmaya, müəllimləri gülünc duruma düşürən, nüfuzdan salan materialların yayılmasına ehtiyac yoxdur. Uşağın gözündə müəllimin müsbət obrazını qırmağa qətiyyət ehtiyac yoxdur. Müəllim pozuntu törədibsə, istər inzibati, istərsə də məhkəmə qaydasında məsuliyyət məsələsini həll etmək çətin deyil. Amma hansısa neqativ

nümunəni, bütövlükdə, müəllim nüfuzunu yerlə bir edəcək dramaya çevirmək cəmiyyətə fayda verməz. Ona görə də “demokrat” görünməyə lüzum yoxdur. Müəllim adı öz mənəvi çəkisini itirəcəksə, nəticədə itirən də yenə cəmiyyət özü, uşaqlarımız olacaq.

“Təhsil haqqında” Qanunun 4-cü maddəsində təhsilin əsas məqsədləri sadalanır. Amma bu yanaşma ilə, hazırkı qeyd etdiyim mənfi tendensiyalarla müəllimin milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri qoruyan, bilik və bacarıqlara yiyələnən şagird hazırlamaqda davam etməsi, məktəbin isə qarşısında qoyulan vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirmək vəzifəsini yerinə yetirməsi çətin məsələdir. Yəni cəmiyyət olaraq sosial mediada 5-10 “layk” üçün müəllimin nüfuzunun heçə endirilməsi, xüsusən bunun uşaq hüquqları pərdəsi altında edilməsi qəbuledilməzdir.

Konseptual yanaşsaq, hazırda layihəsini müzakirə etdiyimiz qanun bu mənada mümkün pərakəndəliyi və mümkün sui-istifadə hallarını aradan qaldırır. Həmçinin bu layihədən görünür ki, dövlət bu sahədə vahid və dəqiq yanaşma arzu edir. O mənada layihəni dəstəkləyirəm.

Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Təklif var, səsə qoyaq. Təkid edən var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Gəlin onda səs verin. Xahiş edirəm, mən səs çoxluğu ilə qərar qəbul edəcəyəm. Bu məsələni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.25 dəq.)

Lehinə

84

Əleyhinə	3
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, mən indi qanun layihələrini bir-bir səsə qoyacağam. Xahiş edirəm, Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsinə münasibət bildirəsiniz. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.26 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə mən 10-cu məsələdə olan qanun layihəsinə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.26 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, kim çıxış edə bilmədisə, həmişəki kimi, çıxışlarınızı katibliyə verə bilərsiniz. Bizim hələ ikinci və üçüncü oxunuşlarımız var.

Bahar xanım, Siz bu gün nə isə demək istəyirsiniz, yoxsa ikinci oxunuşda təkliflər də olsun?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. İndi çıxış etmək istəyirsiniz? Buyurun.

Bahar Muradova, *Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.*

Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli sədarət, hörmətli millət vəkilləri. İlk növbədə yaz sessiyasının başlanması münasibəti ilə təbrik edirəm. Eyni zamanda, çox hörmətli həmkarımız Fəzail Ağamalının vəfatından dərin kədər hissi keçirdiyimi bir daha vurğulayır, onun yaxınlarına, doğmalarına başsağlığı diləyirəm.

Qanun barəsində mən demək istəyirəm ki, həm komitələrdə müzakirələr, həm də bugünkü müzakirə kifayət qədər obyektiv, kifayət qədər vacib məsələləri özündə əks etdirən bir şəkildə keçdi. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, qanun layihəsi işlənilərkən cəmiyyətin bütün kəsirlərinin fikirləri alınıb və daha çox parlament müzakirələrində, ayrı-ayrı qanunların müzakirəsi zamanı, bu və ya digər hadisələrə münasibət zamanı uşaq hüquqları, uşaq hüquqlarının qorunması və dövlətin öhdəlikləri, vəzifələri ilə bağlı fikirlər nəzərə alınıb. Ona görə də mən bu prosesdə iştirak edən parlamentarilərə fikirlərinə və obyektiv mövqelərinə görə dərin təşəkkür edirəm. Eyni zamanda, bu qanunun icrası ilə bağlı məsələləri də burada səsləndirdiklərinə görə təşəkkür edirəm. Çünki bir var qanunun

müəyyən etdiyi çərçivə, bir də var onun yerinə yetirilməsi. Təbii ki, biz çalışmalıyıq, bu çərçivələr əsasında uyğun və dəqiq mexanizmlər olsun ki, qarşımıza qoyduğumuz bütün hədəflərə çataq.

Bir daha obyektiv, qərəzsiz müzakirəyə, eyni zamanda, xoş münasibətə görə dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bahar xanım. Biz də Sizə təşəkkür edirik və Sizi hörmətlə yola salırıq. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 11-ci məsələsinə keçirik. “Kinematografiya haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Nəzərinizə çatdırım ki, məsələ ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin müavini hörmətli Fərid müəllim Cəfərov və Azərbaycan Respublikası Kino Agentliyinin baş direktoru hörmətli Rəşad müəllim Əzizov iclasımızda iştirak edirlər. Mən qonaqlarımıza yenə də “xoş gəlmisiniz” deyirəm.

Hörmətli həmkarlar, bu layihəyə Mədəniyyət komitəsində baxılmışdır. Mən indi Mədəniyyət komitəsinin sədri hörmətli Polad müəllimə söz verirəm. Buyurun, Polad müəllim.

Polad Bülbüloğlu, Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri.

Sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media və mətbuat nümayəndələri. 1998-ci ildə qəbul edilmiş “Kinematografiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ötən dövr ərzində bir sıra dəyişikliklərə məruz qalsa da, hazırda global kinoda baş verən sürətli inkişaf, beynəlxalq birgə istehsal mexanizmlərinin genişlənməsi, eləcə də xarici prodüserlərin cəlb olunması üçün həmin qanunun təkmilləşdirilməsi labüddür.

Bu xüsusda təqdim edilən qanun layihəsi ölkəmizdə kino istehsalı sahəsinin müasir beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması, anlayışların dəqiqləşdirilməsi, dövlət dəstəyinin institusional mexanizmlərinin genişləndirilməsi və kino industriyası üçün investisiyaların artırılmasına xidmət edəcəkdir.

Bu il yanvarın 19-da Mədəniyyət komitəsinin iclasında bu təkliflərə ətraflı baxılmışdır və plenar iclasda baxılması üçün yekdilliklə qərar verilmişdir.

Qanun layihəsində sahə üzrə anlayışların genişləndirilməsi və dəqiqləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Belə ki, layihə ilə qanunun 1-ci maddəsinə “milli film”, “xarici film”, “birgə istehsal filmi”, “film istehsalı”, eləcə də film istehsalının mərhələlərini, yəni hazırlıq, çəkiliş, tamamlanmanı əhatə edən anlayışlar əlavə edilir. Bu dəyişikliklər hüquqi qeyri-müəyyənliyi aradan qaldırır, normanın tətbiqində vahid yanaşmanı təmin edir və beynəlxalq kino hüququnda qəbul olunmuş terminologiya ilə uzlaşır.

Layihədə həmçinin “yerli prodüser” və “xarici prodüser” anlayışları ayrıca müəyyən edilmişdir. Qeyd olunan dəyişiklik hüquqi münasibətlərdə subyektlərin statusunu dəqiqləşdirərək dövlət dəstəyi və təşviq mexanizmlərinin tətbiqi zamanı şəffaflığı artıracaqdır.

Eyni zamanda, qanunda istifadə edilmiş “müştərək çəkilmiş film” anlayışının “birgə istehsal filmi” anlayışı ilə əvəz edilməsi beynəlxalq hüquqi terminologiya ilə uyğunluq yaradır.

Qanunun 3-cü maddəsində edilən dəyişikliklər, xarici prodüserlərin Azərbaycan Respublikasının ərazisində film istehsalına cəlb edilməsi dövlət siyasətinin ayrıca istiqaməti kimi təsbit olunur. Bu, ölkənin beynəlxalq kino bazarına

integrasiyasına və mədəni diplomatiyanın inkişafına xidmət edəcək.

Qanunun 13-cü maddəsində göstərilir ki, xarici və birgə istehsal filmləri üzrə çəkilmiş xərclərin həmin qaydalara uyğun olaraq, qismən geri ödənilməsi nəzərdə tutulur. Bu mexanizm bir çox ölkələrdə uğurla tətbiq olunan maliyyə təşviqi vasitəsi olmaqla, xarici investisiyaların cəlb edilməsinə, yerli xidmət sektorunun inkişafına və yeni iş yerlərinin yaradılmasına müsbət təsir göstərəcəkdir.

Beləliklə, layihənin qəbul edilməsi nəticəsində Azərbaycan Respublikasında kinematoqrafiya sahəsində hüquqi tənzimləmə daha aydın olacaqdır. Beynəlxalq və birgə istehsal layihələrinin sayı artacaq, Azərbaycan Respublikasının mədəni və yaradıcı potensialının beynəlxalq səviyyədə tanınması güclənəcək və dövlət və özəl sektor arasında əməkdaşlıq imkanları genişlənəcəkdir.

Xahiş edirəm, münasibətinizi bildirəsiniz.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, hörmətli Polad müəllim.

Hörmətli həmkarlar, Kinematoqrafiya haqqında qanun layihəsi ilə bağlı bizdə çıxışa yazılanlar var. Mən düşünürəm ki, biz müzakirə də etməliyik.

Hikmət Məmmədov. Buyurun.

Hikmət Məmmədov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, mən təqdim olunan qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Bunu əvvəlcədən deyirəm.

Mən düşünürəm ki, son dövrlərdə Azərbaycan Prezidentinin mədəniyyət siyasətinin həyata keçirilməsi üçün Mədəniyyət Nazirliyimizdə yeni formalaşan kollektiv çox böyük işlər görür, milli ruh gətirir, cəmiyyətə milli-mədəni dəyərlərimizi təqdim və təbliğ etməkdə xüsusi bir siyasət həyata keçirir. Bu

alqışlanmalıdır.

İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, kinematoqrafiya həmişə mədəniyyəti təbliğ edən vasitə olubdur. Film sənayesi həmişə mədəniyyəti təbliğ edən vasitə olubdur və mədəni dəyərlər, mədəni kontent yaradan bir sənaye vasitəsi kimi çıxış edibdir. Amma çox təəssüf ki, bəzi hallarda biz nəyə şahidlik edirik? Bunun əleyhinə olan mövqelər görürük. Mənə elə gəlir ki, qəbul edilən qanun layihəsi hüquqi baxımdan bu münasibətləri tənzimləyəcəkdir.

Vaxtı ilə sovet dövründə Azərbaycanda film sənayesinin yarandığı mərhələdə “Babək” filminin çəkilməsinə etiraz edirdilər ki, Babək azərbaycanlı deyil. Ulu Öndər məhz qətiyyətli mövqe ortaya qoyaraq “Babək” filminin çəkilməsinə nail oldu. Bu gün “Babək” filmi tarixi yaddaşımızın bir parçasıdır. Babəkin azərbaycanlı olmadığı və yaxud Babəkin Azərbaycan film sənayesi sahəsində azərbaycanlaşdırılması tezisi məhz çürüdü, aradan çıxdı. Çünki bu gün Cənubi Azərbaycanda da Bəzz qalasında Babəkin xatirəsinə həsr olunan tədbirlər keçirilir. Çox təəssüf ki, Babəkin adını bilməyənlər, uzaqbaşı onu Həsən adı ilə tanıyanlar da Babəkin əleyhinə danışirlər. Amma Babəkin adı Həsəndir. Babəkin doğuluşu ilə bağlı hadisələr nəql ediləndə onun qan tərləməsi türk mifologiyasıdır, oradan irəli gəlir. Bu, belə də davam elədi.

Nəhayət, Tomrislə bağlı filmin çəkilməsi məsələsi. Bizim bəzi tarixçilərimiz israrla inkar etdilər ki, Herodot səhv yazır. Halbuki başqa vaxt Herodotun mənbələrini tarix kitablarında akademik mənbə kimi təqdim edən tarixçilərimiz “Arak” sözünün iki dəfə Herodotun tarix kitabında keçməsinə baxmayaraq, dedilər ki, bu, doğru deyil, çünki “Arak” sözü Sır-Dəryadır. Bu gün nəticədə nə baş verdi? Qazax qardaşlarımız

Tomris haqqında film çəkildilər və bizim tarixçilər də, – bəzi tarixçilərdən söhbət gedir, – çox sevindilər ki, yaxşı oldu, çünki biz Herodotun səhvini tutduq, “Arak” sözünü Sır-Dərya edə bildik və bu mədəniyyətimizin bir parçasını özümüzə uzaqlaşdırmağa bildik.

Ayrı bir məsələ, amazonlarla bağlı. Naxçıvanda 2 təpə var. Onlardan biri Ziyafət müəllimin kəndinin, Uzunobanın yanındadır, biri isə Ordubaddadır. Ordubadda arxeoloji qazıntılar zamanı miladdan öncə birinci və ikinci minilliyə aid amazon qəbirləri tapıldı. Biz bunu yenə də özümüzə uzaqlaşdırdıq ki, yox, bu, amazonlar deyil, bu, Qafqaz amazonlarıdır. Sanki türk tarixindən, sak tarixindən kənarda başqa bir Qafqaz amazonu da olubdur və onun adına yazdıq. Bunu da belə saxtalaşdırdıq. Bu da belə getdi.

“Atabəylər” filmini çəkdik. Yenə də nə baş verdi? Yenə bizim tarixi təfəkkürdən yoxsul bəzi tarixçilərimiz başladılar tənqid etməyə. Halbuki çox gözəl bir “Atabəylər” filmi alınmışdır və bizim Nizami dövrünə, XII əsr dövrümüzə işıq da tutulubdur.

Azərbaycan Prezidenti deyir ki, bizim tariximiz, bizim toponimlərimiz milli yaddaşımızdır. Hətta çıxışlarının birində Azərbaycan Prezidenti dedi ki, bizi Qarabağa qaytaran da tarixi yaddaşımız oldu.

İndi mənə elə gəlir ki, bu qanunu qəbul etdikdən sonra Azərbaycan film sənayesi qarşısında yeni imkanlar açacağıq. Bax, milli ruhda olan bu yeni komanda milli yaddaşımıza xitab edə biləcək filmlər çəkəcəkdir və film sənayesi vasitəsi ilə burada yaradılan, təqdim olunan yeni terminlər vasitəsi ilə bizim mədəniyyətimizi həm özümüdə, həm də bütün dünyaya yenidən təqdim edəcəkdir. Ona görə mən bu qanun layihəsinə səs verəcəyəm.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, cəmi bir adam çıxış edib. Əgər təkid edən yoxdursa, mən səsə qoyacağam. Əks halda mən səsverməyə qoyuram. Xahiş edirəm, səs verin, müzakirələri kəsəkmi? Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.40 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	5
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi. Biz müzakirələri kəsirik.

Mən qanun layihəsini birinci oxunuşda səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.40 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Mən bilirəm ki, Fərid müəllim çıxış etmək istədi. Fərid müəllim, buyurun, Sizi eşidirik.

Fərid Cəfərov, *Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin müavini.*

Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli xanım sədr, dəyərli millət vəkilləri. Mən ilk növbədə Mədəniyyət Nazirliyi adından bu layihəyə verdiyiniz dəstəyə görə bütün millət vəkillərinə təşəkkür etmək istəyirəm. Çıxışlarda qeyd olunan şərhlərə və təkliflərə görə də xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm. Bu şərhlər, təkliflər, heç şübhəsiz ki, bizim işimizin, fəaliyyətimizin təkmilləşdirilməsində əvəzsiz rol oynayır.

Polad müəllimin də qeyd etdiyi kimi, hazırkı layihənin sələfi qismində çıxış edən “Kinematografiya haqqında” Qanunumuz 1998-ci ildə qəbul edilmişdir və hazırkı milli və beynəlxalq çağırışlar, eyni zamanda, yeni dövrün zərurətləri baxımından bir sıra parametrlərinə görə geridə qalır. Bu baxımdan yeni qanun layihəsinin qəbul edilməsi bu sahədəki son illərdə müşahidə olunan yüksək dinamikanın qorunmasına, həmçinin beynəlxalq səviyyədə milli filmlərimizin təqdim olunmasına, ölkəmizdə xarici film istehsalının təşviq edilməsinə çox böyük təkan verəcəkdir.

Mən xüsusi ilə qeyd etmək istəyirəm, ötən il cənab Prezidentin müvafiq sərəncamı ilə may ayında ölkəmizdə xarici istehsalçılar tərəfindən istehsal olunan filmlərin çəkiliş xərclərinin qaytarılması mexanizmi artıq işə düşmüşdür ki, bu da iqtisadi, eyni zamanda, sosial baxımdan xarici filmlərin, xüsusi ilə də böyük platformalarda əks olunan xarici filmlərin ölkəmizə gətirilməsində böyük rol oynayacaqdır. Hazırkı qanun layihəsində də bu müddəa öz əksini tapmışdır.

Hikmət müəllimin qeyd etdiyi məsələ, icazənizlə, çox qısa olaraq qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan Respublikası Kino Agentliyi tərəfindən son illərdə həyata keçirilən “Tariximizə,

mədəniyyətimizə səyahət” layihəsi çərçivəsində, artıq bilirsiniz, bir sıra tarixi filmlər çəkilmişdir. Hazırda da Azərbaycan dövlətçiliyinin müxtəlif dövrlərinə aid müxtəlif filmlərin çəkilişi davam edir. Bu, xüsusi olaraq nəzərə alınır.

Bir daha təşəkkür edirəm. Çox sağ olun, xanım sədr.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fərid müəllim. Bizim hələ qabaqda iki oxunuşumuz var. Mən əminəm ki, bizim hörmətli həmkarlarımız da bir sıra təkliflərlə gələcəklər. Ona görə də indidən deyirəm, əminəm ki, hörmətli həmkarlarımın tövsiyələrinə fikir veriləcək. Biz sizi yola salırıq. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bizim növbəti, sonuncu məsələmiz 12-ci məsələdir. “Yol hərəkəti haqqında” və “Avtomobil yolları haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Layihəyə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində baxılıb. Məsələyə dair məlumat vermək üçün komitənin üzvü Kamal Cəfərov çıxış edəcək. Buyurun.

Kamal Cəfərov. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Əziz həmkarlar, qanun layihəsinə 3 mühüm dəyişiklik təklif edilir. Birinci dəyişiklik “avtomagistral” anlayışının beynəlxalq standartlara uyğun təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır. Əsas mahiyyəti anlayışın təsviri xarakterdən hüquqi xarakterə keçməsidir.

İkinci dəyişiklik cərimə meydançaları ilə bağlıdır. Əziz vətəndaşlar, cərimə meydançasında duracaq haqqı ilk gün pulsuz olacaq. Avtomobil gətirilən an deyil, növbəti gün saat 00.00-dan hesablanmağa başlayacaq. Yəni maşını həmin gün çıxarsanız, sutkalıq saxlama haqqı ödəməyəcəksiniz. Əgər inzibati qərar da ləğv edilərsə, duracaq üçün ödədiyiniz vəsait sizə geri qaytarılacaqdır.

Üçüncü mühüm dəyişiklik ödənişli avtomagistrallarda sürət rejimi ilə bağlıdır. Ölkəmizdə ödənişli avtomagistral yolların mövcudluğu sürət hədlərinin yenidən nəzərdən keçirilməsini zəruri edir və təklif edilir ki, minik avtomobilləri üçün ödənişli avtomagistrallarda maksimal sürət saatda 130 kilometr-saata qaldırılsın. Avtobuslar və qoşqu ilə hərəkət edən nəqliyyat vasitələri üçün isə bu hədd saatda 90 kilometr olaraq müəyyən edilsin.

Mən başa düşürəm ki, bəzi həmkarlarım ödənişli avtomagistrallarda sürət həddinin müəyyən edilməsinə müsbət baxmır. Əsasən də Almaniya təcrübəsini əsas götürürlər. Ancaq dünyanın əksər ölkələrində sürətli avtomagistrallarda konkret sürət limitləri tətbiq edilir. Fransada, İtaliyada, Avstriyada və bir çox Avropa ölkələrində standart sürət həddi 130 kilometr-saatdır. Çin və Türkiyədə də maksimal sürət həddi 120 kilometr-saat olaraq müəyyən edilib. Elə Almaniyanın özündə də avtobanların 30 faizində 130 sürət limiti tətbiq edilir, digər 70 faizində hansı ki, məşhurdur, hər kəs ona istinad edir, sürət limiti olmasa da, tövsiyə olunan sürət limiti 130 kilometr-saat müəyyən edilib. Hətta Almaniya əgər sürücü 130 kilometr-saatdan yuxarı sürətlə qəza törədərsə, sığorta şirkətləri qarşısında məsuliyyəti artır və qəzada günah payı da yüksək qiymətləndirir.

Azərbaycanda təklif onun 130 kilometr-saat həddi dünya üzrə, xüsusən Avropada qəbul edilmiş ən optimal və geniş yayılmış maksimal hədd hesab olunur.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, həmkarlarımı qanun layihəsinin lehinə səs verməyə dəvət edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, layihəyə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində də baxılmışdır. Azər müəllim, buyurun, komitənin rəyini bildirin.

Azər Əmiraslanov. Hörmətli xanım sədr, komitənin rəyi Azər Badamov tərəfindən, sədr müavini tərəfindən bildiriləcəkdir.

Sədrlik edən. Azər müəllim, buyurun.

Azər Badamov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Təqdim olunmuş qanun layihəsi ilə bağlı hörmətli həmkarım Kamal Cəfərov geniş məlumat verdi. Xüsusi ilə vurğulamaq istəyirəm ki, ödənişli avtomagistrallarda sürət həddinin olmaması çoxsaylı insan ölümü ilə nəticələnən qəzaların baş verməsinə səbəb olur. Bu baxımdan belə bir məhdudiyyətin tətbiq olunması çox vacibdir.

Digər bir məsələ isə nəqliyyat vasitələrinin dayanacağı aparılması, buraxılması, saxlanması qaydalarının müəyyən olunmasıdır. Hər iki dəyişiklik qanunda vacib dəyişikliklərdir.

Qanun layihəsi İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində müzakirə olunmuşdur. Komitənin rəyi müsbətdir. Səsə qoymağınızı xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Azər müəllim, çox sağ olun.

Çıxışlara, müzakirəyə biz keçirik.

Qüdrət Həsənzadə. Qüdrət müəllim, buyurun.

Qüdrət Həsənzadə. Sağ olun, hörmətli sədr. Həmkarlarım da yorulub. Qısa olaraq onu qeyd etmək istəyirəm. “Avtomagistral” anlayışı verilir. Burada qeyd olunur ki, 50 kilometrədən çox olmayan məsafədə xüsusi istirahət yerləri və

dayanacaq meydançaları ilə təchiz edilən yoldur. Yəqin Avropada hər birimiz bunu müşahidə etmişik ki, bu cür xüsusi istirahət və dayanacaq meydançalarında, bir qayda olaraq, texniki xidmət yerləri, bir də yanacaq doldurma stansiyaları olur. Ona görə bura bu iki anlayışı da daxil etsək, hesab edirəm ki, çox doğru olardı.

Digər dəyişiklikləri müdafiə edirəm, səs verəcəyəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Razi Nurullayev. Buyurun. Razi müəllim, Siz çıxdınız siyahıdan?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.48 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, həmişə olduğu kimi, mən iclasın sonunda müəyyən məsələlərə özümün və sizin münasibətinizi bildirirəm. Bildiyiniz kimi, bizim keçmiş həmkarımız, 6 çağırış ərzində Milli Məclisin deputatı olmuş Fəzail müəllim Ağamalı vəfat etmişdir. Fəzail Ağamalı tanınmış ictimai-siyasi xadim idi.

Ana Vətən Partiyasının sədri idi. Çox fəal da millət vəkili idi. Fəzail müəllimin vəfatı ilə əlaqədar biz onun ailə üzvlərinə və bizim həmkarımız, qızı Günay xanıma və onu tanıyan hər kəsə dərin hüznə başsağlığı veririk. Allah rəhmət eləsin.

Hörmətli həmkarlar, iclasımız başa çatdı. Növbəti iclasın vaxtını sizə bildirəcəklər. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

10 fevral 2026-cı il

Afət Həsənova. Təklif olunan qanun layihəsini dəstəkləyir, eyni zamanda, fürsətdən istifadə edərək bu sahədə cəmiyyətimizi narahat edən bir sıra problemləri və onların həlli istiqamətində müəyyən təkliflərimi diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Həm də nəzərə alıram ki, qəbul etdiyimiz hər qanun layihəsində olduğu kimi, burada da nəticə etibarı ilə təsir dairəsi insan faktorudur.

Bildiyiniz kimi, Bakı şəhərində, xüsusi ilə də mərkəzi küçələrdə mövcud avtomobil yolları tələbatı qarşılamaq iqtidarında deyil və kifayət qədər yüklənmiş vəziyyətdədir. Yolların genişləndirilməsi isə bu ərazilərdə həm tarixi, həm də memarlıq baxımından şəhərimizə xüsusi gözəllik bəxş edən tikililər və binaların yerləşməsi səbəbindən, demək olar ki, praktiki cəhətdən artıq mümkün deyil. Nəqliyyat sahəsində hər birimizin şahidi olduğumuz sıxlıqlara baxmayaraq, həmin yollarda əlavə ictimai nəqliyyatla bağlı tələbatın ödənilməsi məqsədi ilə yeni zolaqlar ayrılmışdır. Bu zolaqlar ictimai nəqliyyatın təşviqi və istifadəsinin genişləndirilməsinə şərait yaratmaqla yanaşı, həm də ekstremal hallarda xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələrinin maneəsiz hərəkətinə və hadisə yerinə vaxtında çatmasına şərait yaratmaqdadır. Hesab edirəm ki, bu baxımdan həmin hal təqdirəlayiqdir. Nəzərə alsaq ki, tərəzinin bir gözündə insan həyatı, digər gözündə isə ən pis halda sərnəşinin müəyyən müddətə tıxacda zaman keçirməsi dayanır.

Lakin bundan başqa, onsuz da böyük həcmdə sıxlıq müşahidə olunan həmin yollarda əlavə olaraq bir avtomobil zolağını zəbt edəcək və faktiki olaraq çox az istifadə edilən velosiped zolağı

da yaradıldı. Bu az imiş kimi, mövcud qanunvericilikdə “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun, Yol hərəkəti qaydalarının və İnzibati Xətlər Məcəlləsinin müvafiq maddələrinin tələblərinə əsasən qadağa və cərimələrin tətbiqi dairəsi və səviyyəsi olduqca genişlənmişdir.

Eyni zamanda, minimum əməkhaqqı bu il 400 manat təşkil etdiyi halda, mövcud qanunvericiliyin tələblərinə əsasən, avtobus və velosiped zolaqlarına icazəsiz daxil olan sürücülər üçün cərimələr 40–100 manatdır. Bir anlıq müştəri qəbul və ya təslim edən taksi sürücüsü və ya təcili aptekə müraciət etmək məcburiyyətində qalan nəqliyyat vasitəsi istifadəçisi əksər hallarda 80 manat cərimə ödəməyə məcbur qalır. Bu o deməkdir ki, cərimələr və qadağalar onların maddi və sosial rifahına, nəticə etibarı ilə ailə büdcəsinə və münasibətlərinə ciddi zərbə vurur. Xüsusi ilə nəzərə alsaq ki, Bakı şəhərinin mərkəzi küçələrində, demək olar, ödənişsiz parklanma nöqtələri və ərazilər qalmamışdır. Əlbəttə, bu hallar sürücülərimizin maddi vəziyyətindən əlavə psixoloji vəziyyətinə də təsirsiz ötüşmür.

Beynəlxalq təcrübəyə nəzər saldıqda, bir çox ölkələrin şəhər mərkəzlərində yol hərəkəti və zolaq idarəsi məsələlərinə həm texniki, həm də sosial yanaşma tətbiq olunduğunun şahidi oluruq. Məsələn qeyd edim ki, Almaniya, Niderland, Finlandiya, İsveç və sair kimi ölkələrin şəhərlərində velosiped zolaqları avtomobil yollarından tamamilə ayrı və yalnız piyada yollarının yanında planlaşdırılmışdır. Bu onların həm təhlükəsizliyini, həm də avtomobillərin sərbəst hərəkətini təmin edir. Bu məqamda velosiped sürücüsünün qəza nəticəsində avtomobil və ya piyada ilə toqquşma anını xəyalınızda canlandırmağınızı xahiş edirəm. Sual olunur, bunların hansı ən az zərər və ya fəciə ilə yekunlaşar?

Fikrimcə, həmin beynəlxalq təcrübələrin tətbiqi yol hərəkəti sahəsində təhlükəsizliyi təmin etməklə bərabər, həm avtomobillərin mümkün qədər maneəsiz hərəkətinə, həm də sıxlığının azalmasına kömək edə bilər. Eyni zamanda, bir sıra ölkələrdə inzibati cərimələrin vətəndaşların sosial vəziyyəti ilə uzlaşdırıldığını diqqətə alsaq, bu sahədə də cərimə məbləğlərinə və onların tətbiqi dairəsinə yenidən baxılmasını məqbul hesab edirəm. Bu yanaşmalar yol hərəkəti iştirakçılarımızın təhlükəsizliyini təmin etməklə onların sosial, maddi rifahına və psixoloji vəziyyətinə mənfi təsir edən amilləri minimuma endirər, mövcud problemlərin aradan qaldırılmasına müsbət töhfə verə bilər.

Anar Məmmədov. Bu günlərdə ölkəmizin xarici siyasətində tarixi günlərdən birini yaşayırıq. Amerika Birləşmiş Ştatlarının vitse-prezidenti cənab Ceyms Devid Vensin Azərbaycana rəsmi səfəri Bakı ilə Vaşinqton arasındakı münasibətlərin artıq keyfiyyətcə yeni, strateji tərəfdaşlıq mərhələsinə keçdiyinin ən bariz göstəricisidir.

Bu səfər, hər şeydən əvvəl, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın bölgədə yaratdığı yeni geosiyasi reallıqların dünyanın ən böyük güc mərkəzi tərəfindən tam və qəti şəkildə qəbul edilməsi deməkdir. Cənab Vensin Bakı səfəri göstərir ki, ABŞ Azərbaycanı Cənubi Qafqazın, sadəcə, lider dövləti deyil, həm də global iqtisadi və enerji təhlükəsizliyinin əsas təminatçılarından biri kimi görür.

Səfərin gündəliyinə nəzər salsaq, bir neçə strateji məqamı xüsusi qeyd etməliyik. Orta Dəhliz və TRIPP layihəsi. ABŞ administrasiyasının Azərbaycanın təşəbbüskarı olduğu nəqliyyat və logistika layihələrinə, xüsusi ilə də “Tramp marşrutu” kimi böyük iqtisadi dəhlizlərə verdiyi dəstək regionun

iqtisadi xəritəsini dəyişir. Bu, Zəngəzur dəhlizi daxil olmaqla, regional kommunikasiyaların açılmasına verilən ən böyük beynəlxalq təminatdır.

Enerji təhlükəsizliyi. Azərbaycan artıq Avropanın enerji xəritəsini formalaşdıran tərəfdir. Vənsin bu səfəri neft-qaz sahəsindəki ənənəvi əməkdaşlığımızı yaşıl enerji və strateji xammal ixracı istiqamətində daha da şaxələndirəcəkdir.

Regional sülh. Bu səfər regionda sülhün və sabitliyin açarının məhz Bakıda olduğunu bir daha sübut edir. ABŞ-nin yeni reallıqlar fonunda nümayiş etdirdiyi bu konstruktiv mövqe Ermənistanla yekun sülh müqaviləsinin imzalanması prosesini daha da yaxınlaşdırır.

Sonda qeyd etmək istərdim ki, Ceyms Devid Vənsin səfəri Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemindəki çəkisini və mərkəzi aktor rolunu daha da möhkəmləndirəcək. Bu, müstəqil xarici siyasətimizin və milli maraqlara söykənən diplomatik kursumuzun növbəti böyük qələbəsidir.

Azay Quliyev. Bu gün ABŞ-nin vitse-prezidenti Ceyms Devid Vens İrəvandan sonra Azərbaycana səfərə gəlir. Şübhəsiz ki, bu səfər Azərbaycanla ABŞ arasında münasibətlərin strateji xarakter almasına ciddi töhfə verəcək, iki ölkə arasında imzalanması gözlənilən Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasının bütün detalları razılaşdırılacaq, müdafiə və təhlükəsizlik, süni intellekt, regional bağlantılar və iqtisadi sahələr üzrə əməkdaşlıqda yeni mərhələyə start veriləcək, ABŞ sərmayələrinin Azərbaycana yatırılmasına münbit şərait yaradacaq.

Vənsin regiona səfəri və müzakirə olunan məsələlərin geniş spektri onu göstərir ki, ABŞ Cənubi Qafqazı geosiyasi prioritet kimi qəbul edir və Vaşinqtonda əldə edilmiş tarixi nailiyyətləri,

o cümlədən sülh gündəliyini və TRIPP-lə bağlı razılaşmaları daha da möhkəmləndirmək və təminat altına almaq niyyətindədir.

Lakin bu günlərdə Ermənistan məhkəməsinin Samvel Şahramanyan adlı separatçının Qarabağda yaradılan qondarma qurumun “özünü buraxması barədə qərarı”nın güc tətbiqi və ya təhdid altında verilməsi və buna görə də hüquqi qüvvəyə malik olmaması barədə verdiyi təxribatçı qərarı, eyni zamanda, erməni konkisürənlərin beynəlxalq yarışmada “artsax” kompozisiyası adı altında çıxış etmək cəhdi bir daha onu göstərir ki, İrəvana heç vaxt güvənmək olmaz.

Ermənistanın rəsmi institutlarının bu addımları təkcə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə, regiondakı sülhə və təhlükəsizliyə qarşı deyil, həm də şəxsən ABŞ-nin Prezidenti Donald Trampa, onun iştirakı ilə avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə olunan razılığa və paraflanan sülh sazişinə qarşıdır.

Ermənistanın bu təxribatçı addımları bir daha sübut etdi ki, bu ölkənin Konstitusiyasında və digər hüquqi aktlarında Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları aradan qaldırılmadan sülh sazişinin imzalanmayacağı ilə bağlı rəsmi Bakının mövqeyi nə qədər haqlı və doğrudur.

Düşünürəm ki, ABŞ bu reallığı nəzərə almalı və Ermənistana Konstitusiya dəyişikliyi sürətləndirmək üçün mövcud təsir imkanlarından istifadə etməlidir. Əks təqdirdə, Cənubi Qafqazla bağlı bütün layihələr, o cümlədən Prezident Trampın xüsusi əhəmiyyət verdiyi sülh sazişinin imzalanması və TRIPP layihəsinin uğurla həyata keçirilməsi ciddi risk altına düşə bilər.

Çünki Ermənistan Konstitusiyası dəyişdirilmədən sülh sazişi imzalanarsa, gələcəkdə Şahramanyan məsələsində olduğu kimi, Ermənistan məhkəmələrinin Paşinyanın sülh sazişini guya

təzyiq altında imzaladığı iddiası ilə həmin sazişin etibarsız sayılması barədə eyni qərarı verməyəcəyinə heç kim zəmanət verə bilməz.

Məhkəmələrdən söz düşmüşkən, fevralın 5-də Azərbaycan xalqına qarşı ağır cinayətlər, xüsusi ilə soyqırımı, müharibə və insanlıq əleyhinə cinayətlər törətmiş 15 nəfər Ermənistan vətəndaşı barəsində ədalətli qərar çıxararaq hüququn aliliyini və beynəlxalq ədaləti təmin edən Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə və onun hakimlərinə təşəkkür edirəm.

* * *

“Uşaq hüquqları haqqında” Qanunun yeni redaksiyada təqdim edilməsi olduqca vacibdir. Çünki 1998-ci ildə qəbul edilmiş və hazırda qüvvədə olan “Uşaq hüquqları haqqında” Qanun müasir çağırışlara, o cümlədən ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq normaların, xüsusi ilə BMT-nin “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyasının və ona əlavə olunmuş protokolların tələblərinə tam cavab vermir.

Bundan başqa, son 28 ildə dövlətimiz uşaqların hüquq və azadlıqlarını, qanuni mənafelərini daha etibarlı şəkildə qorumaq məqsədi ilə bir sıra hüquqi aktlar və sənədlər qəbul edib, bu sahədə müvafiq mexanizmlər və dövlət təminatları formalaşdırıb. Məhz təqdim olunan yeni qanun layihəsi bütün bu məqamlar nəzərə alınmaqla hazırlanıb.

Qüvvədə olan qanundan fərqli olaraq, layihədə “çətin həyat şəraitində olan uşaqlar” və “uşağın üstün mənafeləri” kimi bir çox yeni anlayışlara yer verilir. Fərsətdən istifadə edərək layihənin hazırlanmasında əməyi olan hər kəsə təşəkkür edir, layihəyə səs verəcəyimi bildirirəm.

Layihənin 2-ci maddəsində göstərildiyi kimi, uşaq hüquqları

haqqında qanunvericilik təkcə bu qanunla məhdudlaşmır və bura digər qanunlarla yanaşı, “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanun da daxildir.

Lakin “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanun sürətlə inkişaf edən rəqəmsal texnologiyalar fonunda uşaqları zərərli informasiyalardan və təhlükələrdən tam qorumaq üçün təkmil deyil. Nəticədə uşaqlar sosial şəbəkələrdə müxtəlif risklər və təhlükələrlə üzləşir. Sosial platformalardan asılılıq uşaqların davranışına mənfi təsir göstərir, psixoloji pozuntulara səbəb olur, onlar valideynlərinin və müəllimlərinin deyil, daha çox təhlükəli alqoritmlərin təsiri altında böyüyürlər. Bu isə uşaqlarda aqressivliyin və zorakılığın artmasına gətirib çıxarır.

Bildiyiniz kimi, bir neçə gün öncə “İdrak” liseyinin 10-cu sinif şagirdinin məktəbdə müəllimini ov tüfəngi ilə güllələməsi bütün cəmiyyəti sarsıtdı. Təbii ki, bu cinayətin əsas motivlərini və səbəblərini istintaq orqanları dəqiq müəyyən edəcəklər. Lakin bu ağır cinayətə şagirdi sövq edən amillər sırasında sosial şəbəkələrin və təhlükəli kontentlərin mənfi təsiri də az deyil. Ona görə də bu cür faciələrin qarşısını almaq və təkrarlanmasına yol verməmək üçün həm məktəb, həm valideyn, həm də dövlət olaraq ciddi tədbirlər görməliyik.

Bu tədbirlər sırasında qanunvericilikdə olan boşluqların aradan qaldırılması və mövcud tələblərə uyğunlaşdırılması xüsusi önəm kəsb edir. Hər şeydən öncə 15 yaşadək uşaqlara sosial şəbəkələrə giriş qadağan edilməlidir. 18 yaşadək uşaqlar üçün zərərli informasiyadan qorunmaq məqsədi ilə tətbiq olunan filtrlər daha etibarlı olmalıdır. Çünki mövcud filtrləmə məhdudiyyətlərindən uşaqlar asanlıqla yayına bilirlər.

Artıq bir çox ölkələrdə uşaqların filtr mexanizmlərindən

yayınmasının qarşısını effektiv şəkildə almaq məqsədi ilə daha sərt üsullardan, o cümlədən “üz tanıma” (Face ID) kimi mexanizmlərdən istifadə olunur. Hesab edirəm ki, bu cür mexanizmlərin tətbiqinin məcburiliyinin qanunvericilikdə əks olunması imkanları nəzərdən keçirilməlidir.

Bütün bu sadaladığım tələblər bir çox ölkələrin təcrübəsində mövcuddur və bu tələbləri pozan sosial şəbəkələrə qarşı çox ciddi sanksiyalar tətbiq edilir. Misal üçün, bu yaxınlarda İtaliyada valideynlər tərəfindən uşaqların məruz qaldığı rəqəmsal təhlükələrlə bağlı “TikTok” və “Meta” şirkətinə qarşı Milan Ticarət Məhkəməsinə kollektiv iddia təqdim edilib və artıq məhkəmənin iclası 2 gün sonraya, 12 fevral tarixinə təyin olunub.

Onu da vurğulamaq istərdim ki, Avropa İttifaqının “Rəqəmsal Xidmətlər Aktı” və İtaliya qanunvericiliyi valideynlərə belə bir məhkəmə iddiası qaldırmağa imkan verir.

Ümidvaram ki, yaxın gələcəkdə bizim də milli qanunvericiliyimiz xarici şirkətlərdən qaynaqlanan rəqəmsal təhlükələrdən uşaqlarımızı qorumaq üçün digər hüquqi tədbirlərlə yanaşı, məhkəmə mexanizmlərindən də effektiv və adekvat şəkildə istifadə etməyimizə imkan yaradacaq.

* * *

28 il bundan əvvəl qəbul edilmiş “Kinematografiya haqqında” Qanunda təklif olunan bütün dəyişikliklər üzərində ayrıca dayanmaq istəmirəm. Bu, əsasən, sahə mütəxəssislərinin işidir. Lakin məsələnin siyasi, strateji və beynəlxalq aspektləri baxımından bəzi məqamları xüsusi olaraq qeyd etməyi vacib sayıram.

Hamımız bir vətəndaş kimi hər zaman arzulamışıq ki,

millətimizi, tariximizi, dəyərlərimizi layiqincə əks etdirən, beynəlxalq standartlara cavab verən bədii filmlərimiz olsun. İstərdik ki, Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz möhtəşəm Zəfərə layiq filmlər çəkilsin və bu filmlər xarici auditoriyalara xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsini təqdim etsin. Təəssüf ki, bu istiqamətdə hələlik istədiyimiz səviyyəyə çatı bilməmişik.

Digər tərəfdən, etiraf etməliyik ki, müasir dünyada kino artıq təkcə mədəni fəaliyyət sahəsi deyil. Kino bu gün investisiya cəlb edən, ixrac potensialı olan və dövlətlərin beynəlxalq imicini, yumşaq gücünü formalaşdıran strateji sahədir.

Qardaş Türkiyənin təcrübəsi buna açıq nümunədir. Türkiyə kino və serial istehsalını açıq şəkildə strateji sahə kimi inkişaf etdirir. Türkiyə serialları bu gün 175-dən çox ölkəyə ixrac olunur və təkcə ötən il bu sektor ölkəyə təxminən 500 milyon dollar gəlir gətirib. Bu məhsullar yalnız Türkiyənin tarixini və mədəniyyətini tanıtmır, eyni zamanda, milyonlarca turistin ölkəyə gəlməsində bir növ bələdçi rolunu oynayır. Hesab edirəm ki, bu təcrübənin öyrənilməsi və uyğun şəkildə tətbiqi bizim üçün də son dərəcə faydalı ola bilər.

Məhz bu baxımdan qanun layihəsində “xarici film”, “birgə film” və “xarici prodüser” anlayışlarının qanunvericiliyə daxil edilməsi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bu dəyişikliklərdən düzgün istifadə etsək, bu, Azərbaycan kino sənayesinə strateji imkanlar açar, yerli kadrlarımızın beynəlxalq standartlarla işləməsinə, qabaqcıl texnologiyaların və müasir istehsal mədəniyyətinin ölkəmizə daxil olmasına imkan yarada, Azərbaycan mədəniyyəti və müasir reallıqlarını dünya auditoriyasına lazımınca təqdim etməklə klassik diplomatiyadan daha təsirli olan mədəni diplomatiya və yumşaq güc alətinə çevrilə bilər. Məhz buna nail olmaq üçün hökumət

tərəfindən çox önəmli maliyyə və təşviq mexanizmləri də tətbiq olunmaqdadır.

Ötən ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Kino Agentliyi tərəfindən filmlərin istehsalı üçün çəkilməmiş xərclərin 40 faizədək hissəsinin geri ödənilməsi, mədəni xidmətlər üzrə nağdsız ödənişlərdə ƏDV-nin 50 faizinin geri qaytarılması mexanizmi qüvvəyə minib. Bu gün müzakirə etdiyimiz dəyişikliklər qəbul edildikdən sonra artıq əsas məsələ icra mərhələsidir. Yəni hamımızın gözləntisi olan, ölkəmizi dünyada tanıdan, keyfiyyətli və rəqabətədavamlı filmlərin çəkilişinə nail olmaqdır.

Mən bu dəyişiklikləri dəstəkləyir, Azərbaycan kino sənayesinə uğurlar arzulayıram.

Bədal Bədəlov. Prezident İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Əbu-Dabi şəhərində “Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”na layiq görülməsi həyata keçirilən dövlət siyasətinin mahiyyətinə, humanizmə söykənən idarəçilik fəlsəfəsinə və regional sülh təşəbbüslərinə verilən beynəlxalq dəyərin ifadəsidir. Dövlətimizin başçısının həmin mərasimdəki çıxışı müasir dövrdə sülh, əməkdaşlıq və qarşılıqlı anlaşma ideyalarının hansı istiqamətdə inkişaf etməli olduğuna dair mütərəqqi siyasi baxış ortaya qoyub.

Şeyx Zayed-in adını daşıyan mükafatın təqdim olunması xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki bu mükafat sülhə xidmət edən liderlərin fəaliyyətini dəyərləndirir. Prezident İlham Əliyevin həmin siyahıda yer alması göstərir ki, Azərbaycan artıq təkcə regional aktor kimi deyil, həm də global humanitar gündəliyə töhfə verən məsuliyyətli tərəfdaş kimi qəbul olunur.

Dövlətimizin başçısının çıxışında səsləndirilən fikirlər bir daha təsdiqləyir ki, aparılan siyasətin mərkəzində insan amili

dayanır. Multikulturalizm, dinlərarası dialoq, tolerantlıq mühiti artıq uzun illər dövlət strategiyasının ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Müxtəlif mədəniyyətlərin və konfessiyaların sülh şəraitində birgə yaşaması modeli artıq beynəlxalq səviyyədə nümunə kimi göstərilir. Məhz bu yanaşma “insan qardaşlığı” ideyasının praktik ifadəsidir. Əbu-Dabidə keçirilən mərasim həmin dəyərlərin yalnız nəzəri konsepsiya deyil, real siyasi xətt olduğunu bir daha nümayiş etdirir.

Prezident İlham Əliyevin çıxışında qeyd olunan məqamlardan biri regionda sülh prosesinə dair verilən mesajlar idi. Onilliklər boyu davam edən qarşıdurmadan sonra sabitlik mərhələsinə keçidin mümkünlüyü artıq faktlarla təsdiqlənir. Dövlətimizin başçısının “Biz sülh şəraitində yaşamağı öyrənirik” ifadəsi dərin siyasi məna daşıyır. Bu amillər, sadəcə, diplomatik bəyanat deyil, yeni reallığın təntənəsidir. Çünki sülhün təmin olunması yalnız sənədlərin imzalanması ilə deyil, qarşılıqlı etimadın qurulması, iqtisadi münasibətlərin bərpası və əməkdaşlıq mühitinin yaradılması nəticəsində mümkündür. Vaşinqtonda keçirilmiş zirvə görüşündən sonra əldə olunan razılaşmalar, sülh sazişinin paraflanması, nəqliyyat və ticari əlaqələrin bərpası artıq münasibətlərin praktik müstəviyə keçdiyini göstərir. Bütün bunlar region üçün tarixi dönüş nöqtəsidir.

Son aylar ərzində atılan addımlar göstərir ki, yeni mərhələ yalnız siyasi dialoqla məhdudlaşmır. Yük daşımalarına qoyulan məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması, enerji məhsullarının ixracına başlanılması, ticari münasibətlərin genişləndirilməsi qarşılıqlı asılılığı artırmaqla dayanıqlı sabitlik üçün zəmin yaradır. Bu yanaşma müasir beynəlxalq münasibətlərdə sınaqdan çıxmış modeldir. İqtisadi inteqrasiya münaqişə

risklərini minimuma endirir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət də məhz bu pragmatik prinsiplərə əsaslanır. Dövlətimizin başçısının mərasimdəki çıxışında vurğuladığı kimi, bizim nümunəmiz öyrənilməli və hələ də müharibə vəziyyətində olanlar üçün yol xəritəsi kimi istifadə edilməlidir: “Bizim nümunəmiz göstərir ki, uzunmüddətli münaqişəyə, əzablara və qarşılıqlı etimadsızlığa baxmayaraq, sülh mümkündür. Hər iki tərəfdən güclü siyasi iradə mövcud olduğu və həmin proses dost ölkələr və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən dəstəkləndiyi halda sülh mümkündür”.

Mərasimin keçirildiyi məkan da xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Son danışıqların məhz Əbu-Dabidə aparılması və sülhə aparan razılaşmanın burada əldə olunması Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin prosesə verdiyi dəstəyi göstərir. Bu faktorlar dostluq münasibətlərinin real nəticələrlə müşayiət olunduğunu sübut edir. Beləliklə, Əbu-Dabi təkcə diplomatik görüşlərin keçirildiyi şəhər deyil, həm də regional sülh təşəbbüslərinin formalaşdığı mühüm platforma kimi çıxış edir.

Bugünkü reallıq onu göstərir ki, Azərbaycan artıq beynəlxalq münasibətlər sistemində fərqli status qazanıb. Enerji təhlükəsizliyinə töhfə verən, nəqliyyat marşrutlarının kəsişməsində yerləşən, eyni zamanda, sülh təşəbbüsləri ilə çıxış edən etibarlı tərəfdaş obrazı formalaşılıb. “Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı” bu imicin beynəlxalq təsdiqidir. Bu mükafat dövlətimizin başçısının həyata keçirdiyi siyasətin yalnız regional deyil, qlobal miqyasda da qəbul edildiyini göstərir.

Beləliklə, Prezident İlham Əliyevin bu nüfuzlu mükafata layiq görülməsi həm dövlətimizin beynəlxalq nüfuzunun artmasının, həm də sülh və əməkdaşlıq siyasəti əsasında əldə edilən uğurun bariz nümunəsidir. Bu gün formalaşan yeni

reallıqlar göstərir ki, regionda sabit gələcəyin təməli artıq qoyulub və bu yol ardıcıl şəkildə davam etdirilir.

Ceyhun Məmmədov. Bu gün beynəlxalq nizamın pozulması fonunda dünyamız növbəti çox gərgin və mürəkkəb bir mərhələyə daxil olub. Dünyada münaqişə ocaqlarının və müharibələrin artdığı bir dövrdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın uğurları günü-gündən daha da artır. Ölkəmiz silsilə, böyük uğurlara imza atır. Prezident İlham Əliyevin yerli mediaya müsahibəsində qeyd etdiyi kimi, bu gün artıq Azərbaycanla Ermənistan arasında müharibə bitib, səhərimizi şəhid, atəşkəsın pozulması xəbərləri ilə açmırıq. Bu, böyük, tarixi bir nailiyyətdir.

Bu gün Azərbaycanın xarici siyasətdə də uğurları davamlı artır. Bu gün Amerika – Azərbaycan münasibətləri də yeni mərhələyə daxil olub. Bu gün artıq qarşılıqlı əlaqələr müttəfiqlik mərhələsinə daxil olub. Qarşılıqlı səfərlər bu əlaqələri daha da inkişaf etdirəcək. Bu, cənab Prezidentin həyata keçirdiyi müdrik və uzaqgörən siyasətin nəticəsidir. Azərbaycan bütün bu məqsəd və hədəflərə qısa vaxtda nail olub. Qarşıda isə hələ yeni uğurlar durur.

Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevə Dubayda “Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”nın təqdim olunması Prezidentə olan hörmət və etimadın göstəricisi, ölkəmizin növbəti böyük tarixi uğurudur. Bu gün Azərbaycanın yaratdığı yeni reallıq bütün dünya tərəfindən qəbul edilir. Azərbaycana dünyada inam və etimad günü-gündən daha da artır. Ölkəmizlə əlaqələri dərinləşdirmək istəyən dövlətlərin sayı davamlı artır.

Bu gün bölgəmizdə sülhün müəllifi və təşəbbüskarı məhz Azərbaycandır. Bu gün Azərbaycan dünyada artıq sülhün təşəbbüskarı və carçısı kimi qəbul edilir.

Fatma Yıldırım. Bu gün müzakirə etdiyimiz Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsi çərçivəsində ibtidai təhsil mərhələsində 1–4-cü siniflərdə oxuyan uşaqların hüquqlarının real təminatı məsələsinə diqqət yönəltmək istəyirəm.

Uşaqların təhsil hüququ yalnız dərş prosesində iştirak etməklə məhdudlaşmır. Bu hüquq, eyni zamanda, uşaqların istirahət etmək, oynamaq, ailəsi ilə vaxt keçirmək və psixoloji baxımdan sağlam mühitdə böyümək hüququ ilə birbaşa bağlıdır. Qanunun əsas prinsipi isə hər bir qərarda uşaqların maraqlarının üstün tutulmasıdır. Məhz bu baxımdan ibtidai siniflərdə tətbiq edilən ev tapşırıqları və qiymətləndirmə mexanizmlərinə uşaq hüquqları prizmasından yenidən baxılmasına ehtiyac var.

Bu gün tədris sistemində 6–10 yaşlı uşaqların məktəbdən sonrakı vaxtı, əsasən, tapşırıqların icrasına yönəliş, istirahət və oyun imkanları isə məhdudlaşır. Nəticədə yorğunluq, emosional gərginlik və təhsilə marağın azalması halları müşahidə olunur.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, bir sıra ölkələrdə ibtidai təhsil mərhələsində əsas məqsəd akademik nəticədən daha çox uşaqların məktəbə uyğunlaşması, sosial və emosional inkişafının dəstəklənməsidir. Aşağı siniflərdə ev tapşırıqları ya məhdudlaşdırılır, ya da, əsasən, yaradıcı və könüllü xarakter daşıyır, qiymətləndirmə isə uşaqları təşviq edən və inkişafını izləyən formada qurulur. Hesab edirəm ki, ölkəmizdə də bu yanaşmanın mərhələli şəkildə tətbiqi məqsədəuyğun olardı.

Bu baxımdan mən təklif edirəm ki, Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən ibtidai siniflər üçün ev tapşırıqlarının həcmi və xarakterini müəyyən edən vahid metodiki çərçivə hazırlanaraq məktəblərdə tətbiq edilməsi məsələsinə baxılsın.

Eyni zamanda, ibtidai siniflərdə qiymətləndirmə mexanizmləri uşaqların inkişaf prosesini əsas götürən, stress

yaratmayan və motivasiyaedici yanaşmalar üzərində qurula bilər.

Biz uşaq hüquqlarını onların gündəlik məktəb, təhsil həyatında da qorumalıyıq. İbtidai siniflərdə ev tapşırıqları və qiymətləndirmə mexanizmlərinin uşaqların yaşına və psixoloji imkanlarına uyğunlaşdırılması uşaqların istirahət və emosional sağlamlıq hüququnun real təminatı üçün vacib şərtidir. Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə atılacaq konkret addımlar həm uşaqların məktəbi sevməsinə, həm də təhsilin dayanıqlı və sağlam əsaslar üzərində qurulmasına xidmət edəcək. Eyni zamanda, bu yanaşma tətbiq olunarsa, uşaqlar daha az psixoloji yüklə, daha rahat və balanslı mühitdə böyüyəcək, nəticədə isə cəmiyyətimizdə özünə güvənən, ünsiyyətə açıq və emosional baxımdan sağlam bir nəsil formalaşacaq.

Mən bu qanun layihəsinin lehinə səs verəcəyəm və həmkarlarımı da lehinə səs verməyə çağırıram.

Kamal Cəfərov. ABŞ-nin vitse-prezidenti Cey Vensin Ermənistan və Azərbaycana səfərindən öncə ANCA, erməni diasporunun təsiri altında olan konqresmenlər və kilsə Vensin dini inanclarından və mühafizəkar dəyərlərindən sui-istifadə edərək Azərbaycana və ümumilikdə, sülh prosesinə qarşı sistemli və total hücumla başlayıblar. Məqsəd Amerikanı regionun yeganə rasional və suveren dövləti olan Azərbaycanla üz-üzə qoymaq, eyni zamanda, Paşinyan hökumətinin Qərbə inteqrasiya cəhdlərini sabotaj etməkdir.

Birincisi, ANCA heç vaxt müstəqil olmayıb. ANCA Daşnaksütyun partiyasının Vaşinqton ofisidir. Daşnaksütyun partiyası tarixən heç vaxt müstəqil olmayıb. Həmin partiyada təmsil olunan şəxslər həmişə imperiya maraqlarını icra ediblər, etnik və dini azlıqlardan “geosiyasi mina” kimi istifadə ediblər.

Bu gün də yeni geosiyasi reallıqları həzm edə bilmədikləri üçün həmin fəaliyyəti davam etdirirlər.

Bu gün tam əminliklə deyə bilərəm ki, illərdir və bu günə qədər Azərbaycana, Azərbaycan Prezidentinə, ailəsinə qarşı aparılan bütün qarayaxma kampaniyaları, Avropa Şurasının Baş katibi Yaqlandıın şəxsi düşmənçiliyi, İtaliyadakı boru xətlərimizlə bağlı qaldırılan qondarma “ekoloji” ittihamların hamısı bir nöqtədən sifariş edilən, müxtəlif beynəlxalq aktorlar tərəfindən icra edilən fəaliyyət olub.

Rəsmi İrəvanın bu emosional şantajə səssiz qalması, ANCA-nın əli ilə Vensin gündəliyinə anti-Azərbaycan qovluğunun çıxarılması ya Ermənistan hökumətinin gizli məmnuniyyətinin, kiçik oyunun göstəricisidir, ya da Ermənistan dövlətinin suverenlik çatışmazlığının və daxili siyasi acizliyinin etirafıdır. Bizimlə heç kim oyun oynamasın.

Dini dözümlülük məsələsinə gəldikdə, hər biriniz yaxşı bilərsiniz ki, biz heç vaxt qonşumuzun hansı dinə mənsub olmasını sorğulamamışıq. Həmişə multikultural dəyərlərə hörmətlə yanaşmışıq. Həqiqət budur ki, Bakının mərkəzində erməni kilsəsi daxil olmaqla, bütün kilsə və sinaqoqları qoruyan, onu milli, irsi sərvəti edən, Vatikandakı müqəddəs katakombaları bərpa edən məhz Azərbaycan dövlətidir.

Ancaq o da həqiqətdir ki, İrəvanda bir dənə də olsun məscid qalmayıb! Göy Məscid təhqir olunub, Təpəbaşı məhəlləsi yerlə-yeksan edilib, babalarımızın qəbirləri şumlanıb.

Kimsənin dini dəyərlərdən sui-istifadə edərək siyasi alətə çevirməsi beynəlxalq hüququn ən ali prinsipi olan “öz evinə qayıdış” hüququnu kölgədə qoya bilməz.

Bu gün 1 milyondan çox Qərbi azərbaycanlı öz evinə qayıtmaq istəyir. Biz sülh istəyirik, biz pozulmuş

hüquqlarımızın və tarixi ədalətin bərpasını istəyirik. Necə ki, bu gün Bakıda xristianlar, yəhudilər və müsəlmanlar bayram süfrəsində bir yerdə oturur, biz eyni mənzərəni öz ata yurduumuzda görmək istəyirik.

Biz bilirik ki, ABŞ Prezidenti Donald Tramp pragmatik dünya lideridir. Cənab Vens üçün də çox gözəl aydındır ki, ANCA tərəfindən səsləndirilən bu ittihamlar anti-Azərbaycan olduğu kimi, mahiyyətə məhz ABŞ-nin milli maraqlarına qarşıdır.

Könül Nurullayeva. Uşaqların, ailənin və cəmiyyətimizin sosial rifahının qorunması Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi siyasətin əsas istiqamətlərindən biridir. Cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə aparılan ardıcıl sosial islahatlar ailə institutunun möhkəmləndirilməsinə, uşaqların hüquqlarının etibarlı şəkildə təmin olunmasına və onların sağlam mühitdə böyüməsinə xidmət edir. Son illər bu sahədə qəbul olunan qanunlar, dövlət proqramları və institusional mexanizmlər dövlətimizin bu məsələlərə göstərdiyi xüsusi diqqət və qayğının bariz nümunəsidir.

Bu gün müzakirə etdiyimiz qanun layihəsi də məhz həmin siyasətin davamı olaraq uşaqların, ailənin və ümumilikdə, cəmiyyətimizin hüquqi müdafiəsinin gücləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Layihədə bir sıra qanunvericilik aktlarına edilən dəyişikliklər kompleks və sistemli yanaşmanın göstəricisidir.

İlk növbədə qeyd etmək istərdim ki, Mülki Prosessual və Cinayət-Prosessual məcəllələrdə edilən dəyişikliklər uşaqların məhkəmə və istintaq proseslərində daha təhlükəsiz, eyni zamanda, psixoloji baxımdan qorunan şəraitdə iştirakını təmin edir. Proseslərə psixoloqun cəlb olunması uşağın psixoloji

durumunun nəzərə alınması baxımından mühüm və mütərəqqi addımdır.

Eyni zamanda, uşağa zərər vurmaqda şübhəli bilinən şəxsin onun qanuni nümayəndəsi kimi çıxış etməsinin qadağan olunması hüquqi ədalətin təmin edilməsi və maraqların toqquşmasının qarşısının alınması baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

Ailə Məcəlləsinə edilən əlavələr valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların müdafiə mexanizmlərini daha da dəqiqləşdirir və bu sahədə dövlət orqanlarının məsuliyyətini artırır. Prokuror nəzarətinin nəzərdə tutulması isə uşaqların hüquqlarının qorunmasına əlavə hüquqi təminat yaradır.

“Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında” Qanunda edilən dəyişikliklə sosial-psixoloji reabilitasiyanın ayrıca vurğulanması çox düzgün yanaşmadır. Çünki uşaqlar arasında davranış problemlərinin arxasında çox vaxt sosial və psixoloji amillər dayanır və bu səbəblər aradan qaldırılmadan davamlı nəticə əldə etmək mümkün deyil.

“Bədən tərbiyəsi və idman haqqında” Qanunda edilən dəyişiklik də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Məşqçilərin uşaqları fiziki və psixi zorakılığın bütün formalarından qorumaq öhdəliyinin birbaşa qanunvericilikdə təsbit edilməsi idman mühitində sağlam və təhlükəsiz atmosferin formalaşdırılmasına xidmət edir.

Reklam, media və tütünlə bağlı qanunlarda edilən dəyişikliklər isə uşaqların zərərli informasiya və təsirlərdən qorunmasına yönəlib. Xüsusi ilə uşaqların görüntülərindən valideyn razılığı olmadan reklamda istifadə edilməsinin qadağan olunması və yetkinlik yaşına çatmayanların şəxsiyyət

məlumatlarının yalnız yazılı razılıq əsasında yayılması beynəlxalq standartlara tam uyğundur.

Bu dəyişikliklər bir daha göstərir ki, dövlətimizin siyasətinin mərkəzində insan amili, xüsusi ilə də uşaqların rifahı dayanır. Təqdim olunan qanun layihəsi uşaqların hüquqlarının daha effektiv müdafiəsinə, risk qruplarında olan uşaqların vaxtında aşkar edilməsinə və onların cəmiyyətə sağlam inteqrasiyasına mühüm töhfə verəcək.

Bu baxımdan layihəni dəstəkləyir və qəbul edilməsini məqsədəuyğun hesab edirəm.

Malik Həsənov. Dövlət başçısı İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfəri bu gün ölkə və dünya mətbuatında geniş şərh edilir. İki ölkə liderlərinin qarşılıqlı səfərləri davamlılığı ilə diqqətdədir. Belə ki, ötən il Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə üç dəfə səfər etdi. Qarşılıqlı əməkdaşlıq çərçivəsində BƏƏ-nin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ötən ilin sentyabrında ölkəmizdə rəsmi səfərdə oldu. Hər bir səfər münasibətlərdə yeni səhifənin başlanğıcı kimi dəyərləndirilir.

Cənab İlham Əliyevin fevralın 2-də reallaşdırdığı səfər çərçivəsində keçirilən görüşlərdə gündəmə gətirilən məsələlərlə bağlı ümumi mövqenin ortaya qoyulması, əməkdaşlıqda yeni prioritetlərin müəyyənləşdirilməsi və potensial imkanların təqdimatı, imzalanan sənədlər əlaqələrin gələcək inkişafından xəbər verdi. Azərbaycan və BƏƏ arasında energetika sahəsində tərəfdaşlıq prioritet istiqamətlərdən biridir. Prezident İlham Əliyevin ötən ilin iyulunda Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə işgüzar səfəri zamanı imzalanmış “Hərtərəfli İqtisadi Tərəfdaşlıq Sazişi” ikitərəfli iqtisadi münasibətlərdə keyfiyyətcə yeni mərhələnin əsasını qoydu. Cənab İlham

Əliyevin budəfəki səfəri zamanı da bir sıra mühüm sənədlər imzalandı. Azərbaycan və BƏƏ prezidentlərinin iştirakı ilə “Cənub Qaz Dəhlizi” QSC-də İqtisadiyyat Nazirliyinə məxsus qeyri-nəzarət payının müəyyən hissəsinin Əbu-Dabi Milli Neft Şirkətinin investisiya qolu olan XRG şirkətinə satışı ilə bağlı alqı-satqı müqaviləsinə dair sənəd, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Müdafiə Nazirliyi arasında müdafiə əməkdaşlığı razılaşması barədə niyyət məktubu imzalandı.

Prezident İlham Əliyevin Əbu-Dabidə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ilə görüşündə bir daha vurğulandı ki, Azərbaycan–BƏƏ ikitərəfli əlaqələri strateji tərəfdaşlığa əsaslanır, ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın bütün sahələrdə, o cümlədən siyasi, iqtisadi, enerji, həmçinin bərpa olunan enerji, mədəni, humanitar və digər istiqamətlərdə inkişafı məmnunluq doğurur. Səfər zamanı Əbu-Dabidə Azərbaycanın və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin silahlı qüvvələri arasında “Sülh Qalxanı–2026” birgə əməliyyat-taktiki təlimi keçirildi. Təlimin əsas məqsədi ölkələrimizin hərbi kontingentinin antiterror əməliyyatları üzrə peşə bacarıqlarını təkmilləşdirmək, dayanıqlı sülhün təmin olunmasına töhfə vermək və qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi aparmaqdır. Atılan bu kimi addımlar əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirir.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin səfəri mühüm məqamları ilə diqqətdədir. Cənab İlham Əliyevin Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan ilə də görüşü oldu. Tərəflər ABŞ Prezidenti Donald Trampın ev sahibliyi və şahidliyi ilə baş tutan Vaşinqton sülh sammitinin nəticələrinin həyata keçirilməsi istiqamətində əldə olunan irəliləyişi alqışladılar. Etimad

quruculuğu tədbirlərinin genişləndirilməsinin zəruriliyi bildirildi, TRIPP və digər bağlantı layihələrinin həyata keçirilməsi müzakirə edildi. Tarixi sülh razılaşması Azərbaycanın ədalətə və beynəlxalq hüquqa əsaslanan siyasətinin təqdimatıdır. Dövlətlərarası münasibətlərdə qarşılıqlı etimad mühitinin qorunması və inkişaf etdirilməsi əsas çağırışlar sırasındadır. Azərbaycanın tarixi Zəfərimizdən dərhal sonra Ermənistana sülh təklifi regionda dayanıqlı inkişafa, sülhə və təhlükəsizliyə böyük önəm verməsinin göstəricisi kimi dəyərləndirilir. Azərbaycan sülhə nail olmaq üçün üzərinə düşən bütün öhdəlikləri yerinə yetirdi və bunu Ermənistandan da tələb etdi. Nəhayət, ötən ilin avqustunda Azərbaycan lazım olan nəticəyə nail oldu. Bir daha təsdiqləndi ki, sülhə aparan yol çətin və mürəkkəb olsa da, ardıcıl siyasi iradə, güclü və məsuliyyətli liderlik və beynəlxalq həmrəylik əsasında real nəticələr əldə etmək mümkündür.

Azərbaycanın dünyaya təqdim etdiyi sülh modeli Əbu-Dabidə “Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”nın təqdim olunma mərasimində geniş müzakirə edildi. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin bu mükafata layiq görülməsi diplomatiya tariximizdə mühüm hadisələrdən biri kimi dəyərləndirilir. Cənab İlham Əliyev mükafatın təqdim olunma mərasimindəki çıxışında bildirdi ki, “Şeyx Zayed-in adını daşıyan bu mükafata layiq görülmək böyük şərəfdir”. Dövlətimizin başçısı belə bir çağırış etdi ki, bu sülh təkcə iki ölkə deyil, daha geniş region üçün də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bizim nümunəmiz öyrənilməli və hələ də müharibə vəziyyətində olanlar üçün yol xəritəsi kimi istifadə edilməlidir. O da qeyd edildi ki, bu mərasim rəmzi mənə daşıyır. Çünki Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sonuncu danışıqlar raundu ötən ilin iyul ayında, tarixi

Vaşinqton sammitindən cəmi bir ay əvvəl məhz burada baş tutmuşdur. BƏƏ Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın dəstəyi ilə sülhün bərqərar olunması üçün son razılığa burada gəldi və həmin razılıq daha sonra Vaşinqtonda rəsmiləşdirildi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın bütün sahələrdə qazandığı uğurlar ədalətə və beynəlxalq hüquqa əsaslanan siyasətin həm döyüş meydanında, həm də informasiya cəbhəsində üstünlüyünü qorumasını, bunun nəticəsində 30 illik işğala son qoyulmasını şərtləndirdi. Azərbaycan hər zaman sülhə, əməkdaşlığa, həmrəyliyə çağırışları ilə diqqətdədir. Dayanıqlı inkişafın təmin edilməsində sülh vacibdir. Bu fikirlər “Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”nın təqdim olunma mərasimində videomüraciətlərdə də öz əksini tapdı. Bildirildi ki, qarşılıqlı anlaşmanı təşviq etmək və uzunmüddətli sülhə nail olmaq üçün davamlı dialoq vacibdir. Müqəddəs Papa XIV Leonun və Əl-Əzhər Şərifin şeyxi Əhməd Əl-Tayyibin xeyirduaları ilə fəaliyyət göstərən müstəqil Zayed Beynəlxalq Mükafatının rəhbərliyi tərəfindən qaliblərin seçilməsi beynəlxalq səviyyədə yüksək etirafın göstəricisidir. Bu, sülhə və insan ləyaqətinə xidmət edən işlərin dərin bəşəri dəyərini təsdiqləyir.

Çağırışlarda bu məqam da xüsusi vurğulandı ki, bu gün dəyişkən dünyada məsuliyyətli liderlərə, sarsılmaz siyasi iradəyə və problemlərin dialoq vasitəsi ilə həllinə böyük ehtiyac duyulur. Hazırkı mürəkkəb beynəlxalq vəziyyətdə bu tərzdə qəbul edilən qərarlar dövlətlər və xalqlar arasında sabitlik və güclü etimad yarada bilər.

Mehriban Vəliyeva. Son günlər uşaqlar arasında baş verən və cəmiyyətdə ciddi narahatlıq doğuran insidentlər hamımız

üçün açıq mesajdır. Bu hadisələr təsadüfi deyil. Onlar dəyişən dünyanın, xüsusi ilə rəqəmsal mühitin uşaqların psixologiyasına, davranışına və təhlükəsizliyinə artan təsirinin nəticəsidir. Bu realıq isə daha müasir və daha effektiv hüquqi yanaşmalara ehtiyac olduğunu göstərir.

Məhz bu kontekstdə müzakirəyə çıxarılan Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Qüvvədə olan 1998-ci il tarixli qanun uzun illər uşaq hüquqlarının qorunması üçün mühüm hüquqi baza rolunu oynasa da, bu gün artıq müasir sosial çağırışlara, BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin tövsiyələrinə, rəqəmsal təhlükələrə və yeni risklərə tam cavab vermir.

Əgər əvvəlki yanaşma daha çox deklarativ xarakter daşıyırdısa, yeni qanun layihəsi sistemli, icraedici və uşaq mərkəzli hüquqi çərçivə yaradır.

Layihənin əsas üstünlüklərini qısa şəkildə diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Birincisi, vahid və kompleks struktur. Layihə 8 fəsil, 63 maddədən ibarət olmaqla uşaq siyasətinin məqsədlərindən başlayaraq dövlət nəzarətinə qədər bütün prosesi əhatə edən sistemli hüquqi mexanizm yaradır. Qanunda 11 anlayışın izahı verilir, zorakılıq, cəza tədbirləri və onların formaları hüquqi anlayış səviyyəsində dəqiq təsbit olunur.

İkincisi, uşağın üstün mənafeləri prinsipi. Bu prinsip artıq abstrakt anlayış deyil, qərar qəbul edən bütün qurumlar üçün konkret hüquqi meyarlarla müəyyən edilir.

Üçüncüsü, beynəlxalq standartlara uyğunluq. Layihə BMT-nin “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyasına uyğunlaşdırılıb, monitoring və hesabatlılıq mexanizmləri gücləndirilib.

Dördüncüsü, çətin həyat şəraitində olan uşaqlar üçün operativ mexanizmlər yaradılır. Yerli komissiyalar dərhal müdaxilə etmək, ilkin qiymətləndirmə aparmaq və təxirəsalınmaz tədbirlər görmək səlahiyyəti əldə edir.

Beşincisi, uşağın icraat zamanı subyekt statusu. Mülki, cinayət və inzibati icraatlarda uşağın fikrinin öyrənilməsi, psixoloqun iştirakı və konfidensiallığın təmin edilməsi qanunla təsbit olunur.

Altıncısı, müasir təhlükələrdən qorunma. Uşaqların zorakılıqdan, istismardan və zərərli informasiyadan qorunması, onların şəxsi məlumatlarının mediada yayılmasına dair ciddi məhdudiyyətlər müəyyən edilir.

Yeddincisi, monitoring və profilaktika. Sistem yalnız hüquq pozuntusu baş verdikdən sonra deyil, eyni zamanda, pozuntuların qarşısının alınması məqsədi ilə də işlək mexanizmlər yaradır.

Qanun layihəsini, ümumilikdə, dəstəkləməklə yanaşı, onun daha effektiv və icraedici olması üçün bir neçə təklifi diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Birincisi, rəqəmsal hüquqlar və uşaq təhlükəsizliyi. Son hadisələr göstərir ki, təhlükə artıq yalnız fiziki mühitdə deyil, daha çox rəqəmsal məkanda formalaşır. Rəqəmsallaşmanın müsbət tərəfləri ilə yanaşı, mənfi təsirlərini də açıq şəkildə müşahidə edirik. Gizli informasiya mənbələrinin gələcək nəsle, milli dəyərlərə və ailə institutuna vurduğu zərbə ciddi təhdidlərdir.

Uşaqlar rəqəmsal dünyanın ən həssas və müdafiəsiz iştirakçılarıdır. Ekran asılılığı, gördüyünü təqlid etmə, zərərli məzmunun təsiri psixoloji gərginlik, davranış pozuntuları və digər sağlamlıq riskləri yaradır. Sosial şəbəkələr və virtual

platformalar mühitində formalaşan yeni nəslə valideyn və məktəbin idarə etməsi getdikcə çətinləşir. Bu, global problemdir və bütün cəmiyyətlər bu təhlükə ilə üz-üzədir.

Bir sıra ölkələrdə bu sahədə məhdudiyyətlər və qadağalarla bağlı artıq hüquqi mexanizmlər tətbiq olunur. Ölkəmizdə də rəqəmsallaşma və süni intellektin dövlətin iqtisadi və siyasi maraqlarına uyğun inkişafı üçün mühüm addımlar atılır, qanunvericilik bazası formalaşdırılır. Tək bu gün 12 qanun layihəsinin üçü, Cinayət Məcəlləsində, Cinayət-Prosessual Məcəlləsində edilən dəyişikliklər, BMT-nin Kibercinayətkarlığa qarşı Konvensiyası və müzakirə etdiyimiz qanun layihəsi bu məsələləri birbaşa və ya dolayısı ilə ehtiva edir. Əgər konvensiyanı qəbul ediriksə, orada 14-cü, 15-ci, 16-cı maddələr uşaqların kibercinayətkarlıqla bağlı müdafiəsi ilə bağlıdırsa, deməli, hüquqi öhdəlik milli qanunları onunla uyğunlaşdırmaq tələbini yaradır.

Bu baxımdan təklif edirəm:

- kibercinayət, onlayn istismar və rəqəmsal asılılıq anlayışlarının qanunda ayrıca və dəqiq şəkildə təsbit edilməsi;
- zəruri hallarda bəzi oyun və platformalara yaş məhdudiyyəti və ya qadağa mexanizmlərinin tətbiq edilməsi;
- bu mövzuda müvafiq dövlət qurumlarının iştirakı ilə ictimai dinləmələrin keçirilməsi və geniş müzakirələrin aparılaraq konkret qərarların qəbul edilməsi.

Bu mərhələdə məqsəd günahkar axtarmaq deyil, səbəbləri düzgün təhlil etmək və doğru qərarlar verməkdir. Bu, tək-cə valideynlərin və məktəbin deyil, bütün cəmiyyətin məsuliyyətidir.

İkincisi, inklüzivlik və əlilliyi olan uşaqlar. Layihədə əlilliyi olan uşaqların yalnız fiziki əlçatanlığı deyil, sosial inteqrasiyası,

psixoloji dəstəyi və cəmiyyətə adaptasiyası ilə bağlı mexanizmlər daha aydın göstərilə, bu kateqoriyaya aid uşaqlar üçün ayrıca monitoring və davamlı dəstək mexanizmləri nəzərdə tutulsa və inklüzivlik hüquqi məzmun kəsb etsə, məqsədmüvafiq olar.

Üçüncüsü, kadr potensialı və sosial işçi institutu. Yeni qanun yerli komissiyalara geniş və operativ səlahiyyətlər verir. Lakin regionlarda uşaq psixoloqları və sosial işçilərin çatışmazlığı nəzərə alınmalı, sosial işçi institutunun hüquqi statusu gücləndirilməli, onların ixtisaslaşmış hazırlığı qanunvericilikdə ayrıca şəkildə təsbit olunmalıdır.

Qanun layihəsini dəstəkləyirəm və səs verəcəyəm. Təkliflərin nəzərə alınacağına və bu sənədin uşaqlarımızın hüquqlarının daha etibarlı qorunmasına xidmət edəcəyinə inanıram.

Nigar Məmmədova. Uşaq hüquqlarının qorunması bütün dünyada hökumətlərin əsas öhdəliklərindən biridir. Hazırda təqdim olunan Uşaq hüquqları haqqında qanun layihəsi uşaqların hüquqlarının qorunmasına kompleks və sistemli yanaşmanı təmin edir. Əsas məqsəd uşaqların fiziki, mənəvi, psixoloji və sosial inkişafı üçün təhlükəsiz və sağlam mühitin yaradılmasıdır.

Aydındır ki, qanunun effektivliyi onun real icrası, cəmiyyətin maarifləndirilməsi və uşaqların öz hüquqları haqqında məlumatlı olmasından asılıdır. Xüsusi ilə süni intellekt dövründə məsuliyyət daha da artır. Təsadüfi deyil ki, “Azərbaycan Respublikasının 2025–2028-ci illər üçün süni intellekt Strategiyası”nda da texnoloji inkişafın sürətləndirilməsi, rəqəmsal iqtisadiyyata keçid və ixtisaslı kadr hazırlığı əsas prioritetlər kimi müəyyən olunub.

Bu gün dünya dəyişib və bu dəyişikliklər uşaq hüquqlarına da

yeni yanaşmalar tələb edir. Süni intellekt, rəqəmsal texnologiyalar və sosial şəbəkələr artıq uşaqların gündəlik həyatının ayrılmaz hissəsidir. Bu imkanlar onların inkişafı üçün geniş perspektivlər açsa da, eyni zamanda, müəyyən risklər də yaradır. Ona görə də uşaqlarımızı həm qorumaq, həm də inkişaf etdirmək üçün balanslı yanaşma vacibdir.

Bu kontekstdə bir neçə vacib təklifə diqqət çəkmək istərdim.

İlk növbədə, rəqəmsal savadlılıq hüququnun təmin olunması vacibdir. Hər bir uşaq məktəbdə texnologiyalardan və süni intellektdən təhlükəsiz və məsuliyyətli istifadə etməyi öyrənməlidir.

Digər mühüm məsələ rəqəmsal asılılıqdan qorunmadır. Burada əsas məsuliyyət ailələrin üzərinə düşür. Yeri gəlmişkən, qanunda ailənin rolu da ön plana çəkilir. Uşağın tərbiyəsi və inkişafına görə əsas məsuliyyəti ailə daşıyır, dövlət isə yalnız zəruri hallarda, uşağın hüquqları pozulduqda müdaxilə edir. Bu isə ailə müstəqilliyi ilə uşağın müdafiəsi arasında balans yaradır.

Rəqəmsal mühitin yaratdığı risklər fonunda, hesab edirəm ki, uşaqlar üçün alternativ imkanlar – idman, yaradıcılıq və inkişaf mühiti daha da inkişaf etməlidir.

Eyni zamanda, rəqəmsal mühiddə etik standartlar qorunmalıdır.

Bununla yanaşı, hesab edirəm ki, məktəblərdə rəqəmsal balansı təşviq edən xüsusi proqramlara da ehtiyac var. Rəqəmsal yanaşmalar uşaqlara texnologiyadan düzgün faydalanmağı və vaxtında fasilə verməyi öyrədir. Bu cür proqramların tətbiqi müsbət nəticələr verə bilər.

Burada inklüzivliyin təmin olunması da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Süni intellekt hər bir uşağın fərdi qabiliyyətini nəzərə alan təhsil trayektoriyaları təqdim etməli, xüsusi qayğıya

ehtiyacı olan uşaqlar da rəqəmsal imkanlardan kənarda qalmamalıdır.

Soltan Məmmədov. “Kinematoqrafiya haqqında” Qanunda təklif olunan dəyişikliklər Azərbaycanda kino sənayesinin inkişafı, bu istiqamətdə beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Dəyişikliklərin əsas məqsədi Azərbaycan kinematoqrafiyasını qapalı daxili bazar çərçivəsindən çıxararaq beynəlxalq kino sənayesinin fəal iştirakçısına çevirməkdir ki, bu da indiki dövrdə çox vacibdir. Hesab edirəm ki, xarici prodüserlərin Azərbaycan Respublikası ərazisində film istehsalına cəlb olunması beynəlxalq kino bazarına inteqrasiyanı gücləndirməklə yanaşı, mədəni diplomatiyanın inkişafına da stimül yarada bilər. Bu baxımdan xüsusi ilə 13-cü maddəyə əlavə edilməsi təklif olunan müddəaları vurğulamaq istərdim. Xarici və birgə istehsal filmləri ilə bağlı çəkilmiş xərclərin qismən geri ödənilməsi mexanizmi Azərbaycan kino sənayesi üçün yenilikdir. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, bu cür maliyyə təşviqləri bir çox ölkələrdə uğurla tətbiq olunur və kifayət qədər müsbət nəticələrə səbəb olur. Çünki bu təşviq metodları xarici prodüserlər üçün cəlbedici mühit yaradır, eyni zamanda, ölkəyə əlavə investisiyaların cəlb edilməsini də stimullaşdırır.

İlk növbədə onu nəzərə almaq lazımdır ki, bu dəyişikliklər yerli kino istehsalının, o cümlədən Vətən müharibəsinə həsr edilmiş filmlərin çəkilməsini də stimullaşdıracaq. Məlumdur ki, kino informasiya və ideoloji mübarizədə, tarixi həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasında ən effektiv təbliğat alətlərindən biridir. Kino vasitəsi ilə verilən mesajlar uzunmüddətli təsir gücünə malikdir və cəmiyyətlərin yaddaşında dərin iz buraxır. Bu baxımdan Vətən müharibəsi ilə

bağlı filmlərin istehsalının təşviqi həm milli yaddaşın möhkəmləndirilməsinə, həm də Azərbaycanın qazandığı tarixi Zəfərin, ölkəmizin haqlı mövqeyinin beynəlxalq səviyyədə təqdim edilməsinə töhfə verə bilər.

Bir vacib məqamı da vurğulamaq istərdim ki, film istehsalı prosesində yerli xidmət sektorundan – nəqliyyat, yerləşmə, texniki avadanlıq, dekorasiya, kadr təminatı və digər sahələrdən geniş istifadə olunur. Bu da nəticə etibarı ilə yerli iqtisadiyyatın canlanmasına, yeni iş yerlərinin yaradılmasına və peşəkar kadr potensialının formalaşmasına töhfə verir.

Ona görə də düşünürəm ki, təklif olunan dəyişikliklər hüquqi tənzimləmə mexanizmlərini təkmilləşdirməklə bərabər kompleks və strateji xarakter daşıyır. Onların qəbul edilməsi Azərbaycan kinematoqrafiyasının inkişafına, ölkəmizin beynəlxalq kino məkanında mövqeyini daha da gücləndirməyə yeni impuls verəcəkdir.

Bütün bunları nəzərə alaraq, dəyişiklikləri dəstəklədiyimi bildirirəm, həmkarlarımı da təklif olunan layihəyə dəstək verməyə çağırıram.

Vüqar İskəndərov. “Uşaq hüquqları haqqında” Qanun 1998-ci ildə qəbul edilib. Bu qanunda uşaq hüquqları və onların təmin edilmə xüsusiyyətləri ümumiləşdirilmiş formada əks olunmuşdur. Həm də uşaq hüquqlarının təmini, tənzimləmələr, ayrı-ayrı normativ hüquqi aktlar bir çox hallarda beynəlxalq hüquq normalarına və onların vahid yanaşmalarına tam uyğun gəlmir, yaxud tam əhatə etmir. Hazırlanmış qanun layihəsində uşaq hüquqları üzrə dövlət təminatları daha aydın, geniş formada əks olunub, o cümlədən çətin həyat şəraitində olan uşaqların hüquq və mənafelərinin qorunması üçün hərtərəfli yanaşmanı özündə əks etdirir. Qanunda beynəlxalq normalar,

onlardan irəli gələn prinsipial məsələlər, uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsində dövlət nəzarəti mexanizmi daxil edilmişdir. Əsasən də BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiyasına tam uyğunlaşdırılmış formada hazırlanıb.

Uşaqların psixoloji və mənəvi inkişafının qorunması məqsədi ilə zorakılıq, aqressiya və asılılıq yaradan kompüter oyunlarının uşaqlar üçün istifadəsinin məhdudlaşdırılması, oyunlar üzrə məcburi yaş kateqoriyası sisteminin tətbiqi, valideyn nəzarəti mexanizmlərinin gücləndirilməsi və təhsil müəssisələrində rəqəmsal təhlükəsizliklə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi də gələcəkdə qanun layihəsinə salınmalıdır. Artıq bir çox inkişaf etmiş ölkələr bu məsələ ilə bağlı müvafiq addımlar atırlar. Düşünürəm ki, bu vacib məsələ ilə bağlı işlər görməliyik.

MÜNDƏRİCAT

10 fevral 2026-cı il 3

Edilməmiş çıxışların mətnləri 115

Yeddinci çağırış

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİ İCLASLARININ

PROTOKOLLARI
VƏ
STENOQRAMLARI

Altıncı sessiya
Yaz

59-cu cild

10 fevral 2026-cı il

Buraxılışına məsul
Hafiz Babayev

“Çaşıoğlu Elm-İstehsalat” MMC-nin mətbəəsində çap olunub.
Bakı, M.Müşviq küçəsi, 2A.
Format 60x84 1/16. Çap vərəqi 9,25. Sifariş . Tiraj 150.